

บทที่ 4

การใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐาน

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมในด้านต่างๆ ของประชากรที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ โดยศึกษาเฉพาะการใช้ประโยชน์ที่ดินในประเภทหลักๆ เพื่อให้ทราบถึงสัดส่วนของการใช้ประโยชน์ที่ดินในภาพรวม และเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินระหว่าง 2 ช่วงเวลา เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ โดยจะเน้นการศึกษาไปที่การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก

4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของจังหวัดสุพรรณบุรี ในบทนี้เลือกศึกษา 2 ช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2543 เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่มียุทธศาสตร์พัฒนาสามารถสังเกตเห็นถึงความเปลี่ยนแปลงในการใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างชัดเจน ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าวมีข้อมูลครบถ้วนเพียงพอไม่เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา โดยข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2528 ส่วนใหญ่อ้างอิงจากแผนการใช้ที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2531 โดยกองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ส่วนข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2543 ได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลในระบบดิจิทัลจากส่วนวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน สำนักสำรวจและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบกับการตรวจสอบความทันสมัย ตลอดจนความถูกต้องของข้อมูลด้วยการออกภาคสนาม และสอบถามสภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินจากเจ้าหน้าที่เกษตรระดับอำเภอ ซึ่งสามารถแบ่งประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน ของจังหวัดสุพรรณบุรี ออกเป็น 4 ประเภทหลัก ได้ดังนี้

1) พื้นที่ป่าไม้ หมายถึง ป่าธรรมชาติ คือ ป่าประเภทไม่ผลัดใบ เช่น ป่าดิบแล้ง และป่าประเภทผลัดใบ เช่น ป่าเบญจพรรณ

2) พื้นที่เกษตรกรรม หมายถึง พื้นที่ที่มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเพาะปลูก พื้นที่นาข้าว พื้นที่ปลูกพืชไร่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัด เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง สับปะรด พื้นที่ปลูกไม้ยืนต้น เช่น ยูคาลิปตัส ไม้ผลผสมชนิดต่างๆ พื้นที่ปลูกพืชผัก รวมถึงพื้นที่ปศุสัตว์ และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาน้ำจืด กุ้งกุลาดำ กุ้งก้ามกราม

3) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง เช่น พื้นที่ตัวเมืองและย่านการค้า พื้นที่อยู่อาศัยของชุมชน โรงงานอุตสาหกรรม สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ เป็นต้น

4)พื้นที่อื่นๆ คือ พื้นที่แหล่งน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ บึง และอ่างเก็บน้ำ เป็นต้น
พื้นที่เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ทุ่งหญ้า เหมืองแร่ บ่อลูกรัง และพื้นที่ที่ไม่สามารถจำแนกได้ เป็นต้น

การจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี ออกเป็น 4 ประเภทหลัก จะทำให้เห็นภาพรวมของการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระหว่าง พ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2543 ชัดเจนขึ้น โดยการศึกษาในบทนี้จะเน้นรายละเอียดของการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก เนื่องจาก เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า พื้นที่เกษตรกรรมมีสัดส่วนต่อพื้นที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทต่างๆ (ตารางที่ 4.1, 4.2 และ 4.3) ประกอบกับประชากรกว่าร้อยละ 70 ในจังหวัดสุพรรณบุรีประกอบอาชีพเกษตรกรรม และภาคเกษตรกรรมก็เป็นฐานการผลิตที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย

4.1.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2528

1) พื้นที่ป่าไม้

พื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ทั้งสิ้น 514,183 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 15.35 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยสามารถจำแนกประเภทป่าไม้ได้ดังนี้

-ป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ 512,420 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 15.30 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ป่าประเภทนี้มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ผลัดใบ มีพันธุ์ไม้หลายชนิดขึ้นคลปะปนกัน โดยพันธุ์ไม้ที่พบมาก ได้แก่ ยมหิน ตะแบก เต็ง รัง ตะเคียนทอง มะค่าแต้ และมะค่าโมง เป็นต้น แต่ไม่พบไม้สัก ป่าเบญจพรรณจะพบในเขตอำเภอเดิมบางนางบวช และอำเภอด่านช้างส่วนที่ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

-สวนสน มีพื้นที่ 55 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.002 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นสวนประเภทสนสองใบ ซึ่งบริเวณดังกล่าวจะมีไม้สนขึ้นเป็นหมู่เล็กๆ ไม่มีไม้ประเภทอื่นขึ้นปะปน โดยสวนสนจะพบมากในเขตอำเภออุทุมพร

-สวนป่าอื่นๆ มีพื้นที่ 1,708 ไร่ หรือร้อยละ 0.051 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นสวนป่าที่ปลูกขึ้นใหม่หรือสวนป่าของกรมป่าไม้ พันธุ์ไม้ที่ปลูกมีหลายชนิด เช่น ยูคาลิปตัส กระถินยักษ์ เป็นต้น โดยสวนป่าดังกล่าวสวนใหญ่จะพบในเขตอำเภอด่านช้าง

อาจกล่าวได้ว่า พื้นที่ป่าส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีความหนาแน่นทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัดและอยู่ในเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ (ตารางที่ 3.27) ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอด่านช้าง (ป่าห้วยขมิ้น-ป่าพุน้ำร้อน-ป่าหนองหญ้าไซ และป่าองค์พระ-ป่าเขาพระกำ-ป่าเขาห้วยพลู) และอำเภออุทุมพร (ป่าสักสระยายโสม ป่าเขาตะโกปิดทอง-ป่าเขาเพชรน้อย ป่าเขาทุ่งดินดำ-ป่าเขาตาแก้ว และป่าบ้านไช้) นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ป่าบางส่วนอยู่ในเขตอำเภอสองพี่น้อง (ป่าโป่งลาน-ป่าทุ่งคอก)

2) พื้นที่เกษตรกรรม

มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,563,526 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.60 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยสามารถจำแนกพื้นที่เกษตรกรรมได้ดังนี้

-นาข้าว มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,774,629 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 52.99 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม และการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมทุกประเภทของจังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งประเภทของนาข้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1)นาข้าวฝน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 581,023 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.35 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นพื้นที่ที่ใช้ทำนาทั้งนาดำและนาหว่าน อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ โดยเกษตรกรจะทำนาได้ปีละ 1 ครั้งในฤดูฝน

(2)นาชลประทาน มีพื้นที่ 1,193,606 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 35.64 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นพื้นที่ที่ใช้ทำนาทั้งนาดำและนาหว่าน โดยพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตโครงการชลประทาน เกษตรกรสามารถทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง โดยอาศัยน้ำจากคลองชลประทาน

-พืชไร่ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 780,999 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 23.32 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยพืชไร่นิยมปลูกส่วนมากมักเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรีด้วย ได้แก่

(1)มันสำปะหลัง มีพื้นที่ 33,306 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.99 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่ทำไร่มันสำปะหลังมีกระจายอยู่ทั่วจังหวัด เกษตรกรมักปลูกมันสำปะหลังร่วมกับอ้อย และข้าวโพด และปลูกโดยอาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติ

(2)ข้าวโพด มีพื้นที่ 144,260 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.31 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่ทำไร่ข้าวโพดนิยมปลูกตามเนินที่ราบทั่วไป บางแห่งปลูกข้าวโพดร่วมกับอ้อย และมันสำปะหลัง

(3)อ้อย มีพื้นที่ 599,022 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 17.89 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด พื้นที่ทำไร่อ้อยมีกระจายอยู่ทั่วจังหวัด โดยในเขตอำเภอสสามชุกจะมีพื้นที่ทำไร่อ้อยมากที่สุด เนื่องจากมีโรงงานน้ำตาลตั้งอยู่

(4)ข้าวฟ่าง มีพื้นที่ 144,260 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีปลูกข้าวฟ่างกันน้อยมาก ส่วนใหญ่นิยมปลูกปะปนกันกับอ้อย

(5)พืชไร่อื่นๆ มีพื้นที่ 4,078 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.12 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เกษตรกรนิยมปลูกมันเทศ และแตงโม เป็นพืชหมุนเวียนหลังจากฤดูการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว โดยพบมากในเขตอำเภอสองพี่น้อง

-ไม้ยืนต้น มีพื้นที่ทั้งสิ้น 927 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ส่วนมากเป็นสวนผลไม้ผสม โดยปลูกผลไม้หลายชนิดปะปนกัน เช่น มะพร้าว ขนุน และกล้วย เป็นต้น พบมากในเขตอำเภอสสามชุก และอำเภอดอนเจดีย์

-พืชผัก ในส่วนที่เป็นไร่ผักจะมีพื้นที่ทั้งสิ้น 6,927 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.21 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ส่วนผักที่ปลูกปะปนกับพืชไร่อื่นๆ แปลงผักส่วนใหญ่จะอยู่ตามริมแม่น้ำ ลำคลองต่างๆ

-สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,526 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นฟาร์มเลี้ยงกุ้ง ซึ่งฟาร์มเลี้ยงกุ้งแต่เดิมเป็นพื้นที่ใช้ทำนาข้าว แต่ปัจจุบันได้ขุดทำเป็นฟาร์มเลี้ยงกุ้ง จะพบมากในเขตอำเภอบางปลาม้า และมีแนวโน้มว่าจะมีมากขึ้นในอนาคตเนื่องจากทำรายได้ให้กับเกษตรกรค่อนข้างสูง

3) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีพื้นที่ทั้งสิ้น 210,347 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.28 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

-ตัวเมืองและย่านการค้า มีพื้นที่ 4,470 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.13 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นบริเวณที่อยู่อาศัยของชุมชนที่ค่อนข้างหนาแน่น มีความเจริญพอสมควร ประกอบไปด้วยย่านธุรกิจการค้า และอุตสาหกรรมขนาดย่อม ได้แก่ บริเวณเขตเทศบาล สุขาภิบาล และบริเวณที่เป็นที่ตั้งของอำเภอต่างๆ

-หมู่บ้านบนพื้นราบ มีพื้นที่ 200,535 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 5.99 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนในชนบท ซึ่งอยู่กระจัดกระจายไม่แน่นอน ได้แก่ บริเวณนอกเขตเทศบาล และสุขาภิบาลต่างๆ

-สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ มีพื้นที่ 4,979 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.15 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นบริเวณที่ตั้งของสถานที่ราชการ และสาธารณสถานต่างๆ ส่วนใหญ่สถานที่ดังกล่าวตั้งอยู่ไม่ห่างจากตัวเมืองมากนัก เช่น โรงพยาบาล โรงเรียน วัด และสถานที่ราชการอื่นๆ เป็นต้น

-โรงงานอุตสาหกรรม มีพื้นที่ 363 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เป็นที่ตั้งของโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานมันสำปะหลัง และโรงสีข้าว เป็นต้น

4) พื้นที่อื่นๆ

มีพื้นที่ทั้งสิ้น 59,173 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.77 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

-พื้นที่น้ำ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,144 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.44 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยพื้นที่น้ำประกอบไปด้วย

(1) แม่น้ำและทางน้ำ ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลองต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ และยังใช้เป็นเส้นทางคมนาคมด้วย

(2) อ่างเก็บน้ำต่างๆ โดยอ่างเก็บน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ อ่างเก็บน้ำกระเสียว อยู่ในเขตอำเภอด่านช้าง

(3) แหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ พื้นที่มากกว่า 100 ไร่ และแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดเล็ก พื้นที่น้อยกว่า 100 ไร่ ได้แก่ ห้วย หนอง บึง ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป

-พื้นที่ลุ่ม มีพื้นที่ 1,236 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยพื้นที่ลุ่ม ได้แก่ ที่ลุ่มขึ้นแฉะ ซึ่งประกอบไปด้วย บริเวณหนอง บึง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง สภาพพื้นที่โดยทั่วไปมักมีน้ำท่วมขังในฤดูฝน และในฤดูแล้งก็ยังไม่แห้งยังคงมีน้ำท่วมขังอยู่บางส่วน

-พื้นที่ว่างเปล่า มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,653 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยพื้นที่ว่างเปล่าจัดว่าเป็นบริเวณที่ไม่สามารถใช้ทำการเกษตรกรรมได้ ได้แก่ ที่หินโผล่ และบ่อลูกรัง เป็นต้น

-พื้นที่ไม้พุ่มและไม้ละเมาะ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8,038 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.24 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ได้ใช้ประโยชน์ ลักษณะของพื้นที่เต็มไปด้วยหญ้านานาชนิดและมีพุ่มไม้เล็กขึ้นอยู่กระจัดกระจายทั่วไป

4.1.2 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2543

1) พื้นที่ป่าไม้

พ.ศ. 2543 จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ป่าทั้งสิ้น 388,351 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 11.60 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ป่าทั้งสิ้น 514,183 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 15.35 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยสามารถจำแนกประเภทป่าไม้ได้ดังนี้

-ป่าดิบแล้ง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 266,661 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.96 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

-ป่าเบญจพรรณ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 94,646 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.83 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

-ป่าไม่ผลัดใบเสื่อมโทรม มีพื้นที่ทั้งสิ้น 16,349 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.49 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

-ป่าผลัดใบเสื่อมโทรม มีพื้นที่ทั้งสิ้น 10,695 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.32 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

ตารางที่ 4.1 สรุปประเภทการใช้ที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2528

ประเภทการใช้ที่ดิน		เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ป่า	ป่าเบญจพรรณ	512,420	15.30
	สวนสนและสวนป่าอื่นๆ	1,763	0.05
รวม		514,183	15.35
พื้นที่เกษตรกรรม	นาข้าว	1,774,629	52.99
	-นาฉ่ำฝน	581,023	17.35
	-นาชลประทาน	1,193,606	35.64
	พืชไร่	780,999	23.32
	-มันสำปะหลัง	33,306	0.99
	-ข้าวโพด	144,260	4.31
	-อ้อย	599,022	17.89
	-ข้าวฟ่าง	333	0.01
	-พืชไร่อื่นๆ(มันเทศ แตงโม)	4,078	0.12
	ไม้ยืนต้น (สวนผลไม้ผสม)	927	0.03
	พืชสวน (พืชผัก)	6,971	0.21
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ฟาร์มเลี้ยงกุ้ง)	1,526	0.05	
รวม		2,565,052	76.60
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	ตัวเมืองและย่านการค้า	4,470	0.13
	หมู่บ้านบนพื้นที่ราบ	200,535	5.99
	สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ	4,979	0.15
	โรงงานอุตสาหกรรม	363	0.01
รวม		210,347	6.28
พื้นที่อื่นๆ	พื้นที่น้ำ	48,246	1.44
	พื้นที่ลุ่ม	1,236	0.04
	พื้นที่ว่างเปล่า	1,653	0.05
	พื้นที่ไม้ทุ่มและไม้ละเมาะ	8,038	0.24
รวม		59,173	1.77
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		3,348,755	100.00

ที่มา : ฝ่ายสำรวจสภาพการใช้ที่ดิน กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

ส่วนสาเหตุของการลดลงของพื้นที่ป่านั้น อาจเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ทั้งจากการเพิ่มตามธรรมชาติ และการเพิ่มโดยการย้ายถิ่น ทำให้เกิดความต้องการพื้นที่ทำมาหากินเพิ่มขึ้น ส่งผลให้พื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ถูกบุกรุกจนกลายเป็นพื้นที่อยู่อาศัย และพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่ป่าส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี ยังคงหนาแน่นทางด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัดและอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติอยู่เช่นเดิม โดยเฉพาะในเขตอำเภอด่านช้าง และอำเภออู่ทอง จะมีพื้นที่ป่าหนาแน่นกว่าอำเภออื่นๆ

2) พื้นที่เกษตรกรรม

มีพื้นที่ทั้งสิ้น 2,765,536 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 82.58 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสิ้น 2,563,526 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 76.60 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมนี้ใช้พื้นที่มากที่สุด เนื่องจากอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักของชาวจังหวัดสุพรรณบุรี โดยสามารถจำแนกพื้นที่เกษตรกรรมได้ดังนี้

-นาข้าว มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,688,888 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50.73 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งนับว่ายังคงเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดในการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม และการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมทุกประเภทของจังหวัดสุพรรณบุรี แต่พื้นที่นาข้าวลดลงจาก พ.ศ. 2528 ซึ่งมีพื้นที่นาข้าวทั้งสิ้น 1,774,629 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 52.99 อาจเนื่องมาจากเกษตรกรบางส่วนหันไปปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นๆ แทน เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง และสับปะรด เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรบางส่วนได้เปลี่ยนพื้นที่นาข้าวไปเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาน้ำจืดชนิดต่างๆ และกุ้งก้ามกราม เป็นต้น เนื่องจากให้ผลผลิตและราคาดีกว่าทำนาข้าวเป็นจำนวนมาก

-พืชไร่ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 995,939 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 29.74 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยมีพื้นที่เพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2528 ซึ่งมีพื้นที่ปลูกพืชไร่คิดเป็นร้อยละ 23.34 ซึ่งนับว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงในการใช้พื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม และการใช้ประโยชน์ที่ดินรวมทุกประเภทของจังหวัดสุพรรณบุรีรองลงมาจากพื้นที่นาข้าว โดยพืชไร่ที่นิยมปลูก ส่วนมากมักเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดด้วย ได้แก่

(1)พืชไร่ผสม มีพื้นที่ทั้งสิ้น 27,358 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.82 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยเกษตรกรบางส่วนนิยมปลูกพืชเศรษฐกิจหลายชนิดร่วมกัน เช่น ปลูกมันสำปะหลังร่วมกับอ้อยและข้าวโพด เป็นต้น และปลูกโดยอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ

(2)ข้าวโพด มีพื้นที่ทั้งสิ้น 55,697 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.66 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจากปี พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ปลูกข้าวโพดคิดเป็นร้อยละ 4.31 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด การลดลงของพื้นที่ปลูกข้าวโพดนี้ คาดว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะเปลี่ยนไปปลูกอ้อยแทน เนื่องจากราคาอ้อย

เริ่มสูงขึ้น และมีโรงงานน้ำตาลเพิ่มขึ้นอีกหลายโรงซึ่งสามารถรองรับผลผลิตของเกษตรกรได้อย่างเพียงพอ

(3) อ้อย มีพื้นที่ทั้งสิ้น 893,690 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 26.69 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ปลูกอ้อย คิดเป็นร้อยละ 17.89 นับได้ว่าอ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญและเกษตรกรนิยมปลูกมากที่สุดในจังหวัดสุพรรณบุรี เนื่องมาจากราคาอ้อยที่เริ่มสูงขึ้น จึงเป็นแรงจูงใจให้เกษตรกรเปลี่ยนจากการปลูกพืชชนิดอื่นมาปลูกอ้อยกันมากขึ้น

(4) มันสำปะหลัง มีพื้นที่ทั้งสิ้น 10,054 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.30 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง คิดเป็นร้อยละ 0.99 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด การลดลงของพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังนี้ เป็นเหตุผลเดียวกับการลดลงของพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจอื่นๆ คือ เกษตรกรส่วนใหญ่หันไปปลูกอ้อยซึ่งได้ราคาสูงกว่า

(5) สับปะรด มีพื้นที่ทั้งสิ้น 9,140 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.27 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด
- ไม้ยืนต้น มีพื้นที่ทั้งสิ้น 27,358 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.82 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยจำแนกประเภทเป็น ไม้ยืนต้นผสมและยูคาลิปตัส ซึ่งมีพื้นที่ทั้งสิ้น 16,242 ไร่ และ 3,545 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.49 และ 0.11 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ตามลำดับ โดยไม้ยืนต้นและยูคาลิปตัส ปลูกกระจัดกระจายทั่วไปทั้งจังหวัด

- ไม้ผล มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8,318 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.25 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ปลูกไม้ยืนต้นผสม คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยผลไม้ที่นิยมปลูกปะปนกัน ได้แก่ มะพร้าวน้ำหอม มะม่วง ฝรั่ง ลำไย และขนุนแห้ง เป็นต้น

- พืชผัก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 253 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ปลูกผัก คิดเป็นร้อยละ 0.21 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยอำเภอสองพี่น้องมีพื้นที่ปลูกผักมากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอด่านช้างและอำเภอสรีประจันต์ ตามลำดับ พืชผักที่เกษตรกรนิยมปลูกกันมาก คือ คะน้า ถั่วฝักยาว พริกใหญ่ มะระจีน และกวางตุ้ง เป็นต้น

- ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,201 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด สัตว์ปีกที่นิยมเลี้ยงกันมากในจังหวัดสุพรรณบุรี คือ ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ด และห่าน ตามลำดับ โดยเลี้ยงกันทั่วทุกอำเภอโดยเฉพาะอำเภอสองพี่น้อง และอำเภอบางปลาม้า

- สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 54,695 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.63 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด เกษตรกรบางส่วนเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกเพียงอย่างเดียว มาเป็นสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่างๆ เช่น สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม สถานที่เพาะเลี้ยงปลา สถานที่เพาะเลี้ยงเพาะเลี้ยงกุ้ง โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงกุ้งกำลังได้รับความนิยมจากเกษตรกรเป็นจำนวนมาก สังเกตได้จากการเพิ่มขึ้นของพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้ง จาก พ.ศ. 2528 มีพื้นที่เพาะเลี้ยง

กึ่งเพียงร้อยละ 0.05 แต่ใน พ.ศ. 2543 มีพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งถึงร้อยละ 0.50 พบมากในเขตอำเภอ สองพี่น้อง และอำเภอบางปลาร้า

3) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

มีพื้นที่ทั้งสิ้น 150,176 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.48 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างทั้งสิ้น 210,347 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.28 ของพื้นที่ ทั้งจังหวัด โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

-ตัวเมืองและย่านการค้า มีพื้นที่ทั้งสิ้น 3,779 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.11 ของพื้นที่ ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่ตัวเมืองและย่านการค้า คิดเป็นร้อยละ 0.13 บริเวณนี้ จะเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชนค่อนข้างหนาแน่น มีความเจริญมากกว่าพื้นที่อื่นๆ ประกอบไปด้วย ย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ บริเวณเขตเทศบาล และบริเวณที่เป็นที่ตั้งของอำเภอ ต่างๆ

-หมู่บ้านบนพื้นที่ราบและโครงการที่ดินจัดสรร มีพื้นที่ทั้งสิ้น 140,443 ไร่ และ 2,092 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.19 และ 0.06 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยส่วนมากหมู่บ้านบนพื้นที่ราบ จะเป็นที่อยู่อาศัยของประชาชนในชนบท ซึ่งอยู่กระจัดกระจายไม่แน่นอน ได้แก่ บริเวณนอกเขต เทศบาล และส่วนต่างๆ ของอำเภอ สำหรับโครงการที่ดินจัดสรร ได้เริ่มเข้ามามีบทบาทในการ จัดสรรที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยและการเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น โดยอยู่ในความรับผิดชอบของ สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี

-สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,792 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งลดลงจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 0.15 โดยส่วนใหญ่จะเป็นสถานที่ตั้งของสถานที่ราชการ และสาธารณสถานต่างๆ ซึ่งอยู่ไม่ห่าง จากตัวเมืองมากนัก นอกจากนี้ เพื่อลดปัญหาการกระจายของหน่วยงานราชการต่างๆ และความคับแคบของหน่วยงานเดิม จังหวัดสุพรรณบุรีจึงจัดตั้งศูนย์ราชการแห่งใหม่ขึ้นที่ตำบลสนาม ชัย อำเภอเมืองสุพรรณบุรีด้วย

-โรงงานอุตสาหกรรม มีพื้นที่ทั้งสิ้น 1,303 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.04 ของพื้นที่ทั้ง จังหวัด ซึ่งเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2528 ที่มีพื้นที่โรงงานอุตสาหกรรม คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของพื้นที่ ทั้งหมด โดยนอกจากจังหวัดสุพรรณบุรี จะอยู่ในเขตการส่งเสริมการลงทุนเขต 2 แล้ว ยังมีการ จัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมขึ้นภายในจังหวัดอีกด้วย จึงคาดว่าในอนาคตการใช้ประโยชน์ที่ดิน ประเภทโรงงานอุตสาหกรรมจะเพิ่มขึ้นอีก โดยอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด คือ อุตสาหกรรม การเกษตร และอุตสาหกรรมที่ต่อเนื่องจากการเกษตร เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัด

สุพรรณบุรีประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น ผลผลิตทางการเกษตรจึงสามารถนำมาเป็นวัตถุดิบให้แก่โรงงานดังกล่าวได้

-สนามกอล์ฟและสนามบิน มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 767 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.02 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยทั้งสนามกอล์ฟและสนามบินเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทใหม่ที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับความทันสมัย และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค

4) พื้นที่อื่นๆ

มีพื้นที่ทั้งสิ้น 44,692 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.33 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย พื้นที่แหล่งน้ำ และพื้นที่เบ็ดเตล็ด ดังนี้

-พื้นที่แหล่งน้ำ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 35,925 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.07 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งพื้นที่แหล่งน้ำดังกล่าว ได้แก่ แม่น้ำ ลำคลอง ทะเลสาบ บึง อ่างเก็บน้ำ และบ่อน้ำในไร่นา โดยอ่างเก็บน้ำมีพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.70 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด

-พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีพื้นที่ทั้งสิ้น 8,767 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.26 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด ซึ่งพื้นที่เบ็ดเตล็ด ประกอบไปด้วย ทุ่งหญ้า เขื่อนแก่งเสือเต้น บ่อลูกวัง บ่อทราย และที่ทิ้งขยะ โดยเขื่อนแก่งเสือเต้นมีพื้นที่มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.13 ของพื้นที่ทั้งจังหวัด แร่ที่มีค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดสุพรรณบุรีมีหลายชนิด ได้แก่ ดีบุกและซุลเฟรม ซึ่งยังขุดพบได้ปริมาณไม่มากนัก พบในเขตเขาตุงกุง อำเภอด่านช้าง โยแกรนิตและหินปูนที่ใช้ในการก่อสร้างพบบริเวณเขาใหญ่ทางตะวันตก และบริเวณเขื่อนกระเสียว ในเขตอำเภอด่านช้าง อย่างไรก็ตาม หากมีการสำรวจเพิ่มมากขึ้น โอกาสที่จะพบแหล่งแร่มีค่าก็จะเป็นไปได้สูง โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่เป็นภูเขาทางด้านทิศตะวันตก และตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด ซึ่งหากมีการค้นพบแหล่งแร่ใหม่ๆ เกิดขึ้นแล้ว จังหวัดสุพรรณบุรีน่าจะมีศักยภาพในด้านอุตสาหกรรมเหมืองแร่และอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้น

4.1.3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระหว่าง พ.ศ. 2528-2543

1) พื้นที่ป่าไม้

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ป่าไม้ พบว่า พ.ศ. 2543 มีพื้นที่ป่าไม้ในภาพรวมลดลงจาก พ.ศ. 2528 จำนวน 125,832 ไร่ เมื่อพิจารณาประเภทป่า พบว่าพื้นที่ป่าเบญจพรรณลดลงมากถึง 417,774 ไร่ แต่ป่าประเภทอื่นๆ ได้แก่ สวนสนและสวนป่าอื่นๆ ป่าดิบแล้ง ป่าผลัดใบและป่าไม่ผลัดใบเสื่อมโทรม เป็นต้น มีพื้นที่เพิ่มขึ้น 219,942 ไร่ ซึ่งการลดลงของพื้นที่ป่าไม้มีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากร ทั้งการเพิ่มตามธรรมชาติและการอพยพย้ายถิ่น ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นสำคัญที่ทำให้เกิดความต้องการพื้นที่เพื่อการตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 4.2 สรุปประเภทการใช้ที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2543

ประเภทการใช้ที่ดิน		เนื้อที่		
		ไร่	ร้อยละ	
พื้นที่ป่า	ป่าไม่ผลัดใบเสื่อมโทรม	16,349	0.49	
	ป่าดิบแล้ง	266,661	7.96	
	ป่าผลัดใบเสื่อมโทรม	10,695	0.32	
	ป่าเบญจพรรณ	94,646	2.83	
รวม		388,351	11.60	
พื้นที่เกษตรกรรม	นาข้าว (นาหว่าน)	1,688,888	50.43	
	พืชไร่	995,939	29.74	
	-พืชไร่ผสม	27,358	0.82	
	-ข้าวโพด	55,697	1.66	
	-อ้อย	893,690	26.69	
	-มันสำปะหลัง	10,054	0.30	
	-สับปะรด	9,140	0.27	
	ไม้ยืนต้น	16,242	0.49	
	-ไม้ยืนต้นผสม	12,697	0.38	
	-ยูคาลิปตัส	3,545	0.11	
	ไม้ผล (ไม้ผสม)	8,318	0.25	
	พืชสวน (พืชผัก)	253	0.01	
	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ปีก	1,201	0.04	
	สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	54,695	1.63	
	-สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำผสม	35,957	1.07	
	-สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	2,159	0.06	
-สถานที่เพาะเลี้ยงกุ้ง	16,579	0.50		
รวม		2,765,536	82.58	
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	ตัวเมืองและย่านการค้า	3,779	0.11	
	โครงการที่ดินจัดสรร	2,092	0.06	
	หมู่บ้านชนบทที่ราบ	140,443	4.19	
	สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ	1,792	0.05	
	สนามบิน	304	0.01	
	โรงงานอุตสาหกรรม	1,303	0.04	
	สนามกอล์ฟ	463	0.01	
รวม		150,176	4.48	
พื้นที่อื่นๆ	พื้นที่แหล่งน้ำ	35,925	1.07	
	-แม่น้ำ ลำคลอง	10,147	0.30	
	-ทะเลสาบ บึง	2,210	0.07	
	-อ่างเก็บน้ำ	23,302	0.70	
	-บ่อน้ำในไร่นา	266	0.01	
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	8,767	0.26	
	-ทุ่งหญ้า	89	0.00	
	-เหมืองแร่	4,329	0.13	
	-บ่อลูกรัง	2,168	0.06	
	-บ่อทราย	1,879	0.06	
	-ที่ทิ้งขยะ	302	0.01	
	รวม		44,692	1.33
	รวมเนื้อที่ทั้งหมด		3,348,755	100.00

ที่มา : ส่วนวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน

วิทยานิพนธ์เรื่อง : แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนที่ 4.1 การใช้ประโยชน์ที่ดิน พ.ศ. 2543 จังหวัดสุพรรณบุรี

สัญลักษณ์

1. พื้นที่ป่า

ป่าเบญจพรรณ

2. พื้นที่ชุมชน+สิ่งปลูกสร้าง

- ตัวเมืองและย่านการค้า
- พื้นที่อุตสาหกรรม
- สถานีราชการ สถาบันต่างๆ หมู่บ้าน

3. พื้นที่เกษตรกรรม

- ทุ่ง
- ข้าวโพด
- ข้าวฟ่าง
- นาข้าวในเขตชลประทาน
- นาข้าวอาศัยน้ำฝน
- พืชผัก
- มันสำปะหลัง
- ไม้ผลผสม
- ไม้พุ่ม
- อุดกาลีปดัส
- สวน
- ออช
- มันเทศ

4. พื้นที่อื่นๆ

- ทะเลสาบ บึง
- ที่หินโผล่
- บ่อลูกรัง
- พื้นที่ลุ่ม
- แม่น้ำ ลำคลอง
- อ่างเก็บน้ำ
- ไม่มีข้อมูล
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- ขอบเขตตำบล
- ~ เส้นแบ่งเขตจังหวัด

มาตราส่วน

กิโลเมตร

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2545

จึงเกิดการบุกรุกแผ้วถางป่าสงวนแห่งชาติบางส่วนเกิดขึ้น นอกจากนี้การลดลงของพื้นที่ป่า ยังเกิดจากการให้สัมปทานป่าไม้โดยเฉพาะป่าเบญจพรรณซึ่งเป็นป่าที่ไม่มีค่าทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการอนุญาตให้เอกชนและหน่วยงานของรัฐเข้าไปทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าด้วย เช่น พื้นที่บางส่วนกรมป่าไม้ได้มอบให้สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมจัดสรรเป็นที่ทำกินให้แก่ราษฎร ดังนั้น พื้นที่ที่ยังคงสภาพเป็นป่าจริงๆ จึงมีสัดส่วนที่ต่างจากพื้นที่ป่าสงวนอยู่มาก โดยเฉพาะพื้นที่ที่ยังคงสภาพเป็นป่ามากที่สุด คือ ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าองค์พระ-ป่าเขาระกำ-ป่าเขาห้วยพลู ในเขตอำเภอด่านช้าง (ตารางที่ 3.27) ในปัจจุบันนี้ สถานการณ์ทางด้านป่าไม้ของจังหวัดสุพรรณบุรีน่าเป็นห่วงมากขึ้น จากข้อมูลของสำนักงานป่าไม้ จังหวัดสุพรรณบุรี พ.ศ. 2541 พบว่ามีพื้นที่ป่าไม้เพียง 353,597 ไร่ หรือคิดเป็น ร้อยละ 10.56 ของพื้นที่จังหวัดเท่านั้น และเมื่อพิจารณาข้อมูลจากภาพถ่ายดาวเทียม (กรมป่าไม้) พบว่าพื้นที่ป่าที่เหลืออยู่มีเพียงบริเวณเดียว คือ ทางทิศตะวันตกของอ่างเก็บน้ำกระเสียวในเขตอำเภอด่านช้าง ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับพื้นที่ป่าของจังหวัดกาญจนบุรี และอุทัยธานี

2) พื้นที่เกษตรกรรม

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่เกษตรกรรม พบว่า พ.ศ. 2543 มีพื้นที่เกษตรกรรมเพิ่มขึ้นจาก พ.ศ. 2528 จำนวน 200,484 ไร่ เมื่อพิจารณาประเภทพื้นที่เกษตรกรรม พบว่า มีพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่เพิ่มขึ้นมากที่สุด 214,940 ไร่ แต่พืชไร่ที่เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด และอ้อย กลับมีพื้นที่เพาะปลูกลดลง เนื่องจากพืชไร่ดังกล่าวมีเกษตรกรเพาะปลูกเป็นจำนวนมากเกินความต้องการของตลาด ราคาผลิตผลจึงตกต่ำ เกษตรกรจึงเปลี่ยนมาปลูกพืชไร่ชนิดอื่นแทน เช่น สับปะรด และพืชไร่ผสม นอกจากนี้พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ ปลาน้ำจืด กุ้งก้ามกราม เป็นต้น เพิ่มขึ้น 53,169 ไร่ เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบแล้วการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีมูลค่าสูงกว่าการเพาะปลูก แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่เพาะปลูกก็ยังคงมีจำนวนมากกว่าพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและพื้นที่ปศุสัตว์ เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรีมีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านและมีระบบชลประทานที่ค่อนข้างจะครอบคลุมทั้งจังหวัด ลักษณะการทำเกษตรกรรมจึงเน้นหนักทางด้านกลีกรมมากกว่าการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและการทำปศุสัตว์

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมมากที่สุดทั้ง 2 ช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2528 คิดเป็นร้อยละ 76.60 และ พ.ศ. 2543 คิดเป็นร้อยละ 82.58 รวมทั้งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้นจึงเน้นการศึกษาไปที่การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก ซึ่งจะนำเสนอภาพรวมของพืชเศรษฐกิจหลักที่ทำรายได้ให้แก่

จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้ข้อมูลของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2541-2545

(1)กสิกรรม

จังหวัดสุพรรณบุรี มีสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนี้ ยังมีระบบน้ำชลประทานที่ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด ส่งผลให้การใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัด ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มะม่วง ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ หัวเงิน ผัก และไม้ดอก เป็นต้น

-ข้าว

ข้าวนับเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญอันดับ 1 ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ในปีเพาะปลูก 2545/2546 ประมาณ 1,500,000 ไร่ โดยปลูกมากในทุกพื้นที่ของจังหวัด (ยกเว้นอำเภอด่านช้างซึ่งมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขา) โดยเกษตรกรสามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำชลประทาน โดยพื้นที่ทำนาในเขตอำเภอบางปลาม้า และอำเภอสองพี่น้อง มักประสบกับปัญหาน้ำท่วมขังในฤดูฝนเป็นประจำทุกปีส่วนพื้นที่อื่นๆ ไม่มีปัญหาน้ำท่วม บางพื้นที่ เช่น อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอศรีประจันต์ และอำเภอสสามชุก มีระบบชลประทานสมบูรณ์จนสามารถทำนาได้ถึงปีละ 3 ครั้ง โดยเกษตรกรนิยมใช้พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 ปลูกในฤดูการปลูกข้าวนาปี และใช้พันธุ์ข้าวสุพรรณบุรี 35-1 หรือสุพรรณบุรี 1 ชัยนาท 1 และสุพรรณบุรี 90 ปลูกข้าวนาปรัง จากสถิติการปลูกข้าว ในช่วง 5 ปี พบว่า อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีพื้นที่ปลูกข้าว (นาปีและนาปรัง) มากที่สุด รองลงมา คือ อำเภอบางปลาม้าและอำเภอสองพี่น้อง ตามลำดับ

-อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับที่ 2 ที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดสุพรรณบุรี ปลูกมากในเขตอำเภอด่านช้าง อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอสองพี่น้อง อำเภอเดิมบางนางบวช และอำเภออู่ทอง มีพื้นที่ในปีเพาะปลูก 2545/2546 ประมาณ 615,490 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 5,767,951 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 31,720.37 ล้านบาท ให้ผลผลิตเฉลี่ย 10,251 กิโลกรัมต่อไร่ พันธุ์อ้อยที่เกษตรกรนิยมปลูก ได้แก่ F140 F156 สุพรรณ 2 สุพรรณ 3 K84-200 เป็นต้น โดยเกษตรกรจะเริ่มปลูกในราวเดือนพฤษภาคม และจะเก็บเกี่ยวในประมาณเดือนธันวาคม-มีนาคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกาเปิดรับซื้อของโรงงาน ซึ่งทางจังหวัดสุพรรณบุรีมีโรงงาน

น้ำตาลทั้งสิ้น 3 โรงงาน ตั้งอยู่ในเขตอำเภอสามชุก ได้แก่ โรงงานน้ำตาลสุพรรณบุรี อำเภอด่านช้าง ได้แก่ โรงงานน้ำตาลมิตรผล และอำเภออุทอง ได้แก่ โรงงานน้ำตาลวิพนชัยมงคล

-มะม่วง

มะม่วงเป็นพืชเศรษฐกิจอันดับที่ 3 ที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดสุพรรณบุรี ปีเพาะปลูก 2545/2546 มีพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้นประมาณ 64,806 ไร่ เป็นมะม่วงที่ให้ผลผลิตแล้วประมาณ 58,451 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 58,405 ตัน ให้ผลผลิตเฉลี่ย 995 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกมากในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอสามชุก อำเภอศรีประจันต์ พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูกมากคือ พันธุ์เขียวเสวย รongลงมา ได้แก่ พันธุ์น้ำดอกไม้ นอกจากนี้ยังมีมะม่วงพันธุ์ทะวายอื่นๆ อีกหลายพันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก เช่น พันธุ์โชคอนันต์ พันธุ์มันเดือนเก้า เป็นต้น

-ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์

ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ปลูกมากในเขตอำเภอด่านช้าง และอำเภออุทอง ปีเพาะปลูก 2545/2546 มีพื้นที่เพาะปลูกประมาณ 90,870 ไร่ ให้ผลผลิตประมาณ 88,348 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 57,325 ตัน ให้ผลผลิตเฉลี่ย 510 กิโลกรัมต่อไร่ พันธุ์ที่เกษตรกรนิยมปลูก ได้แก่ พันธุ์ข้าวโพดลูกผสมต่างๆ เช่น ซีพีดีเค 888 คาร์กิล บิ๊ก 919 คาร์กิล บิ๊ก 929 แบริฟิก 328 เป็นต้น โดยเกษตรกรมักปลูก 2 รุ่น รุ่นแรกจะนิยมปลูกในราวเดือนพฤษภาคม หรือเรียกว่าข้าวโพดรุ่นต้นฝน และอีกรุ่นหนึ่งจะนิยมปลูกในราวเดือนสิงหาคม ซึ่งเรียกว่าข้าวโพดรุ่นปลายฝน

-แห้วจีน

แห้วจีนเป็นพืชเศรษฐกิจท้องถิ่นที่สำคัญของจังหวัดสุพรรณบุรี และเป็นพืชที่ปลูกได้ดีเพียงแห่งเดียวในประเทศไทย นอกจากนี้ยังสามารถปลูกได้เฉพาะบางตำบลของอำเภอศรีประจันต์ และอำเภอเมืองสุพรรณบุรีเท่านั้น ทั้งนี้เพราะแห้วจีนเป็นพืชที่เจริญเติบโตได้ดีในดินชุดสระบุรีไฮเพด ซึ่งดินชุดนี้มีลักษณะพิเศษ คือ จะมีลักษณะคล้ายชั้นดินดาน ลึกประมาณ 50-70 เซนติเมตร ซึ่งเป็นประโยชน์ในการปลูกแห้วจีนเป็นอย่างมาก เพราะเมื่อแห้วจีนลงหัว หัวของแห้วจีนจะไปกองหรือแผ่ขยายในบริเวณชั้นดินดาน ทำให้สะดวกในการเก็บเกี่ยว แต่ถ้าเป็นดินชุดอื่นหัวของแห้วจีนจะเจริญลงไปดินชั้นลึกๆ ทำให้ยากต่อการเก็บเกี่ยวและบางครั้งไม่ยอมลงหัว ในปีเพาะปลูก 2545/2546 จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ปลูกแห้วจีนทั้งสิ้นประมาณ 3,430 ไร่ ให้ผลผลิตแล้ว 3,430 ไร่ มีผลผลิตรวมประมาณ 15,329 ตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 99.14 ล้านบาท ให้ผลผลิตเฉลี่ย 4,469 กิโลกรัมต่อไร่

-ผัก

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเขตพื้นที่ที่มีการขยายฐานการผลิตพืชผักจากแหล่งผลิตเดิมที่ประสบปัญหาต่างๆ เช่น เกษตรกรที่ปลูกผักเป็นการค้าในเขตอำเภอบางบัวทอง อำเภอบางใหญ่ จังหวัดนนทบุรี ย้ายฐานการผลิตมาปลูกผักในจังหวัดสุพรรณบุรีมากขึ้น กอปรกับเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรีมีการปลูกผักกันในหลายพื้นที่ ทั้งนี้เพราะมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเฉพาะมีน้ำชลประทานที่เหมาะสม ใกล้เคียง และการขนส่งสะดวก ทำให้ผักจากจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นผักที่มีคุณภาพด้านความสด ผักที่ปลูกกันมาก ได้แก่ พริก ถั่วฝักยาว คะน้า แตงกวา และข้าวโพดหวาน เป็นต้น ปัจจุบันมีพื้นที่ปลูกพืชผักขยายออกไปยังหลายอำเภอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตอำเภอบางปลาม้า อำเภอดอนเจดีย์ และอำเภอด่านช้าง สำหรับพื้นที่ที่มีการปลูกผักมากที่สุด คือ อำเภอนองหญ้าไซ จากข้อมูลปีเพาะปลูก 2545/2546 จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ปลูกผักทั้งสิ้น ประมาณ 55,335 ไร่ ให้ผลผลิตรวมประมาณ 89,592 ตัน

-ไม้ดอก

จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นแหล่งผลิตไม้ดอกที่มีคุณภาพแห่งหนึ่งของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม้ดอกที่นำไปร้อยเป็นมาลัย ได้แก่ มะลิ กุหลาบร้อยมาลัย ดาวเรือง ดอกทิวและจำปี เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งดอกมะลิจากจังหวัดสุพรรณบุรีถือว่ามีคุณภาพดีที่สุดพบว่า ไม่ว่าจะเป็นปากคลองตลาดและตลาดสี่มุมเมือง ดอกมะลิจากจังหวัดสุพรรณบุรีจะมีราคาสูงกว่าจากแหล่งอื่นๆ จากข้อมูลปี 2545/2546 จังหวัดสุพรรณบุรีมีพื้นที่ปลูกไม้ดอกรวมทั้งสิ้น 1,999 ไร่ ให้ผลผลิตแล้วทั้งหมด

(2)การประมง

เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นจังหวัดที่มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะในเขตชลประทานบริเวณตอนกลางและตอนล่างของจังหวัด เกษตรกรบางส่วนจึงเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกไปเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และกุ้งก้ามกราม ซึ่งสามารถสร้างรายได้มากขึ้น โดยจำนวนครัวเรือนและพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามจะกระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้อง และอำเภอดอนเจดีย์ ส่วนครัวเรือนและพื้นที่เพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด จะกระจุกตัวอยู่บริเวณอำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้อง และอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ปลาน้ำจืดที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ ปลาดุก ปลาช่อน ปลาสวาย ปลานิล ปลาดุกตะเพียน และปลาสร้อย เป็นต้น นอกจากการเลี้ยงปลาน้ำจืดและกุ้งก้ามกรามแล้ว ในปัจจุบันยังมีผลผลิตใหม่ๆ ทางด้านการประมงของจังหวัดสุพรรณบุรีที่กำลังได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการประมง เช่น กบ และจระเข้ เป็นต้น

(3) การปลูกลำไย

จังหวัดสุพรรณบุรี มีการประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ และทำการปลูกลำไย ในลักษณะของฟาร์มขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เป็นการทำให้ขายในเชิงธุรกิจ และเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานหรือเลี้ยงไว้เพื่อนำผลผลิตที่ได้จากสัตว์ไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว โดยสัตว์ที่นิยมเลี้ยงมีหลายชนิด ได้แก่ โคเนื้อ โคนม กระบือ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ด และห่าน เป็นต้น โดยการเลี้ยงสัตว์ปีกจำพวก เป็ด และไก่ จะกระจุกตัวมากในเขตอำเภอสองพี่น้อง อำเภอบางปลาม้า และอำเภอเมืองสุพรรณบุรี ส่วนการเลี้ยงสุกรและการเลี้ยงโคนนั้นจะกระจายไปทุกอำเภอ

3) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง พบว่า พ.ศ. 2543 มีพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างลดลงจาก พ.ศ. 2528 จำนวน 60,171 ไร่ โดยพื้นที่ประเภทต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น หมู่บ้านบนที่ราบ สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ ล้วนแต่มีพื้นที่ลดลง เนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางส่วนไปเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม และรองรับโครงการใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ โครงการที่ดินจัดสรร สนามบิน และสนามกอล์ฟ เป็นต้น ส่วนตัวเมืองและย่านการค้ามีพื้นที่เพิ่มขึ้น 1,347 ไร่ และโรงงานอุตสาหกรรมมีพื้นที่เพิ่มขึ้น 1,707 ไร่ เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการส่งเสริมการลงทุนด้านอุตสาหกรรมของจังหวัดสุพรรณบุรี

4) พื้นที่อื่นๆ

เมื่อเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่อื่นๆ พบว่า พ.ศ. 2543 มีพื้นที่อื่นๆ ลดลงจาก พ.ศ. 2528 จำนวน 14,481 ไร่ การลดลงของพื้นที่อื่นๆ นั้นเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรและการขยายตัวของพืชเศรษฐกิจ จึงทำให้เกษตรกรมีความต้องการพื้นที่เพื่อการเพาะปลูกและการตั้งถิ่นฐานมากขึ้น เกษตรกรบางส่วนจึงเข้าไปใช้พื้นที่รกร้าง พื้นที่ไม้พุ่ม และไม้ละเมาะ รวมถึงพื้นที่เบ็ดเตล็ดอื่นๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงมาเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม (สังเกตได้จากพื้นที่เกษตรกรรม เป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพียงประเภทเดียวที่มีพื้นที่เพิ่มขึ้น)

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2528 และ 2543

ประเภท การใช้ประโยชน์ที่ดิน		พ.ศ. 2528		พ.ศ. 2543		การเปลี่ยนแปลง (ไร่)
		พท.(ไร่)	ร้อยละ	พท.(ไร่)	ร้อยละ	
พื้นที่ป่า	ป่าเบญจพรรณ	512,420	15.30	94,646	2.83	-417,774
	ป่าประเภทอื่นๆ	1,763	0.05	293,705	8.77	219,942
รวม		514,183	15.35	388,351	11.60	-125,832
พื้นที่ เกษตรกรรม	นาข้าว	1,774,629	52.99	1,688,888	50.43	-85,741
	พืชไร่	780,999	23.32	995,939	29.74	214,940
	-มันสำปะหลัง	33,306	0.99	10,054	0.30	-23,252
	-ข้าวโพด	144,260	4.31	55,697	1.66	-88,563
	-อ้อย	599,022	17.89	893,690	26.69	-294,668
	-พืชไร่อื่นๆ	4,411	0.13	36,498	1.09	32,087
	ไม้ยืนต้น(สวนผลไม้ ผสม)	927	0.03	24,560	0.74	23,633
	พืชสวน(พืชผัก)และทุ่ง หญ้าเลี้ยงสัตว์	6,971	0.21	1,454	0.05	-5,517
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์ น้ำ	1,526	0.05	54,695	1.63	53,169	
รวม		2,565,052	76.60	2,765,536	82.58	200,484
พื้นที่ชุมชน และสิ่งปลูก สร้าง	ตัวเมืองและย่านการค้า	4,470	0.13	5,871	0.17	1,347
	หมู่บ้านบนพื้นที่ราบ	200,535	5.99	140,443	4.19	-600,092
	สถานที่ราชการและ สถาบันต่างๆ	4,979	0.15	1,792	0.15	-3,187
	โรงงานอุตสาหกรรมและ อื่นๆ	363	0.01	2,070	0.06	1,707
รวม		210,347	6.28	150,176	4.48	-60,171
พื้นที่อื่นๆ	พื้นที่แหล่งน้ำ	48,246	1.44	35,925	1.07	-12,321
	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	10,927	0.33	8,767	0.26	-2,160
รวม		59,173	1.77	44,692	1.33	-14,481
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		3,348,755	100.00	3,348,755	100.00	

ที่มา : ข้อมูล พ.ศ. 2528 อนุเคราะห์โดยฝ่ายวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน กองวางแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน

ข้อมูล พ.ศ. 2543 อนุเคราะห์โดยฝ่ายวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน สำนักสำรวจดินและวางแผนการใช้ที่ดิน

กรมพัฒนาที่ดิน

4.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดสุพรรณบุรี ใน 2 ช่วงเวลา คือ พ.ศ. 2528 และ พ.ศ. 2543 พบว่า มีปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าว ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านกายภาพ

สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำ อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่รับน้ำชลประทานครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัด ดินอยู่ในกลุ่มดินนา และดินไร่ จึงมีลักษณะและคุณภาพดินที่มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกค่อนข้างสูง ดังนั้น ประชาชนจึงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ในบริเวณนี้จึงใช้เพื่อการเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ทำนาข้าวมากที่สุด รองลงมาคือ พืชไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น และพื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ ปลูกน้ำจืดชนิดต่างๆ กุ้งก้ามกราม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในฤดูฝนมักจะมีน้ำหลากไหลป่าท่วมขังในที่ราบลุ่ม ทำให้เกิดน้ำท่วมในบางพื้นที่ของอำเภอบางปลาม้าและอำเภอสองพี่น้อง ซึ่งมีผลทำให้ดินที่อยู่ในบริเวณนี้มีสภาพเป็นกรด และมีศักยภาพในการเพาะปลูกค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดในเขตพื้นที่อำเภอด่านช้าง และบางส่วนของอำเภอหนองหญ้าไซ อำเภอดอนเจดีย์ อำเภอดิบบางนางบัว และอำเภออุทุมพร มีลักษณะเป็นพื้นที่ลอนลาดสลับลอนชันจนถึงเทือกเขาสูง ดินอยู่ในกลุ่มดินดินและดินภูเขาซึ่งไม่เหมาะที่จะทำประโยชน์ในด้านการเกษตร

ปัจจัยทางด้านกายภาพมีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน กล่าวคือ บริเวณใดมีลักษณะภูมิประเทศ ตลอดจนทรัพยากรที่ดินที่มีลักษณะและคุณภาพที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร ก็จะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ส่วนบริเวณที่มีทรัพยากรที่ดินที่มีลักษณะและคุณภาพที่ไม่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร ก็จะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบอื่นๆ เช่น ปศุสัตว์ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากความแปรปรวนของราคาผลผลิตทางการเกษตร ส่งผลให้เกษตรกรบางกลุ่มโดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า และอำเภอดอนเจดีย์ ได้เปลี่ยนสภาพพื้นที่เกษตรกรรม เช่น นาข้าว และพืชไร่ ไปเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเฉพาะกุ้งก้ามกรามซึ่งได้ราคาสูงกว่า ส่งผลให้ต้องสูญเสียพื้นที่และทรัพยากรที่ดินที่มีความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกไปเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้แล้วการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและกุ้งก้ามกรามดังกล่าว ยังส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำเลี้ยงและปัญหามลภาวะน้ำเสีย ซึ่งจัดได้ว่าเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาวิกฤตการณ์แม่น้ำท่าจีนเน่าเสียครั้งใหญ่ ใน พ.ศ.2543

2) ปัจจัยทางด้านประชากร

จังหวัดสุพรรณบุรีมีการเพิ่มขึ้นของประชากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งการเพิ่มตามธรรมชาติและการอพยพย้ายถิ่น ทำให้ความต้องการพื้นที่เพื่ออยู่อาศัยและการเกษตรกรรม รวมทั้งความต้องการในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพิ่มขึ้นด้วย เมื่อพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอูมสมบูรณ์ไม่เพียงพอต่อความต้องการจึงมีการแสวงหาพื้นที่ทำกินแหล่งใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะส่งผลกระทบต่อตรงต่อพื้นที่ป่าไม้ที่กระจายอยู่ทางตอนเหนือและทางตะวันตกของจังหวัด ในเขตอำเภอด่านช้าง อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภออู่ทอง และอำเภอสองพี่น้อง ในปัจจุบันพื้นที่ป่าไม้มีแนวโน้มลดลงทุกปีเนื่องจากการบุกรุกป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน การให้สัมปทานป่าไม้ รวมทั้งการอนุญาตให้เอกชนและหน่วยงานของรัฐเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าด้วย

ปัจจัยทางด้านประชากร มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน กล่าวคือ ประชากรเป็นตัวผลักดันหลักให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบต่างๆ หากการเพิ่มขึ้นของประชากรไม่สัมพันธ์กันกับทรัพยากรธรรมชาติ จะเกิดผลเสียทางด้านระบบนิเวศวิทยาและสภาพแวดล้อมในระยะยาว ถึงแม้จะเห็นผลทางเศรษฐกิจในระยะสั้นก็ตาม เช่น การบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนเพื่อบุกเบิกเป็นที่อยู่อาศัยและที่ทำกิน ซึ่งจะเห็นได้ว่าที่ดินในบางพื้นที่ถึงแม้จะถูกครอบครองเพื่อใช้ประโยชน์เป็นส่วนใหญ่แล้วก็ตาม แต่ก็ยังไม่มีเอกสารสิทธิ์ในการถือครองที่ดินโดยเฉพาะในเขตอำเภอด่านช้างและอำเภอหนองหญ้าไซ นอกจากนี้แล้ว การเพิ่มขึ้นของประชากรยังทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อตอบสนองความต้องการของประชากรในรูปแบบต่างๆ เพิ่มขึ้น ได้แก่ สนามบิน สนามกอล์ฟ และที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชย์ เช่น โครงการที่ดินจัดสรร และหมู่บ้านจัดสรร รวมทั้งการเพิ่มขึ้นของโรงงานอุตสาหกรรม เพื่อเป็นแหล่งงานใหม่รองรับแรงงานท้องถิ่น เป็นต้น

3) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และมีรูปแบบสังคมเป็นสังคมชนบทมากกว่าสังคมเมือง การใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่จึงเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ทำการเกษตรกระจัดกระจายอยู่ตามพื้นที่ทำกินของตนเอง หรือกระจุกตัวกันในบริเวณพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน เช่น ชุมชนเกษตรอำเภอสองพี่น้อง เป็นต้น โดยเกษตรกรจะใช้พื้นที่ส่วนใหญ่ในการทำนาข้าว และปลูกพืชไร่เป็นหลัก ต่อมาราคาผลผลิตค่อนข้างตกต่ำจึงได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่ส่วนหนึ่งมาทำนาทุ้งหรือสถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำแทน โดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจค่อนข้างสูงกว่าการทำนาและปลูกพืชไร่ ซึ่งเกษตรกรที่มีการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามเป็นจำนวนมาก จะอยู่ในเขตอำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้องและอำเภอดอนเจดีย์ นอกจากนี้ ยังมีการเปลี่ยนแปลงด้านการเพาะปลูกพืชไร่ คือ เกษตรกรนิยมปลูกพืชไร่ผสมมากกว่าการปลูกพืชไร่ชนิด

เดียวกันทั้งแปลง เพื่อลดปัญหาหากราคาพืชชนิดใดชนิดหนึ่งตกต่ำ เช่น การปลูกมันสำปะหลัง ผสมข้าวโพด และการปลูกอ้อยผสมมันสำปะหลัง เป็นต้น สำหรับชุมชนเมืองรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการค้าและบริการ มีศูนย์กลางอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งการค้าและบริการส่วนใหญ่จะสามารถรองรับและให้บริการแก่ชุมชนระดับรองในลำดับต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินกล่าวคือ ถึงแม้ว่าประชาชนชนบทส่วนใหญ่จะยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่ก็จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินตามกระแสเศรษฐกิจและสังคม เช่น เปลี่ยนพื้นที่เพื่อเกษตรกรรมเป็นพื้นที่เลี้ยงกึ่งก้ามกรามเนื่องจากราคาสูงกว่า หรือปลูกพืชไร่แบบผสมผสาน เป็นต้น ส่วนประชากรเมืองก็ใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบที่เอื้อต่อการค้าและบริการ เช่น การสร้างย่านการค้า ศูนย์กลางการผลิตและกระจายสินค้าต่างๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เกษตรกรผู้ถือครองที่ดินส่วนใหญ่ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นกลุ่มที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง จึงสะดวกที่จะเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตามสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

4) ปัจจัยทางด้านนโยบายและแผนการพัฒนาของรัฐบาล

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนหนึ่งมีผลมาจากการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาในระดับต่างๆ ของรัฐบาล ซึ่งจัดได้ว่าเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีส่วนสำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดสุพรรณบุรี จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับแรกของประเทศไทย ที่มุ่งเน้นการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ถนน ให้ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศ ส่งผลให้ทิศทางของการสร้างถนนสายใหม่ๆ เป็นทิศทางของการตัดไม้ทำลายป่า และบุกเบิกที่ดินทำกิน อย่างไรก็ตาม การตัดถนนสายใหม่ๆ ไม่เพียงแต่สร้างความสะดวกสบายในการคมนาคมทางบกเท่านั้น แต่ยังเป็นการเอื้อต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในรูปแบบของการสร้างหมู่บ้านจัดสรร โครงการที่ดินจัดสรร สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ แทนที่หมู่บ้านบนพื้นที่ราบบางส่วนของเกษตรกร นอกจากนี้ นโยบายการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคเพื่อลดจำนวนแรงงานอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่ โดยส่งเสริมให้มีการขยายการลงทุนไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น ก็เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรีมีสภาพทางกายภาพหลายประการที่เหมาะสมแก่การลงทุน เช่น มีระยะห่างจากกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นศูนย์กลางการค้าและบริการไม่มากนัก การคมนาคมสะดวก มีวัตถุดิบทางการเกษตรที่มากพอที่จะป้อนโรงงานอุตสาหกรรมได้ รวมทั้งอยู่ในเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 2 ของ BOI เป็นต้น จึงส่งผลให้โรงงานอุตสาหกรรมมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจัดได้ว่าเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในพื้นที่ให้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

ปัจจัยทางด้านนโยบายและแผนการพัฒนาของรัฐบาล มีผลต่อการใช้ประโยชน์ที่ดิน กล่าวคือ นโยบายและแผนการพัฒนาของรัฐบาลเปรียบเสมือนเข็มทิศในการพัฒนาในระดับต่างๆ โดยเฉพาะในระดับท้องถิ่น เช่น นโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและนโยบายการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาค ส่งผลให้เกิดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นโรงงานอุตสาหกรรม โครงการที่ดินจัดสรร สนามบิน สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินดังกล่าวนอกจากจะสร้างความเจริญตามเจตนารมณ์ของนโยบายของรัฐบาลแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรมเดิมและพื้นที่ป่าไม้อีกด้วย

4.1.5 แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษาแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดสุพรรณบุรี จะเน้นศึกษาแนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยแบ่งเป็น 3 ประเภท ตามสาขาการผลิตที่สำคัญในภาคเกษตรกรรม ที่คาดว่าจะมีสาขาการผลิตหลักที่เจริญเติบโตสร้างรายได้ให้จังหวัดสุพรรณบุรี ดังนี้

1) แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านกสิกรรม

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่า มีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปัจจุบันคิดเป็นร้อยละ 80.91 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าว ไม้ผล พืชสวน และพืชไร่ เช่น ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง และสับปะรด เป็นต้น ปัจจัยสำคัญที่เอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม คือ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และคุณภาพของดินที่เหมาะสมในการเพาะปลูก นอกจากนี้การมีโรงงานอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่เพิ่มขึ้น ก็อาจจะเป็นแรงดึงดูดให้เกษตรกรขยายพื้นที่เพาะปลูกเพื่อนำผลผลิตทางการเกษตรมาขายเป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าว แต่อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันเกษตรกรจังหวัดสุพรรณบุรีและเกษตรกรทั่วประเทศ กำลังประสบภาวะปัญหาราคาสินค้าผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ จนเกษตรกรบางกลุ่มได้เปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมบางส่วนมาเป็นพื้นที่เพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเฉพาะกุ้งก้ามกราม ซึ่งมีราคาสูงกว่าผลผลิตทางการเกษตรมาก แต่หากรัฐบาลมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมทั้งเกษตรกรมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการผลิตบางประการ เช่น มีการวางแผนพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพสูง ตรงกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศ และมีการเปลี่ยนการทำนาข้าวเพียงอย่างเดียวมาเป็นการทำไร่สวนผสม รวมทั้งปลูกผลไม้ที่เป็นที่ต้องการของตลาดหลายๆ ชนิดให้มีความหลากหลาย ดังนั้น

สรุปได้ว่า การใช้ประโยชน์ที่ดินด้านกิจกรรมของจังหวัดสุพรรณบุรีมีแนวโน้มคงที่หรือลดลงบ้างเล็กน้อยตามกระแสเศรษฐกิจ และอาจมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินจากการปลูกพืชหลายชนิดผสมกันซึ่งเป็นการเลือกปลูกเฉพาะพืชที่ให้ผลผลิตดี ราคาค่อนข้างสูงและเป็นที่ต้องการของตลาด และโรงงานอุตสาหกรรมโดยเฉพาะโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เป็นต้น

2) แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการประมง

เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรี มีแหล่งน้ำอุดมสมบูรณ์โดยเฉพาะในเขตชลประทานบริเวณตอนกลางและตอนล่างของจังหวัด จึงเหมาะที่จะเป็นพื้นที่ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืดชนิดต่างๆ ประกอบกับราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เกษตรกรบางส่วนจึงหาทางออกโดยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ เพื่อการเพาะปลูกไปเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และกุ้งก้ามกราม เพราะมีราคาสูงกว่า สามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้มากขึ้น โดยแนวโน้มในการเพาะเลี้ยงปลาจะลดหรือเพิ่มขึ้นอยู่กับภาวะตลาดปลาและตลาดอาหารปลา ส่วนการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามมีแนวโน้มสูงขึ้นเนื่องจากราคาค่อนข้างสูง แต่อย่างไรก็ตาม การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำและกุ้งก้ามกราม ต้องใช้น้ำจำนวนมากจึงส่งผลให้เกิดปัญหาหมากวน้ำเสียซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญมากในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรบางรายต้องลดพื้นที่การเพาะเลี้ยงเพื่อนำพื้นที่บางส่วนไปเป็นที่ระบายน้ำทิ้ง หรือลดการผลิตกุ้งก้ามกราม ปลาช่อน และปลาดุก ชั่วคราว แล้วหันไปผลิตปลากินพืช เนื่องจากมีความต้องการในการใช้น้ำน้อยกว่า โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและอำเภอสองพี่น้อง นอกจากนี้แล้ว ในปัจจุบันยังมีผลผลิตใหม่ๆ ทางด้านการประมงของจังหวัดสุพรรณบุรีที่กำลังได้รับความสนใจจากตลาดผู้ประกอบการประมง เช่น กบ และจระเข้ เป็นต้น ซึ่งคาดว่าน่าจะเป็นผลผลิตด้านการประมงอีกชนิดหนึ่งที่จะมีความสำคัญในอนาคต ทั้งนี้เพราะการเลี้ยงกบและจระเข้มีความต้องการการใช้น้ำน้อยกว่าเพาะการเลี้ยงปลาและกุ้งก้ามกรามมาก

3) แนวโน้มการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านการปศุสัตว์

การประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์และทำการปศุสัตว์ ในจังหวัดสุพรรณบุรีอยู่ในลักษณะของฟาร์มขนาดใหญ่และขนาดเล็ก เป็นการทำให้ขยายเชิงธุรกิจและเลี้ยงไว้เพื่อใช้งานหรือเลี้ยงไว้เพื่อนำผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสัตว์ไปจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้ของครอบครัว โดยสัตว์ที่นิยมเลี้ยง ได้แก่ โค กระบือ สุกร ไก่เนื้อ ไก่ไข่ เป็ด และน่าน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การผลิตปศุสัตว์ของจังหวัดสุพรรณบุรีมีแนวโน้มการเติบโตที่ค่อนข้างเร็วมาก ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะการขยายตัวของการเลี้ยงเป็ด ไก่ และสุกร แต่เนื่องจากในช่วงต้นปีและปลาย พ.ศ. 2547 ประเทศไทยประสบปัญหาการระบาดของโรคไข้หวัดนก ทำให้เกษตรกรจำนวนมากเกิดความเดือดร้อนจากการทำลาย

สัตว์ปีกเพื่อควบคุมการระบาดของโรค หากรัฐบาลสามารถหาทางแก้ไข และสร้างความเชื่อมั่นในการบริโภคสัตว์ปีกให้กับผู้บริโภคทั่วไปได้แล้ว คาดว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านปศุสัตว์โดยเฉพาะเปิด ไก่เนื้อและไก่ไข่ ของจังหวัดสุพรรณบุรีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นแน่นอน โดยเฉพาะในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า และอำเภอสองพี่น้อง ประกอบกับหากมีการวางแผนส่งเสริมและวางเป้าหมายด้านการเลี้ยงสัตว์ เช่น การเลี้ยงสุกร โคเนื้อ โคนม ให้ชัดเจนและมีประสิทธิภาพ ก็จะส่งผลให้จังหวัดสุพรรณบุรีมีศักยภาพในการแข่งขันสูงไม่แพ้จังหวัดข้างเคียง เช่น จังหวัดนครปฐม และราชบุรี

4.1.6 สรุปการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรม โดยใน พ.ศ. 2543 พบว่ามีพื้นที่เกษตรกรรมร้อยละ 82.58 ของพื้นที่ทั้งหมด จากการศึกษาพบว่าการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรจะกระจายอยู่ทั่วพื้นที่ โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำอูมสมบูรณ ในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอสองพี่น้อง และอำเภออู่ทอง เป็นต้น ซึ่งพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่นา พื้นที่ปลูกพืชไร่ และพื้นที่ปลูกพืชสวนตามลำดับ โดยอำเภอเมืองสุพรรณบุรีมีเนื้อที่ปลูกข้าวมากที่สุด (ปีเพาะปลูก 2544/2545) รองลงมาคือ อำเภออู่ทองและอำเภอบางปลาม้า นอกจากนี้เกษตรกรรมส่วนใหญ่ยังสามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อทำการเพาะปลูกที่หลากหลายขึ้น เช่น อาจจะใช้บริเวณที่ลุ่มปลูกข้าว หรือปลูกพืชสวนและพืชไร่ ได้แก่ ถั่ว งา แตงโม ลงในพื้นที่นาในฤดูแล้ว เป็นต้น

สำหรับการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทอื่น ได้แก่ พื้นที่ป่า จะกระจายอยู่ทางตอนเหนือและตอนตะวันตกของจังหวัดในเขตอำเภอด่านช้าง อำเภอหนองหญ้าไซ อำเภออู่ทอง และอำเภอสองพี่น้อง แต่ในปัจจุบันพบว่า พื้นที่ป่ามีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากการบุกรุกป่าเพื่อเป็นที่ทำกิน การให้สัมปทานป่า ความเสื่อมโทรมของป่าและการจัดสรรป่าเพื่อเป็นที่ทำกินให้แก่ราษฎรของสำนักงานปฏิรูปที่ดินทำกินเพื่อการเกษตรกรรม เป็นต้น โดยเฉพาะในเขตอำเภอด่านช้าง และอำเภอหนองหญ้าไซ มีประชาชนเข้าครอบครองใช้ประโยชน์แต่ส่วนใหญ่ก็ยังไม่มีการเอกสารสิทธิ์ที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดสุพรรณบุรีลดลงเฉลี่ยปีละ 2 ตารางกิโลเมตร (สำนักงานป่าไม้สุพรรณบุรี) สำหรับพื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้างนั้น มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินจากเพื่อการอยู่อาศัย มาเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการอยู่อาศัยเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น เนื่องจากการคมนาคมระบบถนนที่สะดวก ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่ทั่วถึง เช่น โครงการที่ดินจัดการ หมู่บ้านจัดสรร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรงงาน อุตสาหกรรม สนามบิน สนามกอล์ฟ สถานที่ราชการและสถาบันต่างๆ เพิ่มจำนวนมากขึ้นด้วย

4.2 การตั้งถิ่นฐาน

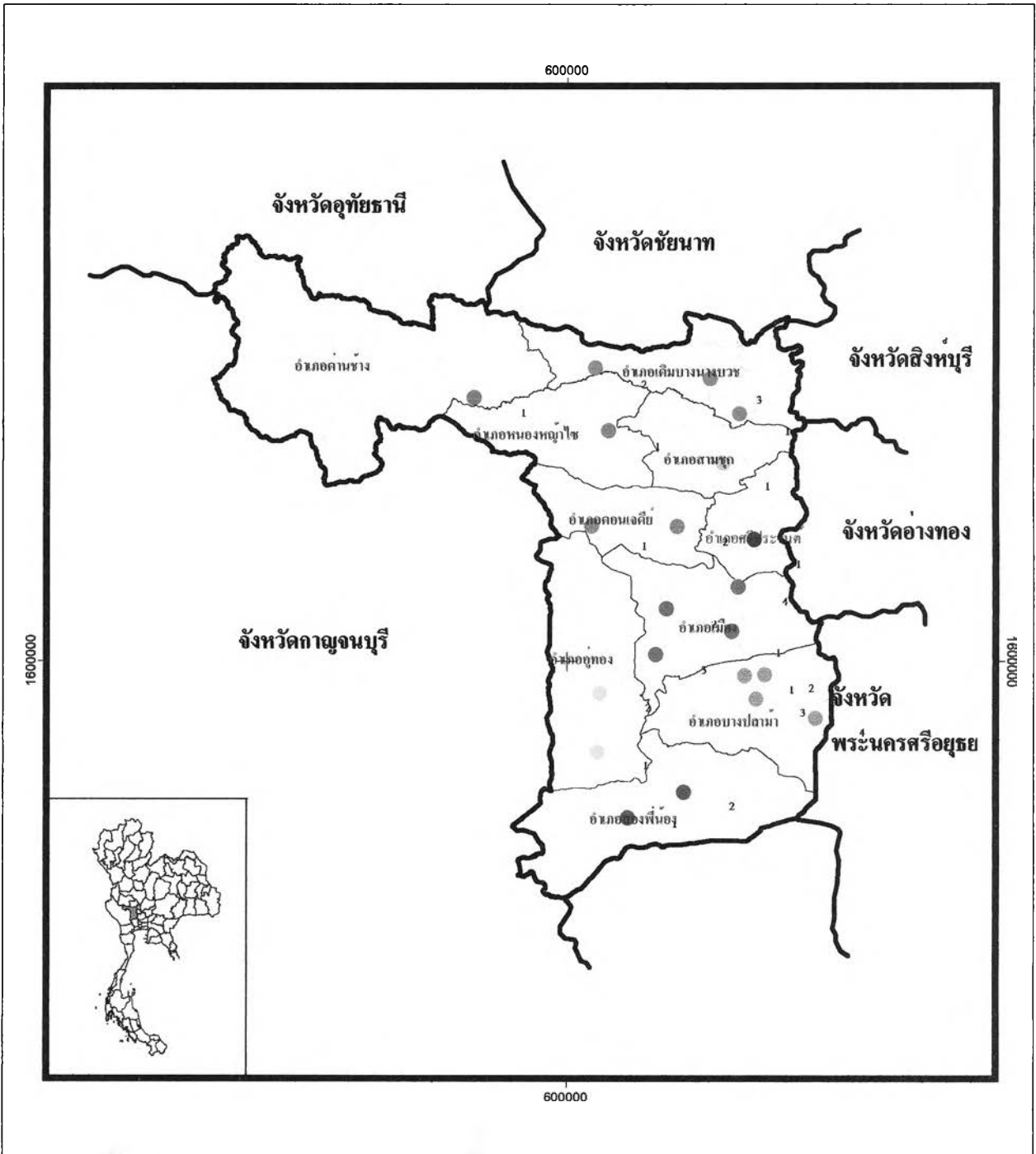
4.2.1 การตั้งถิ่นฐานของประชากร

จังหวัดสุพรรณบุรี ตั้งอยู่ในภูมิภาคตะวันตกของประเทศไทยแถบลุ่มแม่น้ำท่าจีน จากการศึกษาพบว่า มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 1600 และมีหลักฐานว่าอาณาจักรทวารวดี (พ.ศ. 1200-1600) ก็ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในดินแดนแถบนี้ด้วย ดังนั้น จึงพบการตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนน้อยใหญ่ทั่วทั้งจังหวัด โดยชุมชนเหล่านี้จะตั้งถิ่นฐานอยู่บนสองฝั่งของแม่น้ำลำคลองเป็นสำคัญ ชุมชนใดได้ที่ตั้งทำเลดีและมีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง ก็จะมี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การปกครอง มีความแข็งแรงและเจริญต่อเนื่องมาเรื่อยๆ จนกระทั่งกลายเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ขยายอิทธิพลกว้างไกล และมีชุมชนเมืองน้อยใหญ่ขึ้นอยู่ภายใต้อิทธิพล จนกระทั่งเกิดการรวมตัวกันเป็นอาณาจักรทางการปกครองขึ้น

ในอดีตการคมนาคมระหว่างชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ใช้แม่น้ำท่าจีนและลำน้ำสำคัญเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก จึงสังเกตได้ว่ามีชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะชุมชนเมือง ตั้งอยู่บนสองฝั่งแม่น้ำท่าจีนจำนวนมาก ได้แก่ ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี ชุมชนเมืองโคกคราม ชุมชนเมืองบางปลาหมอ และชุมชนเมืองบ้านแหลม อีกส่วนหนึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ลึกเข้าไปในพื้นที่ฝั่งตะวันตก ติดต่อกับชุมชนอื่นด้วยถนน ซึ่งปัจจุบันมีถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) เป็นถนนเก่าสายหนึ่งที่สำคัญทำให้เกิดชุมชนเมืองขึ้นอีกหลายชุมชน ได้แก่ ชุมชนเมืองอู่ทอง ชุมชนเมืองสระยายโสม ชุมชนเมืองสวนแตง ชุมชนเมืองท่าเสด็จ และชุมชนเมืองทุ่งคอก ส่วนชุมชนเมืองไม้กองดินนั้นอยู่ริมคลองชลประทานด้านทิศตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน เป็นชุมชนเมืองซึ่งเกิดขึ้นภายหลัง แต่ปัจจุบันชุมชนต่างๆ ส่วนใหญ่ในจังหวัดสุพรรณบุรีใช้เส้นทางคมนาคมทางบกสำหรับติดต่อกับชุมชนอื่นๆ เพียงทางเดียวเท่านั้น เนื่องจากมีความสะดวกและรวดเร็ว ส่วนทางน้ำโดยแม่น้ำท่าจีนนั้นจะใช้ติดต่อในระยะใกล้ เนื่องจากแม่น้ำท่าจีนตื้นเขิน คดเคี้ยว ไม่สะดวกที่จะใช้เป็นเส้นทางคมนาคมที่ดีได้อีกต่อไป (ตารางที่ 4.4)

1) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 4 แห่ง คือ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลท่าเสด็จ เทศบาลตำบลโพธิ์พระยา และเทศบาลตำบลสวนแตง โดยเทศบาลเมืองสุพรรณบุรีเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ เนื่องจากเป็นตลาดและศูนย์กลางการผลิตอาหารและผลผลิตทางการเกษตร จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่ชุมชนเมืองและชุมชนชนบทระดับรองลงมาหลายชุมชน ทั้งในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและอำเภอรอบนอก ชุมชน

วิทยานิพนธ์เรื่อง : แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

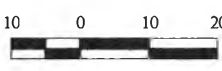
แผนที่ 4.2 : ที่ตั้งชุมชนเมือง ในแต่ละอำเภอ จังหวัดสุพรรณบุรี

- สัญลักษณ์**
● อำเภอเมืองสุพรรณบุรี ① เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ② เทศบาลตำบลท่าเสาตั้ง ● เทศบาลตำบลสวนแตง ④ เทศบาลตำบลโพธิ์พระยา ● อำเภอบางปลาม้า ⑥ เทศบาลตำบลบางปลาม้า ⑦ เทศบาลตำบลโคกคราม ⑧ เทศบาลตำบลบ้านแหลม ⑨ เทศบาลตำบลไม้กองดิน ● อำเภออู่ทอง 1 เทศบาลตำบลสุระยาไสบ 2 เทศบาลตำบลอู่ทอง	● อำเภอเดิมบางนางบวช ① เทศบาลตำบลนางบวช ② เทศบาลตำบลบ่อกรู ③ เทศบาลตำบลเขาพระ ● อำเภอคอนเจดีย์ ④ เทศบาลตำบลสระกระโจม ⑤ เทศบาลตำบลคอนเจดีย์ ● อำเภอสองพี่น้อง ⑥ เทศบาลตำบลทุ่งคอก ● เทศบาลตำบลสองพี่น้อง ● อำเภอคานชาง ● เทศบาลตำบลคานชาง	● อำเภอศรีประจันต์ ● เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ● อำเภอสามชุก 1 เทศบาลตำบลสามชุก ● อำเภอหนองหญ้าไซ ● เทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ
- ขอบเขตจังหวัด
 ขอบเขตอำเภอ
 เส้นแบ่งเขตจังหวัด

มาตราส่วน

กิโลเมตร

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนใหญ่ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรีเป็นชุมชนเกษตรกรรม และตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำสายต่างๆ เช่น แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำท่าว่า เป็นต้น ดังนั้น ในอดีตจึงใช้การคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางหลัก แต่ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนมาลัยแมน จึงเปลี่ยนมาใช้ในการคมนาคมทางบกเป็นเส้นทางหลักแทน เนื่องจากสะดวกและรวดเร็วกว่า ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอเมืองสุพรรณบุรี สรุปได้ดังนี้

-การตั้งบ้านเรือน ความเจริญรวมทั้งการขยายตัวของชุมชนขยายไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน คือ เปลี่ยนจากการตั้งบ้านเรือนตามแนวยาวของแม่น้ำมาเป็นการตั้งบ้านเรือนตามแนวถนนมาลัยแมนที่ตัดผ่านอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

-การตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกกลุ่มกันในบริเวณใกล้ศูนย์ชุมชน ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเข้มข้นในรูปแบบต่างๆ เช่น ร้านค้าและที่อยู่อาศัย

-การตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง

2) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอบางปลาม้า

อำเภอบางปลาม้า ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 4 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบางปลาม้า เทศบาลตำบลบ้านแหลม เทศบาลตำบลโคกคราม และเทศบาลตำบลไผ่กองดิน ในอดีตการติดต่อกันระหว่างชุมชนและอำเภอใกล้เคียง ใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางสายหลัก ดังนั้นประชาชนจะตั้งบ้านเรือนเรียงรายตลอดตามแนวยาวของแม่น้ำ แต่ในปัจจุบันมีทางหลวงจังหวัดตัดผ่าน ทำให้สามารถติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจึงขยายตัวไปทาดถนนเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในอำเภอบางปลาม้าประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้น จึงมีประชาชนตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วไปในที่ดินของตนเองด้วย ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอบางปลาม้า สรุปได้ดังนี้

-การตั้งบ้านเรือน ความเจริญรวมทั้งการขยายตัวของชุมชนขยายไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน

-การตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง

3) การตั้งถิ่นฐานในอำเภออู่ทอง

อำเภออู่ทอง ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลอู่ทอง และเทศบาลตำบลสระยายโสม ในอดีตการติดต่อกันระหว่างชุมชนและอำเภอใกล้เคียงยังคงใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางหลัก แต่เมื่อมีการตัดถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) ผ่านอำเภออู่ทอง จึงทำให้ประชาชนอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนริมถนนมากขึ้น ลักษณะการตั้งถิ่น

ฐานของอำเภออุ้มทอง สรุปได้ว่า การตั้งบ้านเรือน ความเจริญรวมทั้งการขยายตัวของชุมชนขยายไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน

4) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอสองพี่น้อง

อำเภอสองพี่น้อง ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลสองพี่น้อง และเทศบาลตำบลทุ่งคอก ชุมชนอำเภอสองพี่น้องเป็นส่วนใหญ่เป็นชุมชนของเกษตรกร ซึ่งมีอาชีพทำนาอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน ในอดีตติดต่อกับชุมชนอื่นโดยการคมนาคมทางน้ำ แต่ในปัจจุบันการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) ตัดผ่าน ทำให้ประชาชนอพยพเข้ามาตั้งบ้านเรือนตามแนวถนนมาลัยแมนหนาแน่นขึ้น การตั้งถิ่นฐานของอำเภอสองพี่น้อง มีลักษณะดังนี้

- การตั้งบ้านเรือน การกระจุกตัวและการขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน

- การตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกกลุ่มกันในบริเวณใกล้ศูนย์ชุมชน ตลาด และจุดรวมเชื่อมต่อของเส้นทางคมนาคมทั้งทางบกและทางน้ำ ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้นที่สุด เช่น ชุมชนเมืองสองพี่น้อง เป็นต้น

5) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอสามชูก

อำเภอสามชูก ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลสามชุก การตั้งบ้านเรือนของประชาชนส่วนใหญ่มักเรียงรายตามแนวยาวของแม่น้ำท่าจีน โดยมีความหนาแน่นในส่วนที่ขุดลำน้ำและมีทางสัญจรในชุมชนตรงไปบรรจบกับลำน้ำเป็นระยะๆ ในรูปของทำน้ำ ซึ่งทางสัญจรที่สร้างขึ้นในอดีตดังกล่าวมีขนาดไม่กว้างขวางและแคบแคบ จึงส่งผลให้การตั้งถิ่นฐานมีรูปแบบเป็นตารางที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ เมื่อมีถนนตัดผ่านทำให้มีประชาชนมาตั้งบ้านเรือนตามแนวทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3039 (สุพรรณบุรี-ชัยนาท) เพิ่มมากขึ้นอีกด้วย ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอสามชูก สรุปได้ดังนี้

- การตั้งบ้านเรือน การกระจุกตัวและการขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน

- การตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกกลุ่มกันในบริเวณใกล้ศูนย์ชุมชนคือ ตลาด และที่ว่าการอำเภอสามชูก จึงส่งผลให้บริเวณนี้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้นที่สุด

6) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอด่านช้าง

อำเภอด่านช้าง ตั้งอยู่ในพื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นบริเวณที่เริ่มมีความลาดชันสูงขึ้น ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลด่านช้าง จึงอยู่ในระยะที่ห่างจากชุมชนข้างเคียงเมื่อเทียบกับชุมชนอื่นๆ ในจังหวัด ซึ่งเป็นชุมชนที่พัฒนาและมีความสำคัญขึ้นมาจากการเปิดพื้นที่และพัฒนาการของการขนส่งทางบกในระบบถนน ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งห่างออกจากร้านค้าสำคัญ อยู่ในพื้นที่ค่อนข้างดอน ทำหน้าที่ให้บริการกับพื้นที่เกษตรกรรมกว้างขวางใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอด่านช้าง สรุปได้ดังนี้

- การตั้งบ้านเรือน และการกระจุกตัวของชุมชนจะหนาแน่นบริเวณที่เป็นที่ราบสำหรับด้านตะวันตกของอำเภอจะมีความลาดชันสูงไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน และการทำการเกษตรกรรม จึงมีการตั้งบ้านเรือนที่เบาบางมาก

- การตั้งบ้านเรือน และการขยายตัวของชุมชนคำนึงถึงการเข้าถึงและการติดต่อกันในชุมชนโดยยานพาหนะ ตามรูปแบบตาราง (Grid Pattern) เช่น เทศบาลตำบลด่านช้าง เป็นต้น

- การตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกกลุ่มกันในบริเวณใกล้ศูนย์กลางชุมชน และบริเวณเชื่อมต่อของเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ คือ ทางหลวงสายอยู่ทอง-บ้านไร่ (ทางหลวงหมายเลข 3230) และทางหลวงสายด่านช้าง-สามชุก (ทางหลวงหมายเลข 3350) นอกจากนี้ บริเวณดังกล่าวยังเป็นที่กระจุกตัวของการค้าและบริการอีกด้วย

7) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอนองหญ้าไซ

อำเภอนองหญ้าไซ ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลจากลุ่มน้ำ และมีระดับความสูงมากกว่าเป็นที่ราบ ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลนองหญ้าไซ การตั้งบ้านเรือนของประชาชนจะกระจุกตัวตามแนวถนนซึ่งแต่เดิมมีลักษณะคดเคี้ยว แต่ในปัจจุบันมีการพัฒนาการของการคมนาคมและการขนส่งทางบกในระบบถนน ทำให้ชุมชนเริ่มมีบทบาทมากขึ้น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอนองหญ้าไซ สรุปได้ว่า การกระจุกตัวและการขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมทางบก

8) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอศรีประจันต์

อำเภอศรีประจันต์ ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลศรีประจันต์ ในอดีตแม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลักที่สำคัญ และมีบทบาทมากกว่าการคมนาคมทางบก การตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่จึงกระจุกตัว และเรียงรายอยู่ตามแนวยาวของแม่น้ำ แต่ปัจจุบันการคมนาคมทางบกได้รับการพัฒนาอย่างมาก ดังนั้น ประชาชนส่วนใหญ่จึงเริ่มมาตั้งบ้านเรือนตาม

แนวทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3039 (สุพรรณบุรี-ชัยนาท) หนาแน่นขึ้น ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอศรีประจันต์ สรุปได้ดังนี้

-การตั้งบ้านเรือน การกระจุกตัวและการขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามแนวยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน

-การตั้งบ้านเรือน และการกระจุกตัวของชุมชนในบริเวณศูนย์กลางชุมชนที่เป็นย่านพาณิชยกรรมและราชการ มีรูปแบบตาราง (Grid Pattern) เช่น เทศบาลตำบลศรีประจันต์

9) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอดอนเจดีย์

อำเภอดอนเจดีย์ ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลตำบลดอนเจดีย์ และเทศบาลตำบลสระกระโจม ตั้งอยู่ในพื้นที่ซึ่งห่างจากลำน้ำสายสำคัญ ดังนั้น ลักษณะการก่อตัวของชุมชน จึงมีความสำคัญขึ้นมาจากการเปิดพื้นที่ และการคมนาคมในระบบถนน โดยชุมชนเมืองดอนเจดีย์นอกจากจะมีลักษณะเป็นชุมทางแล้ว ยังมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นสถานที่ตั้งของอนุสรณ์ดอนเจดีย์ซึ่งถือว่ามีค่าทางประวัติศาสตร์อีกด้วย ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอดอนเจดีย์ สรุปได้ดังนี้

-การกระจุกตัวของชุมชนอยู่บนถนนสายหลัก ซึ่งเป็นทางหลวงจังหวัด เช่น เทศบาลตำบลดอนเจดีย์และเทศบาลตำบลสระกระโจม มีการกระจุกตัวของชุมชนอยู่บนทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3264 สายสระกระโจม-ดอนเจดีย์ ต่อเนื่องไปยังทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 322 สายสุพรรณบุรี-ดอนเจดีย์

-การกระจุกตัวของชุมชนหนาแน่นมาก ตรงบริเวณที่ติดกับอนุสรณ์สถานดอนเจดีย์

10) การตั้งถิ่นฐานในอำเภอเดิมบางนางบวช

อำเภอเดิมบางนางบวช ประกอบไปด้วยชุมชนเมือง 3 แห่ง คือ เทศบาลตำบลนางบวช เทศบาลตำบลเขาพระ และเทศบาลตำบลบ่อกรู การตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่จะเรียงรายตามแนวยาวของแม่น้ำท่าจีน และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3039 (สุพรรณบุรี-ชัยนาท) ซึ่งแม่น้ำท่าจีนจัดได้ว่าเป็นพื้นที่หลักที่มีการกระจุกตัวตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่อดีตแล้ว โดยลักษณะการตั้งถิ่นฐานของอำเภอเดิมบางนางบวช สรุปได้ดังนี้

-การตั้งบ้านเรือน การกระจุกตัวและการขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามแนวยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน เช่น เทศบาลตำบลเขาพระ มีรูปแบบชุมชนเป็นแบบตารางที่ค้อยเบนบิดขนานไปกับแม่น้ำท่าจีน และเทศบาลตำบลนางบวช ชุมชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นบ้านพักอาศัยมีตำแหน่งการวางตัวค่อนข้างกระจายตัว แต่กระจุกไปกับแม่น้ำท่าจีนตามแนวยาว ต่อมาเปลี่ยนแปลงเป็นทางหลวง หมายเลข 3039 เมื่อการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้น เป็นต้น

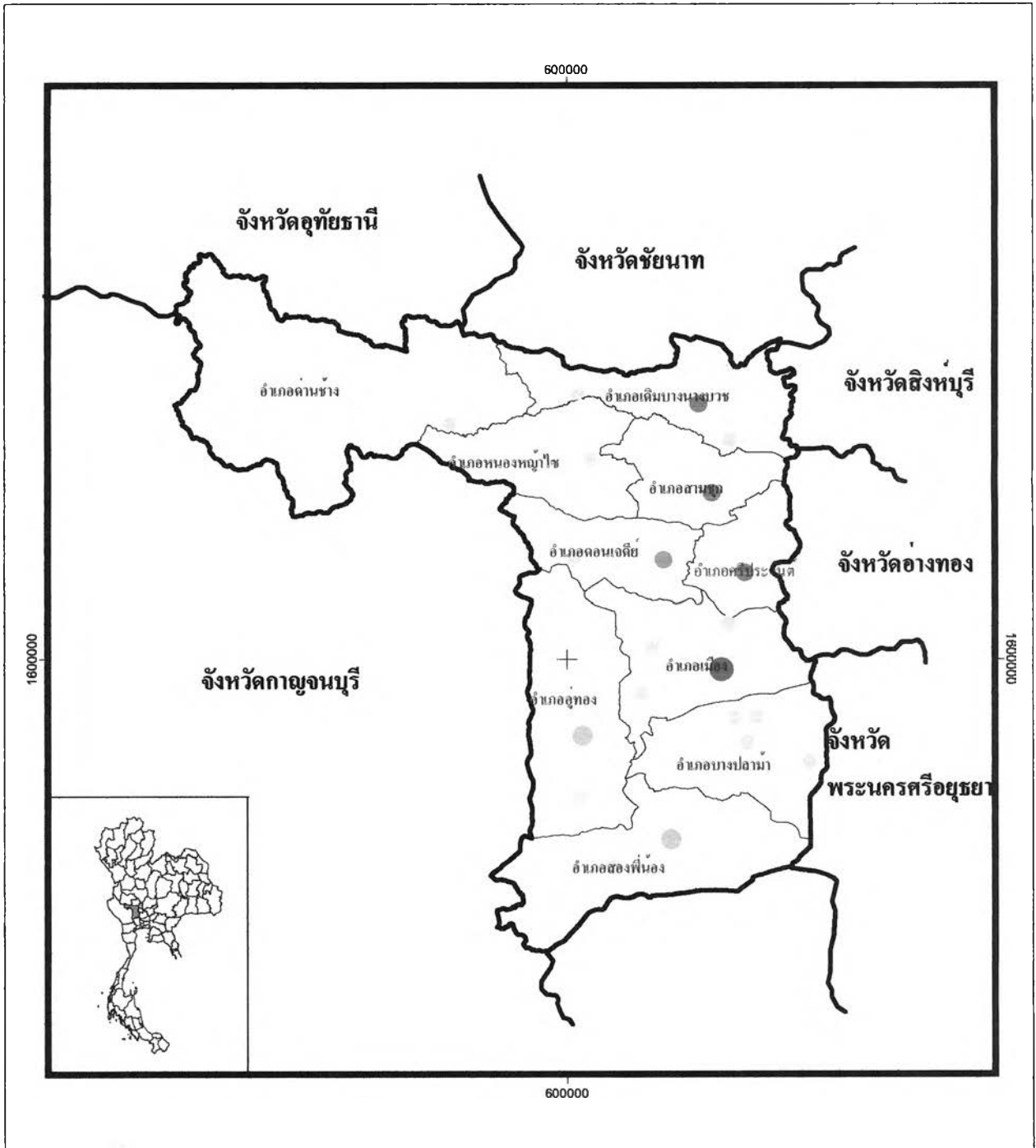
-การตั้งบ้านเรือน และการกระจุกตัวของชุมชนจะอยู่ในบริเวณศูนย์กลางชุมชนที่เป็นย่านพาณิชยกรรมและราชการ เช่น เทศบาลตำบลนางบวช ตรงบริเวณที่มาบรรจบกันของคลองชลประทานหนึ่งซ้ายและแม่น้ำท่าจีนจะมีความหนาแน่น และการกระจุกตัวของชุมชนมากกว่าส่วนอื่นๆ เป็นต้น

ตารางที่ 4.4 สรุปรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของประชากร จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกรายอำเภอ

อำเภอ	รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน			
	แบบแนวยาว (Linear Settlement)	แบบกระจุกตัว (Cluster Settlement)	แบบกระจาย (Scatter Settlement)	แบบตาราง (Grid Pattern)
1 อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	/	/	/	
2 อำเภอบางปลาม้า	/		/	
3 อำเภออู่ทอง	/			
4 อำเภอสองพี่น้อง	/	/		
5 อำเภอสามชุก	/	/		
6 อำเภอด่านช้าง		/		/
7 อำเภอหนองหญ้าไซ	/			
8 อำเภอศรีประจันต์	/	/		/
9 อำเภอดอนเจดีย์	/	/		
10 อำเภอเดิมบางนางบวช	/	/		

ที่มา : โครงการศึกษาลุ่มแม่น้ำท่าจีน : การศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาชุมชนเมืองในจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดชัยนาท, 2534 และจากการศึกษา

จากตารางที่ 4.4 พบว่า รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของประชากรในอำเภอต่างๆของจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่แล้วเป็นแบบแนวยาว (Linear Settlement) คือ การตั้งบ้านเรือน และการขยายตัวของชุมชนเป็นไปตามแนวยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน โดยสมัยก่อนจะตั้งบ้านเรือนริมแม่น้ำท่าจีนสายหลัก แต่ในปัจจุบันการตั้งบ้านเรือนจะหนาแน่นตามเส้นทางถนนมาลัยแมน และแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) คือ การตั้งบ้านเรือนจะกระจุกตัวอยู่บริเวณศูนย์กลางชุมชน เช่น วัด โรงเรียน ตลาด นอกจากนี้มีบางอำเภอที่มีรูปแบบการตั้งถิ่นฐานเป็นแบบแบบกระจัดกระจาย (Scatter Settlement) และแบบตาราง (Grid Pattern)

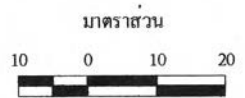
วิทยานิพนธ์เรื่อง : แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนที่ 4.3 : ที่ตั้งของชุมชนศูนย์กลางระดับต่างๆ จังหวัดสุพรรณบุรี

สัญลักษณ์

- **ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1**
ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี
- **ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2**
ชุมชนเมืองอู่ทอง
ชุมชนเมืองสองพี่น้อง
- **ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 3**
ชุมชนเมืองเขาพระ
ชุมชนเมืองคอนเจดีย์
ชุมชนเมืองศรีประจันต์
ชุมชนเมืองสามชุก

- **ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 4**
ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ
ชุมชนเมืองนางบวช
ชุมชนเมืองบ่อกรุ
ชุมชนเมืองท่าเสด็จ
ชุมชนเมืองสวนแตง
ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา
ชุมชนเมืองสระกระโจม
ชุมชนเมืองทุ่งคอก
ชุมชนเมืองด่านช้าง
ชุมชนเมืองบางปลาร้า
ชุมชนเมืองโคกคราม
ชุมชนเมืองบ้านแหลม
ชุมชนเมืองโคกองคิน
ชุมชนเมืองสระขยโส

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

4.2.2 ระบบชุมชน

จากการศึกษาระบบชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรีตามลักษณะการปกครองแล้ว พบว่าระบบชุมชนในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบชุมชนเมืองและระบบชุมชนชนบท โดยชุมชนเมืองจะอยู่ในเขตเทศบาล ซึ่งจังหวัดสุพรรณบุรีมีเทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 20 แห่ง ดังนี้ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เทศบาลตำบลท่าเสด็จ เทศบาลตำบลโพธิ์พระยา เทศบาลตำบลสวนแตง เทศบาลตำบลดอนเจดีย์ เทศบาลตำบลสระกระโจม เทศบาลตำบลบางปลาหมอ เทศบาลตำบลโคกคราม เทศบาลตำบลบ้านแหลม เทศบาลตำบลไม้กองดิน เทศบาลตำบลสองพี่น้อง เทศบาลตำบลทุ่งคอก เทศบาลตำบลศรีประจันต์ เทศบาลตำบลนางบวช เทศบาลตำบลบ่อกรู เทศบาลตำบลเขาพระ เทศบาลตำบลอู่ทอง เทศบาลตำบลสระยายโสม เทศบาลตำบลด่านช้าง เทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ และเทศบาลตำบลสามชุก โดยชุมชนเมืองขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางและให้บริการในด้านต่างๆ เช่น ศูนย์กลางการค้า ตลาดกลางด้านการเกษตร เป็นต้น แก่ชุมชนระดับกลาง และระดับรองลงมา ได้แก่ เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี ส่วนเทศบาลตำบลอื่นๆ มีความสำคัญและมีบทบาทต่อการบริหารการปกครองและการบริการระดับท้องถิ่น เป็นศูนย์กลางกิ่งเมืองกิ่งชนบท และรูปแบบชุมชนเมืองส่วนใหญ่จะเป็นชุมชนที่เกิดจากเส้นทางคมนาคมทางบก (ถนนมาลัยแมน) โดยเปลี่ยนแปลงมาจากชุมชนริมน้ำเดิม

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากการศึกษาลำดับชุมชนของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย โดยการศึกษารูปแบบ แนวโน้มการขยายตัวของชุมชน บทบาทของชุมชน ความเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการบริการสังคม ตลอดจนความสัมพันธ์ของชุมชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า สามารถแบ่งระดับความสำคัญของชุมชนได้เป็น 4 ระดับ ดังนี้

- 1) ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 คือ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี
- 2) ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2 คือ ชุมชนเมืองอู่ทอง และชุมชนเมืองสองพี่น้อง
- 3) ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 3 คือ ชุมชนเมืองเขาพระ ชุมชนเมืองดอนเจดีย์ ชุมชนเมืองศรีประจันต์ และชุมชนเมืองสามชุก
- 4) ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 4 คือ ชุมชนเมืองนางบวช ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองสวนแตง ชุมชนเมืองท่าเสด็จ ชุมชนเมืองโคกคราม ชุมชนเมืองบางปลาหมอ ชุมชนเมืองบ้านแหลม ชุมชนเมืองไม้กองดิน ชุมชนเมืองสระยายโสม ชุมชนเมืองทุ่งคอก ชุมชนเมืองด่านช้าง ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ และชุมชนเมืองสระกระโจม ซึ่งเป็นชุมชนขนาดเล็ก ส่วนใหญ่ให้บริการสินค้าพื้นฐานในระดับท้องถิ่น และเป็นแหล่งรวบรวมสินค้าการเกษตรเบื้องต้น เพื่อส่งต่อไปยังชุมชนลำดับที่สำคัญเหนือขึ้นไป สำหรับชุมชนชนบทของจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น จะเป็นชุมชนที่

นอกเหนือจากชุมชนที่กล่าวไว้ข้างต้น โดยชุมชนชนบทส่วนใหญ่จะพึ่งพาการบริการด้านต่างๆ จากชุมชนเมืองในระดับที่สูงขึ้นไปตามลำดับ

4.2.3 ชุมชนเมืองที่สำคัญและความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น

4.2.3.1 ชุมชนเมืองในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

1) ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี

ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ จึงมีบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่ชุมชนเมืองระดับรองหลายชุมชน ทั้งในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและเขตอำเภอรอบนอก เนื่องจากเป็นตลาดขนาดใหญ่และศูนย์กลางการผลิตทางเกษตรกรรมและอาหาร โดยศูนย์ชุมชนอยู่บนฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน และการขยายตัวของชุมชนก็ขยายไปตามความยาวของแม่น้ำ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนโดยแม่น้ำท่าจีน ฝั่งตะวันตกเป็นบริเวณเมืองเก่า จึงยังมีวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก และคูเมืองเก่าปรากฏอยู่ชัดเจน ส่วนฝั่งตะวันออกเป็นศูนย์กลางการค้าขายและการปกครองของจังหวัด นอกจากนี้ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี มีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่นโดยทางรถยนต์และรถไฟเป็นหลัก ส่วนการติดต่อระยะใกล้ใช้แม่น้ำท่าจีนบ้างแต่ไม่มากนัก ถนนสายสำคัญที่ใช้ติดต่อกับชุมชนอื่น ได้แก่ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321(ถนนมาลัยแมน) จากจังหวัดนครปฐมถึงจังหวัดสุพรรณบุรี ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 324 จากจังหวัดกาญจนบุรีถึงอำเภออู่ทอง และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 จากจังหวัดปทุมธานีถึงจังหวัดสุพรรณบุรี นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัดอีก 6 สาย ได้แก่ หมายเลข 3032 จากป่าตองถึงจังหวัดสิงห์บุรี หมายเลข 3037 จากจังหวัดสุพรรณบุรีถึงอำเภอบางปลาม้า หมายเลข 3039 จังหวัดสุพรรณบุรีถึงจังหวัดชัยนาท หมายเลข 3318 จากประตูสารถึงชุมชนเมืองสวนแตง และถนนท้องถิ่นกับทางเร่งรัดพัฒนาชนบทอีกส่วนหนึ่ง

2) ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา

ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่านจากทิศเหนือลงใต้ ทำให้เกิดการตกตะกอนแถบสองฝั่งแม่น้ำ ดินจึงมีคุณภาพดีเหมาะสมแก่การทำเกษตรกรรม เช่น การเพาะปลูกและทำนา มีรูปร่างพื้นที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมูโดยประมาณ ในอดีตการเดินทางเข้าสู่ชุมชนนี้อาศัยแม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก และเนื่องจากการใช้เส้นทางคมนาคมทางน้ำนี้เอง จึงเป็นสาเหตุให้ชุมชนเมืองโพธิ์พระยากระจุกอยู่บนสองฝั่งของแม่น้ำท่าจีน และถนนท้องถิ่นทั้งสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน โดยมีการใช้ที่ดินเข้มข้นในรูปแบบของย่านพาณิชยกรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลางตรงบริเวณเหนือน้ำของประตูน้ำโพธิ์พระยา เนื่องจากประตูน้ำโพธิ์พระยาต้องกักเรือบรรทุกสินค้าไว้วันละหลายชั่วโมง จึงเป็นบริเวณที่ตั้งดู

ให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ขึ้น แต่ในปัจจุบัน การคมนาคมทางน้ำไม่ค่อยสะดวกเนื่องจากแม่น้ำท่าจีน ต้นเขิน ประกอบกับการคมนาคมทางบก โดยเฉพาะการเดินทางและขนส่งโดยรถยนต์สะดวกและรวดเร็วกว่า จึงมีผู้เดินทางโดยรถยนต์มากขึ้น แม่น้ำท่าจีนจึงกลายเป็นเส้นทางสำหรับขนส่งข้าวเปลือกจากโรงสีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น การเดินทางเข้าสู่ชุมชนเมืองโพธิ์พระยาจึงใช้การคมนาคมทางบกเป็นหลัก โดยถนนสุพรรณบุรี-โพธิ์พระยา (ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3039) ถนนสายนี้เชื่อมต่อกับถนนคันคลองส่งน้ำและถนนคันกันน้ำ เข้าสู่ชุมชนเมืองและต่อกับทางหลวงจังหวัดฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีนไปวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ แล้วไปเชื่อมกับถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) ด้วย

การที่ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา อยู่ใกล้กับชุมชนเมืองสุพรรณบุรีซึ่งเป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ ส่งผลให้ชุมชนเมืองโพธิ์พระยาซึ่งเป็นชุมชนเมืองขนาดเล็กต้องพึ่งพาชุมชนเมืองสุพรรณบุรีอย่างมากเพียงชุมชนเดียว และติดต่อกับชุมชนอื่นน้อยมากเนื่องจากห่างไกล

3) ชุมชนเมืองสวนแตง

ชุมชนเมืองสวนแตง เป็นชุมชนเก่าแก่ชุมชนหนึ่ง เกิดจากการอยู่รวมกันของประชากรที่มีอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากบริเวณชุมชนตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน สภาพดินอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งน้ำจากแม่น้ำธรรมชาติ และคลองส่งน้ำชลประทานซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมในการเพาะปลูกและทำนา โดยมีวัดพระธาตุซึ่งเป็นวัดเก่าเป็นศูนย์กลาง ส่วนตัวศูนย์ชุมชนตั้งอยู่บนพื้นที่ที่ถูกขนาบด้วยแม่น้ำท่าจีน (แยกจากแม่น้ำท่าจีนในอำเภอศรีประจันต์) ทางทิศตะวันตกและทิศตะวันออกเป็นถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) ดังนั้น ในอดีตจึงใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่น แต่ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนมาลัยแมนผ่านชุมชนเมือง ส่งผลให้ผู้คนอพยพเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น การคมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่นจึงเปลี่ยนทางแม่น้ำท่าจีนมาเป็นถนนมาลัยแมนแทน โดยติดต่อกับชุมชนเมืองสุพรรณบุรีทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และติดต่อกับชุมชนเมืองอุทงทองทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ความเจริญเติบโตเป็นไปอย่างช้าๆ โดยพื้นที่ความเจริญของชุมชนจะแผ่กระจายไปตามแนวแม่น้ำท่าจีนทั้งสองฝั่ง ส่วนตามแนวถนนมาลัยแมนจะมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้นในบริเวณที่อยู่ใกล้กับศูนย์ชุมชนโดยส่วนมากแล้วจะเป็นร้านค้าและที่อยู่อาศัยหนาแน่นปานกลาง ส่วนที่อยู่อาศัยเบาบางจะกระจายตัวไปตามริมแม่น้ำท่าจีนทั้งสองฝั่ง และกระจุกอยู่บนถนนมาลัยแมนบ้างเป็นบางส่วน และพื้นที่ที่เหลือนอกจากนี้จะเป็นทุ่งนา ดังนั้นชุมชนจึงมีรูปร่างยาวไปตามแม่น้ำท่าจีนและถนนมาลัยแมน ปัจจุบันนี้ชุมชนเมืองสวนแตงยังคงมีบทบาทเช่นเดิม คือ เป็นชุมชนอยู่อาศัยของเกษตรกรและมีศูนย์ชุมชนเพื่อให้บริการเฉพาะในท้องถิ่นเท่านั้น

4) ชุมชนเมืองท่าเสด็จ

ชุมชนเมืองท่าเสด็จ เป็นชุมชนเกษตรกรรม ตั้งอยู่ที่ตำบลสระแก้ว อำเภอมืองสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่ราบที่อยู่ทางทิศตะวันตกของแม่น้ำท่าจีนระดับเดียวกับที่ตั้งอำเภอมืองสุพรรณบุรี มีศูนย์ชุมชนอยู่สองฝั่งทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 322 ช่วงอำเภอดอนเจดีย์กับอำเภอมืองสุพรรณบุรี ซึ่งติดกับแม่น้ำท่าจีนและคลองส่งน้ำชลประทานสาย 1 ในอดีตชุมชนเมืองท่าเสด็จตั้งถิ่นฐานบนสองฝั่งของแม่น้ำท่าจีน และใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมหลักติดต่อกันในชุมชนและกับชุมชนอื่น รูปร่างของชุมชนจึงเป็นแนวยาวไปตามลำน้ำ มีวัดเป็นศูนย์รวมกิจกรรมระดับหมู่บ้าน ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนสายสุพรรณบุรี-ดอนเจดีย์ (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 322) ผ่านชุมชนท่าเสด็จ ติดกับแม่น้ำท่าจีน และคลองส่งน้ำชลประทานสาย 1 จึงทำให้การเดินทางติดต่อกับชุมชนเมืองท่าเสด็จสะดวกขึ้น ทำให้ชุมชนเมืองท่าเสด็จเจริญเติบโตมากขึ้น ประกอบกับปัจจุบันแม่น้ำท่าจีนตื้นเขิน และคุดเคียวใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก ประกอบกับการเดินทางโดยรถยนต์สะดวกและรวดเร็วกว่ามาก ประชาชนจึงหันมาใช้รถยนต์เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับชุมชนอื่นเพียงทางเดียว ปัจจุบันชุมชนเมืองท่าเสด็จเป็นเมืองเกษตรกรรมที่มีความเข้มแข็ง เนื่องจากมีดินดีซึ่งเกิดจากลำน้ำธรรมชาติและอยู่ภายใต้โครงข่ายของระบบชลประทานที่ดีมีการส่งน้ำตามลำคลองชลประทานอย่างทั่วถึง และมีการรวมกลุ่มกันของเกษตรกรซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนนี้มีโอกาสเจริญเติบโต และมีความเข้มแข็งทางด้านเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพหลักของชุมชนเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

4.2.3.2 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอบางปลาม้า

1) ชุมชนเมืองโคกคราม

ชุมชนเมืองโคกคราม เป็นชุมชนเมืองที่อยู่ใกล้กับชุมชนเมืองสุพรรณบุรีมากที่สุด คือห่างจากศูนย์กลางชุมชนเมืองสุพรรณบุรีเพียง 15 กิโลเมตร โดยศูนย์กลางชุมชนเป็นที่ตั้งของอำเภอบางปลาม้า ซึ่งอยู่ฝั่งด้านทิศเหนือของแม่น้ำท่าจีน ในอดีตการคมนาคมทางน้ำเป็นการเดินทางระหว่างชุมชนโคกครามและชุมชนเมืองสุพรรณบุรีที่สะดวกที่สุด ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนสายตรงจากชุมชนเมืองสุพรรณบุรีไปกรุงเทพฯ ทำให้ระยะทางระหว่างชุมชนเมืองทั้งสองสั้นลง และใช้เวลาในการเดินทางลดลงมาก ทำให้ชุมชนเมืองโคกครามเกือบกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเมืองสุพรรณบุรี และเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ชุมชนเมืองโคกครามไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร

2) ชุมชนเมืองบางปลาม้า

ชุมชนเมืองบางปลาม้า เป็นชุมชนริมแม่น้ำท่าจีน ใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่ง จึงมีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนเรียงรายไปบนฝั่งแม่น้ำท่าจีน มีศูนย์กลาง

ชุมชนตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มีชื่อเรียกว่า ตลาดเก้าห้อง ติดต่อกับชุมชนอื่นโดยทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3351 ในอดีตชุมชนเมืองบางปลาหมอมีการเดินทางติดต่อกับชุมชนบ้านแหลม และชุมชนโคกคราม โดยใช้แม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก แต่ปัจจุบันมีทางหลวงจังหวัดตัดผ่าน ทำให้สามารถติดต่อกับชุมชนอื่นได้สะดวกและรวดเร็วมากขึ้น การตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนจึงหนาแน่นเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการสัญจรทางน้ำจึงลดความสำคัญลงมาก จะใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าระยะใกล้เท่านั้น

3) ชุมชนเมืองบ้านแหลม

ชุมชนเมืองบ้านแหลม เป็นชุมชนเกษตรกรรมเล็กๆ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน มีศูนย์กลางชุมชนตั้งอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มีชื่อเรียกว่า ตลาดคอวัง ในอดีตชุมชนเมืองบ้านแหลมมีการติดต่อกับชุมชนอื่นริมน้ำ โดยโดยใช้แม่น้ำท่าจีนและลำคลองต่างๆ เป็นเส้นทางคมนาคมสายหลัก ชุมชนเมืองที่ติดต่อกันได้แก่ ชุมชนเมืองสองพี่น้อง และชุมชนเมืองบางปลาหมอ ชุมชนเมืองบ้านแหลมมีการขยายตัวของชุมชนในอัตราที่ต่ำ ต่อมามีการขุดคลองชลประทานขนานกับแม่น้ำท่าจีนทั้ง 2 ฝั่ง และมีการตัดถนนโดยใช้เป็นคันกันน้ำด้วย จึงทำให้การเกษตรกรรมดีขึ้น ชุมชนจึงขยายตัวเพิ่มมากขึ้นโดยขยายตัวไปหาถนนซึ่งเป็นเส้นทางคมนาคมทางบก เนื่องจากได้รับความสะดวกมากกว่าการคมนาคมทางน้ำ นอกจากนี้ในปัจจุบันมีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3351 ผ่านไปยังชุมชนเมืองอื่น ทำให้การเดินทางระหว่างชุมชนได้รับความสะดวกและรวดเร็วขึ้น

4) ชุมชนเมืองไผ่กองดิน

ชุมชนเมืองไผ่กองดิน เป็นชุมชนใหม่ที่เพิ่งก่อตั้งได้เพียง 20 กว่าปี ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบลุ่มริมคลอง เกิดขึ้นจากการอยู่รวมกันของประชากรริมคลองซึ่งอยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่น ในอดีตติดต่อกับชุมชนเมืองอื่น โดยคลองบางยี่หนซึ่งแยกจากแม่น้ำท่าจีนที่ตำบลโคกคราม และต่อไปยังคลองเจ้าเจ็ด อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้ ปัจจุบันการคมนาคมทางบกสะดวกและรวดเร็วขึ้น ทำให้การติดต่อกับชุมชนอื่นโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 สายสุพรรณบุรี-กรุงเทพฯ และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3263 สายบางปลาหมอ-อยุธยา แทนการคมนาคมทางน้ำ โดยคลองบางยี่หนยังใช้เป็นทางสัญจรระยะใกล้

4.2.3.3 การตั้งถิ่นฐานในอำเภออุทุมพร

1) ชุมชนเมืองอุทุมพร

ชุมชนเมืองอุทุมพร มีศูนย์กลางชุมชนอยู่บนถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) และขยายตัวออกไปตามถนนมาลัยแมนบนพื้นที่ระหว่างถนนมาลัยแมนกับลำน้ำจระเข้สามพัน ชุมชนเมืองอุทุมพรปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองสุพรรณบุรีในฐานะเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสุพรรณบุรี มีถนนเป็นเส้นทางคมนาคมทางบก ติดต่อกับชุมชนอื่นได้แก่ ถนนมาลัยแมน ถนนไปจังหวัดอุทัยธานี ถนนไปเขาพระ และถนนไปเลขาวิทย ในอดีตอาจติดต่อกับชุมชนอื่นโดยเส้นทางคมนาคมทางน้ำเนื่องจากอยู่บนฝั่งลำน้ำจระเข้สามพัน ซึ่งเดิมเป็นแม่น้ำใหญ่แยกจากแม่น้ำท่าจีนเพียง 32 กิโลเมตร

2) ชุมชนเมืองสระยายโสม

ชุมชนเมืองสระยายโสม เป็นชุมชนของผู้มีอาชีพกสิกรรม ต่อมามีการตัดถนนมาลัยแมนไปยังอำเภออุทุมพร และจังหวัดสุพรรณบุรี ทำให้ประชาชนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานริมถนนมาลัยแมนมากขึ้น ปัจจุบันมีศูนย์ชุมชนอยู่บนฝั่งตะวันออกของถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) ประมาณหลักกิโลเมตรที่ 60 ชุมชนเมืองสระยายโสมมีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นโดยการคมนาคมทางบกเพียงทางเดียวเท่านั้น

4.2.3.4 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอสองพี่น้อง

1) ชุมชนเมืองสองพี่น้อง

ชุมชนเมืองสองพี่น้อง เป็นชุมชนของเกษตรกร ซึ่งมีอาชีพทำนาอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน ในอดีตติดต่อกับชุมชนอื่นโดยการคมนาคมทางน้ำ ใช้เรือสัญจรตามคลองสองพี่น้อง ซึ่งแยกมาจากแม่น้ำท่าจีน และในฤดูน้ำประมาณปลายเดือนสิงหาคมถึงเดือนมกราคมระยะเวลาประมาณ 5 เดือน น้ำจะท่วมขังเป็นประจำทุกปี การใช้เรือเป็นพาหนะสัญจรจึงสะดวกมาก แต่ปัจจุบันการคมนาคมทางบกสะดวกขึ้นมาก การติดต่อกับชุมชนอื่นจึงเดินทางโดยรถยนต์ใช้ถนนบางลี่-ทุ่งคอก และทางรถไฟสายนครปฐม-สุพรรณบุรี มีศูนย์กลางชุมชนอยู่บริเวณตลาดซึ่งเป็นจุดรวมของเส้นทางคมนาคมทางบกโดยรถยนต์และเชื่อมต่อกับท่าเรือ มีการใช้ที่ดินเข้มข้นที่สุด ปัจจุบันชุมชนเมืองสองพี่น้องเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอสองพี่น้อง

2) ชุมชนเมืองทุ่งคอก

ชุมชนเมืองทุ่งคอก เป็นชุมชนเกษตรกรรมขนาดเล็ก ที่เพิ่งมีการกระจุกตัวกันอยู่เมื่อรัฐบาลตัดถนนมาลัยแมนผ่าน ทำให้ประชาชนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนตาม

แนวถนนมาลัยแมนหนาแน่นขึ้น มีศูนย์ชุมชนอยู่ฝั่งตะวันตกของถนนมาลัยแมน หรือทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321 ชุมชนเมืองทุ่งคอกมีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นโดยการเดินทางทางบก ซึ่งมีถนนมาลัยแมนเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก

4.2.3.5 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอสามชุก

1) ชุมชนเมืองสามชุก

ชุมชนเมืองสามชุก เป็นชุมชนริมแม่น้ำท่าจีนตั้งอยู่ทางด้านเหนือของชุมชนเมืองสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กับชุมชนในกลุ่มที่กระจุกตัวเรียงรายอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชุมชนเมืองนางบวชทางตอนเหนือของลำน้ำ ซึ่งมีระยะทางค่อนข้างใกล้ ทั้งยังติดต่อกันได้สะดวกโดยอาศัยทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3039 ที่ขนานกับลำน้ำ นอกจากนี้ทางหลวงจังหวัดสายนี้ยังเป็นเส้นทางสำคัญติดต่อระหว่างจังหวัดชัยนาทกับจังหวัดสุพรรณบุรีอีกด้วย

4.2.3.6 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอด่านช้าง

1) ชุมชนเมืองด่านช้าง

ชุมชนเมืองด่านช้าง เป็นชุมชนเมืองที่มีอายุค่อนข้างน้อย ตั้งอยู่ในพื้นที่ปากตะวันตกของจังหวัดซึ่งเป็นบริเวณที่เริ่มมีความลาดชันสูงขึ้น และอยู่ในระยะที่ห่างจากชุมชนเมืองข้างเคียงเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนเมืองต่างๆ ไปของจังหวัดสุพรรณบุรี สำหรับความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองที่อยู่ใกล้ที่สุด คือชุมชนเมืองหนองหญ้าไซนั้น เนื่องจากชุมชนเมืองด่านช้างเป็นเมืองที่มีลักษณะอยู่ปลายแดน ประกอบกับเส้นทางคมนาคมยังไม่เอื้ออำนวยเพียงพอ ความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างชุมชนเมืองทั้งสองจึงมีน้อย แต่ในขณะเดียวกันชุมชนเมืองด่านช้างกลับมีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองดอนเจดีย์มากกว่า เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมติดต่อโดยตรงและสะดวกกว่า

4.2.3.7 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอหนองหญ้าไซ

1) ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ

ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ เป็นชุมชนที่อยู่ห่างไกลจากชุมชนอื่นๆ อีกชุมชนหนึ่ง แม้ว่าจะเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมานานพอควรแต่ก็เป็นชุมชนที่มีการกระจายตัวช้า และมีบทบาทน้อย และจากการที่ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซอยู่ในพื้นที่ห่างไกล การคมนาคมไม่ค่อยสะดวก ความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นจึงมีน้อย แม้กับชุมชนเมืองที่อยู่ไม่ห่างกันนัก เช่น ชุมชนเมืองด่านช้าง หรือชุมชนเมืองสระกระโจม

4.2.3.8 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอศรีประจันต์

1) ชุมชนเมืองศรีประจันต์

ชุมชนเมืองศรีประจันต์ เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมานานพอสมควร เป็นกลุ่มชุมชนที่รายเรียงตัวอยู่ริมแม่น้ำท่าจีนบนทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3039 และอยู่ในระยะที่ไม่ห่างไกลกับชุมชนเมืองข้างเคียง คือชุมชนเมืองสามชุก กับชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองศรีประจันต์มีการขยายตัวแบบค่อยเป็นค่อยไป มีแม่น้ำลำคลองเป็นเส้นทางคมนาคมที่สำคัญ และมีถนนหนทางที่สะดวกเพื่อเชื่อมต่อกับชุมชนอื่น อีกทั้งอยู่ในระยะที่ไม่ไกลกับชุมชนอื่นๆ จึงมีความสัมพันธ์กับชุมชนข้างเคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับชุมชนเมืองดอนเจดีย์ และชุมชนเมืองสามชุกซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้และมีการคมนาคมที่สะดวก

4.2.3.9 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอดอนเจดีย์

1) ชุมชนเมืองดอนเจดีย์

ชุมชนเมืองดอนเจดีย์ เป็นชุมชนที่มีอายุไม่มากนัก ตั้งอยู่ระหว่างกลุ่มชุมชนริมแม่น้ำท่าจีน และกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ดอนของจังหวัดสุพรรณบุรี ตัวชุมชนเป็นสถานที่ตั้งอนุสรณ์ดอนเจดีย์ที่ถือว่าเป็นสถานที่สำคัญของชาติ และจากการที่ชุมชนเมืองดอนเจดีย์มีลักษณะเป็นชุมชนที่ต่อเนื่องกับชุมชนริมแม่น้ำท่าจีนและชุมชนที่อยู่ลึกเข้าไปในที่ดอน จึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนเมืองศรีประจันต์ และชุมชนเมืองสระกระโจม นอกจากนี้ที่ตั้งของชุมชนยังมีลักษณะเป็นชุมทางเชื่อมต่อไปยังกลุ่มชนทางทิศใต้ โดยมีทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 322 เชื่อมไปบรรจบเข้าสู่ชุมชนเมืองสุพรรณบุรีอีกเส้นทางหนึ่ง โดยไม่ต้องเลียบผ่านชุมชนริมน้ำอย่างชุมชนเมืองศรีประจันต์ หรือชุมชนเมืองโพธิ์พระยาอีกด้วย

2) ชุมชนเมืองสระกระโจม

ชุมชนเมืองสระกระโจม เป็นกลุ่มชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างจากกลุ่มชุมชนริมแม่น้ำท่าจีนไปทางทิศตะวันตกบนทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3230 ถัดจากชุมชนเมืองดอนเจดีย์ออกไป และการที่ชุมชนมีลักษณะที่ค่อนข้างออกไปทางพื้นที่ปลายแดนจังหวัดที่มีสภาพเป็นป่าเพิ่มขึ้น จึงมีชุมชนที่จะติดต่อได้น้อย นอกจากชุมชนเมืองดอนเจดีย์ซึ่งเป็นชุมชนที่เป็นที่ตั้งของที่ว่ากรมอำเภอและเป็นชุมทางที่จะติดต่อไปยังชุมชนสำคัญอื่นๆ

4.2.1.10 การตั้งถิ่นฐานในอำเภอเดิมบางนางบวช

1) ชุมชนเมืองเขาพระ

ชุมชนเมืองเขาพระ เป็นชุมชนเมืองริมแม่น้ำท่าจีนอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัดสุพรรณบุรี บนทางหลวงจังหวัด หมายเลข 3039 ตัวชุมชนเป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอเดิมบางนางบวช และการที่ชุมชนเมืองเป็นชุมชนที่ตั้งของอำเภอจึงมีความสัมพันธ์กับชุมชนข้างเคียง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือชุมชนเมืองนางบวชซึ่งเป็นชุมชนที่อยู่ติดเกือบชิดต่อเนื่องเป็นชุมชนเดียวกัน ในลักษณะที่ชุมชนเมืองเขาพระทำหน้าที่ในการบริการและให้การพึ่งพาแก่ชุมชนเมืองนางบวช

2) ชุมชนเมืองนางบวช

ชุมชนเมืองนางบวช เป็นชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของชุมชนเล็กๆ ทางตอนใต้ของชุมชนเมืองเขาพระที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ตามแนวยาริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน และทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3039 และจากการที่ชุมชนเมืองนางบวชอยู่ไม่ห่างจากชุมชนเมืองเขาพระซึ่งเป็นชุมชนเมืองที่ใหญ่กว่าทางตอนเหนือของแม่น้ำท่าจีน และเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอเดิมบางนางบวช ชุมชนทั้งสองจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อพึ่งพากันอย่างมาก จนอาจเกือบถือได้ว่าเป็นลักษณะของชุมชนเดียวกัน (ตารางที่ 4.5)

พิจารณาตารางที่ 4.5 สรุปได้ว่า ชุมชนเมืองต่างๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่แล้วจะมีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันกับชุมชนเมืองข้างเคียง โดยชุมชนเมืองขนาดใหญ่ (ส่วนมากจะเป็นชุมชนเมืองที่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการอำเภอ) จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะทำหน้าที่ในการบริการและให้การพึ่งพาชุมชนเมืองขนาดเล็กข้างเคียง เช่น ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี กับชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองสวนแตง และชุมชนเมืองโคกคราม นอกจากนี้ มีชุมชนเมืองบางแห่งที่มีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นมากกว่าชุมชนข้างเคียงเนื่องจากการคมนาคมสะดวก ได้แก่ ชุมชนเมืองด่านช้างมีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองดอนเจดีย์ มากกว่าชุมชนเมืองหนองหญ้าไซที่อยู่ข้างเคียง เป็นต้น

4.2.4 การเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐาน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานของชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพและสภาพธรรมชาติ เนื่องจากเป็นสังคมชนบทซึ่งมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่เดิมรูปแบบการตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่จะอยู่ริมแม่น้ำ มีความหนาแน่นมากในส่วนที่อยู่ติด

ลำน้ำ แต่ปัจจุบัน เนื่องจากการพัฒนาของการคมนาคมในระบบถนน มีทางหลวงตัดผ่านทำให้รูปแบบการตั้งบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงมากระจุกตัว และขยายตัวตามแนวถนนสายหลักมากขึ้น โดยสามารถแบ่งลักษณะรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนได้เป็น 4 รูปแบบคือ

1) การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาว (Linear Settlement) ในระยะแรกที่เส้นทางคมนาคมทางบกยังไม่เจริญ จะพบการตั้งถิ่นฐานอยู่ตามบริเวณสองฝั่งแม่น้ำลำคลอง (River Linear Settlement) พบได้บริเวณสองฝั่งคลอง ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมทางบกขึ้น จะมีการขยายตัวของ การตั้งถิ่นฐานแบบแนวยาวขึ้นตามสองฟากของเส้นทางรถยนต์มากขึ้น (Road Linear Settlement) โดยเฉพาะตามแนวถนนเส้นทางหลวงตัดผ่าน เช่น ริมถนนมาลัยแมน

2) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจุกตัว (Cluster Settlement) จะพบบริเวณที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งในระดับเมืองและระดับท้องถิ่น ได้แก่ ศูนย์กลางชุมชน วัด โรงเรียน สถานีรถไฟ เป็นต้น ซึ่งบริเวณดังกล่าวประชาชนจะรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่น

3) การตั้งถิ่นฐานแบบกระจัดกระจาย (Scatter Settlement) เป็นการตั้งถิ่นฐานของประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ตั้งบ้านเรือนกระจัดกระจายอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง เช่น ทำนา ทำไร่

4) การตั้งถิ่นฐานแบบตาราง (Grid Pattern) เป็นการตั้งถิ่นฐานของประชาชนโดยใช้ถนนเป็นเส้นตัดกันเพื่อให้เกิดพื้นที่รูปตารางเหลี่ยม ได้แก่ เทศบาลตำบลด่านช้าง และเทศบาลตำบลศรีประจันต์ เป็นต้น แต่มักจะมีปัญหาทางด้านคมนาคม เนื่องจากไม่มีถนนสายใหญ่ออกจากเมืองหรือถนนเชื่อมช่วยย่นระยะทางในการติดต่อ

เมื่อพิจารณารูปแบบการตั้งถิ่นฐานทั้ง 4 รูปแบบประกอบกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานแล้ว พบว่า ปัจจัยทางกายภาพเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อประชาชนในการตั้งถิ่นฐาน โดยสามารถแบ่งการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรีตามลักษณะทางกายภาพออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกันคือ การตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ราบ ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดและมีประชาชนตั้งถิ่นฐานมากที่สุด และการตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่สูง ซึ่งอยู่ทางตะวันตกของจังหวัดในเขตพื้นที่อำเภอด่านช้างและอำเภอใกล้เคียง บริเวณนี้มีประชากรตั้งถิ่นฐานค่อนข้างเบาบางเมื่อเทียบกับบริเวณอื่นๆ ของจังหวัด เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันค่อนข้างสูงไม่เหมาะสำหรับการตั้งถิ่นฐานและการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม อย่างไรก็ตาม เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งจากการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติ และจากการอพยพเข้ามาทำงานของประชาชนต่างถิ่น ส่งผลให้การตั้งบ้านเรือนบางส่วนขยายเข้าไปสู่พื้นที่ด้านตะวันตกของจังหวัด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติเพื่อทำการเกษตรกรรมและอยู่อาศัย จึงส่งผลให้พื้นที่ป่าไม้ของจังหวัดสุพรรณบุรีมีแนวโน้มลดลงทุกๆ ปี และประชาชนดังกล่าวไม่มีเอกสารสิทธิในที่ดินทำกินด้วย

ตารางที่ 4.5 ชุมชนเมืองที่สำคัญและความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองอื่นๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอ	ชุมชนเมือง	ความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองอื่นๆ
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	-ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี	เป็นชุมชนเมืองขนาดใหญ่ มีบทบาทสำคัญในการให้บริการแก่ชุมชนเมืองระดับรองหลายชุมชน ทั้งในเขตอำเภอเมืองสุพรรณบุรีและเขตอำเภอรอบนอก
	-ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา	มีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาชุมชนเมืองสุพรรณบุรีอย่างมากเพียงชุมชนเดียว และติดต่อกับชุมชนอื่นน้อยมากเนื่องจากห่างไกล
	-ชุมชนเมืองสวนแตง	มีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองข้างเคียงตามเส้นทางคมนาคมทางบก คือ ถนนมาลัยแมน โดยติดต่อกับชุมชนเมืองสุพรรณบุรีทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และติดต่อกับชุมชนเมืองอุทองทางทิศตะวันตกเฉียงใต้
	-ชุมชนเมืองท่าเสด็จ	มีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองข้างเคียงตามเส้นทางคมนาคมทางบก คือ ถนนมาลัยแมน
อำเภอบางปลาม้า	-ชุมชนเมืองโคกคราม	ชุมชนเมืองโคกครามมีความสัมพันธ์จนเกือบจะกลายเป็นชุมชนเมืองสุพรรณบุรี เป็นสาเหตุให้ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร
	-ชุมชนเมืองบางปลาม้า	มีศูนย์กลางชุมชนอยู่บนฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน และมีความสัมพันธ์กับชุมชนข้างเคียง โดยเฉพาะชุมชนบ้านแหลม และชุมชนโคกคราม
	-ชุมชนเมืองบ้านแหลม	มีความสัมพันธ์กับชุมชนข้างเคียง ได้แก่ ชุมชนเมืองสองพี่น้อง และชุมชนเมืองบางปลาม้า
	-ชุมชนเมืองไผ่กองดิน	เป็นชุมชนใหม่ ติดต่อกับชุมชนอื่นโดยทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 และทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3263
อำเภออุทอง	-ชุมชนเมืองอุทอง	มีศูนย์กลางชุมชนอยู่บนถนนมาลัยแมน และติดต่อกับสัมพันธ์กับชุมชนเมืองข้างเคียงตามเส้นทางคมนาคมทางบก
	-ชุมชนเมืองสระยายโสม	มีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองข้างเคียงอื่นๆ โดยการคมนาคมทางบก ตามเส้นทางถนนมาลัยแมน
อำเภอสองพี่น้อง	-ชุมชนเมืองสองพี่น้อง	มีความสัมพันธ์ในลักษณะให้การพึ่งพาชุมชนเมืองข้างเคียง เนื่องจากชุมชนเมืองสองพี่น้องเป็นที่ตั้งของท่าว่าการอำเภอสองพี่น้อง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)ชุมชนเมืองที่สำคัญและความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองอื่นๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอ	ชุมชนเมือง	ความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองอื่นๆ
อำเภอสองพี่น้อง	-ชุมชนเมืองทุ่งคอก	มีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นโดยการเดินทางทางบก ซึ่งมีถนนมาลัยแมนเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก
อำเภอสามชูก	-ชุมชนเมืองสามชุก	มีความสัมพันธ์กับชุมชนในกลุ่มที่กระจุกตัวตามแม่น้ำท่าจีน โดยเฉพาะกับชุมชนเมืองนางบวช
อำเภอด่านช้าง	-ชุมชนเมืองด่านช้าง	เป็นชุมชนที่อยู่ห่างจากชุมชนเมืองข้างเคียงเมื่อเปรียบเทียบกับชุมชนเมืองอื่นๆ มีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองดอนเจดีย์ เนื่องจากมีเส้นทางคมนาคมติดต่อโดยตรงและสะดวกกว่า อำเภอหนองหญ้าไซซึ่งอยู่ข้างเคียง
อำเภอหนองหญ้าไซ	-ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ	เนื่องจากเป็นชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก จึงมีความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นน้อย แม้กับชุมชนข้างเคียง เช่น ชุมชนเมืองด่านช้าง หรือชุมชนเมืองสระกระโจม
อำเภอศรีประจันต์	-ชุมชนเมืองศรีประจันต์	มีความสัมพันธ์กับชุมชนข้างเคียง ได้แก่ ชุมชนเมืองดอนเจดีย์ ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองสามชุก เนื่องจากมีพื้นที่ติดกัน และมีการคมนาคมที่สะดวก
อำเภอดอนเจดีย์	-ชุมชนเมืองดอนเจดีย์	มีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาซึ่งกันและกันกับชุมชนเมืองศรีประจันต์ และให้การพึ่งพากับชุมชนเมืองสระกระโจม
	-ชุมชนเมืองสระกระโจม	มีความสัมพันธ์ในลักษณะพึ่งพาชุมชนเมืองดอนเจดีย์ มีชุมชนเมืองอื่นติดต่อได้น้อยเพราะชุมชนเมืองสระกระโจมมีพื้นที่อยู่ปลายจังหวัดซึ่งมีสภาพเป็นป่า
อำเภอเดิมบางนางบวช	-ชุมชนเมืองเขาพระ	มีความสัมพันธ์ในลักษณะทำหน้าที่ในการบริการและให้การพึ่งพาแก่ชุมชนเมืองนางบวช ซึ่งเป็นชุมชนข้างเคียงที่มีขนาดเล็กกว่า
	-ชุมชนเมืองนางบวช	มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้อง พึ่งพา กับชุมชนเมืองเขาพระอย่างมาก จนเป็นลักษณะของชุมชนเดียวกัน

ที่มา : จากการศึกษา

จากการศึกษาลักษณะประชากรในบทที่ 3 ซึ่งแบ่งระบบชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ตามลักษณะการปกครองออกเป็น 2 ระบบคือ ระบบชุมชนเมืองและระบบชุมชนชนบท พบว่า ใน พ.ศ. 2545 ประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดอาศัยอยู่ในเขตชนบท คิดเป็นร้อยละ 84.39 และอำเภอ ที่มีจำนวนประชากรชนบทมากที่สุด ได้แก่อำเภอสองพี่น้อง (ตารางที่ 3.21) การตั้งบ้านเรือนของ ประชากรจะค่อนข้างหนาแน่นอยู่ในพื้นที่เมืองและบริเวณใกล้เคียง เช่น ในเขตเทศบาลเมือง สุพรรณบุรี และเขตเทศบาลตำบลของทุกๆ อำเภอ เนื่องจากเมืองเป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ศูนย์กลางการค้า ศูนย์กลางการผลิตอาหารและผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งมีความ พร้อมในการให้บริการด้านสาธารณสุข สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ จึงเป็นแรงดึงดูดสำคัญ ที่ทำให้ประชาชนเข้ามาตั้งบ้านเรือนในเมืองเพิ่มมากขึ้น

4.3 ความสัมพันธ์ของรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

4.3.1 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน

การศึกษารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินในจังหวัดสุพรรณบุรี จะเน้นที่รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยได้รับการอนุเคราะห์ข้อมูลจากสำนักงานเกษตร จังหวัดสุพรรณบุรี (ปีการเพาะปลูก 2543/2544) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวจะสามารถชี้ให้เห็นถึงลักษณะ ประชากร และรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรในระดับอำเภอ

4.3.1.1 รูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินกับชุมชน

จากตารางที่ 3.6 พบว่า จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 2,167,020 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ทำนาข้าวมากที่สุด 1,219,900 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 56.29 รองลงมาคือ พื้นที่ทำไร่ 778,050 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 35.29 พื้นที่ปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น พืชผัก และไม้ดอกคิดเป็น ร้อยละ 5.27 ,2.47 และ 0.05 ตามลำดับ พื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ คือ นาข้าว เนื่องจากความ อุดมสมบูรณ์ของพื้นที่และการชลประทานที่ครอบคลุมพื้นที่ทำการเกษตรเกือบทั้งหมด ทำให้ เกษตรกรทำนาได้ปีละ 2 ครั้ง คือ นาปี และนาปรัง (ตารางที่ 3.7) โดยอำเภอเมืองสุพรรณบุรีมี พื้นที่ปลูกข้าวมากที่สุด 400,800 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 16.47 ของพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด รองลงมาคือ อำเภออู่ทอง ร้อยละ 13.61 และอำเภอบางปลาม้า ร้อยละ 13.52 ตามลำดับ นอกจากนี้ เมื่อ พิจารณาผลผลิต พบว่า อำเภอเมืองสุพรรณบุรี มีผลผลิตสูงสุด 326,400 ตัน คิดเป็นร้อยละ 17.46 ของผลผลิตทั้งหมด รองลงมาคือ อำเภอบางปลาม้าและอำเภอสองพี่น้อง ตามลำดับ โดยชุมชน เมืองที่เป็นชุมชนเกษตรกรรมขนาดใหญ่และกลาง ได้แก่ ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองสวน แดง ชุมชนเมืองท่าเสด็จ ชุมชนเมืองสองพี่น้อง เป็นต้น ชุมชนเมืองเกษตรกรรมขนาดเล็ก ได้แก่ ชุมชนเมืองบ้านแหลม ชุมชนเมืองทุ่งคอก เป็นต้น

4.3.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินกับระบบชุมชน

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดิน ระบบชุมชน ชุมชนเมืองที่สำคัญและความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ในจังหวัดสุพรรณบุรีแล้วพบว่า ปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องและเกิดผลกระทบซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินกับชุมชน จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดิน โครงสร้างชุมชน ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเนื่องจากกิจกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1) ความสอดคล้องระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินกับระบบชุมชน

ชุมชนส่วนใหญ่ในจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นชุมชนเกษตรกรรม (แผนที่ 4.4) โดยลักษณะและโครงสร้างชุมชนแตกต่างกันตามลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรมเข้มข้น ซึ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดีของประเทศจะอยู่บริเวณพื้นที่ตามแนวยาวสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน ซึ่งพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว โดยปัจจุบันแนวทางการพัฒนาการผลิตข้าวของจังหวัดสุพรรณบุรีได้ตั้งเป้าหมายในการผลิตข้าวเพื่อการค้า พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นพื้นที่เกษตรกรรมที่สำคัญ โดยชุมชนเกษตรกรรมเข้มข้น ได้แก่ ชุมชนเมืองสองพี่น้อง ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี และชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเกษตรกรรมทั่วไป ได้แก่ ชุมชนเกษตรกรรมบริเวณอื่นๆ ที่มีการปลูกพืชตามคุณลักษณะของดินแต่เนื่องจากดินมีความอุดมสมบูรณ์น้อยกว่าพื้นที่เกษตรกรรมเข้มข้น จึงใช้พื้นที่เพื่อการเพาะปลูกได้ไม่เต็มที่ ดังนั้นจึงมีการทำการเกษตรแบบผสมผสาน คือ การเพาะปลูกควบคู่กับการประมงน้ำจืด หรือการเพาะปลูกควบคู่กับการปศุสัตว์ ได้แก่ ชุมชนเมืองทุ่งคอก ชุมชนเมืองท่าเสด็จ และชุมชนเมืองสวนแดง เป็นต้น ซึ่งลักษณะและโครงสร้างชุมชนแบบนี้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี และการที่ชุมชนต่างๆ มีลักษณะและโครงสร้างแบบเดียวกัน การให้การพึ่งพาทางด้านความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีทางการเกษตรของชุมชนเกษตรกรรมขนาดใหญ่แก่ขนาดเล็กก็เป็นไปได้ง่ายขึ้น รวมทั้งชุมชนขนาดใหญ่ คือ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี เป็นศูนย์กลางทางการรับซื้อและส่งออกสินค้าทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายภายในจังหวัด และส่งไปขายยังตลาดกรุงเทพมหานคร

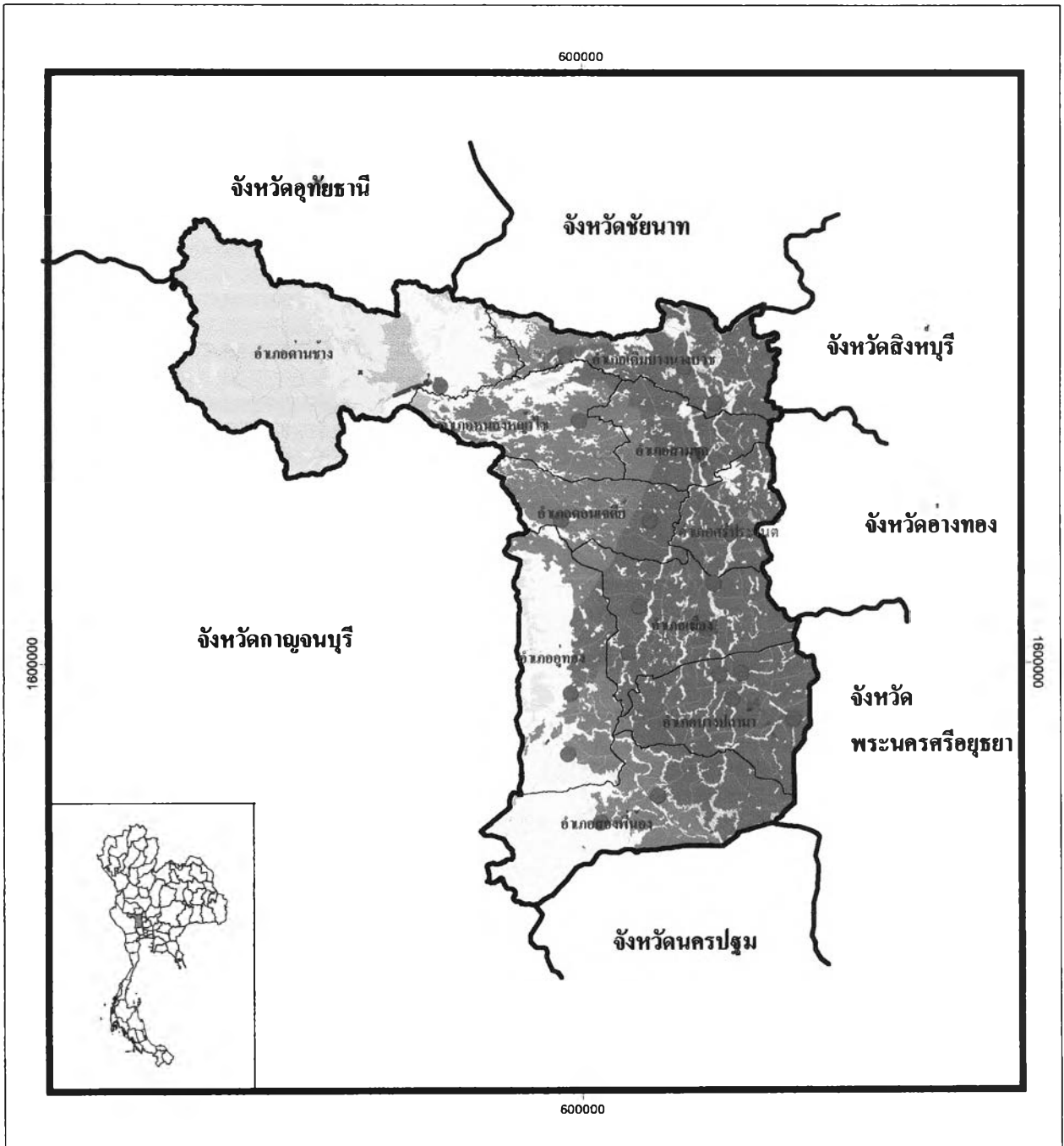
2) ความขัดแย้งระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินกับระบบชุมชน

จากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และความกดดันทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้ชุมชนเกษตรกรรมบางแห่ง เช่น ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี ชุมชนเมืองสองพี่น้อง ชุมชนเมืองบางปลาหมอ ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ และชุมชนเมืองอู่ทอง เปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินบางส่วน จากพื้นที่เพื่อการเกษตรกรรมมาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัย พื้นที่

ชุมชนเชิงพาณิชย์ และพื้นที่อุตสาหกรรม เป็นต้น จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อ ลักษณะและโครงสร้างของชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงการใช้พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีนจากพื้นที่อยู่อาศัยมาเป็นที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชย์ และกิจกรรมที่แฝงมาในรูปธุรกิจใหม่ๆ เช่น รีสอร์ท และสวน เกษตร รวมทั้งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดี มาเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม เนื่องจากราคาผลผลิตดีกว่า เป็นต้น จากกรณีดังกล่าวอาจเกิด ความขัดแย้งในแง่การใช้ประโยชน์ที่ดินขึ้นกับระบบชุมชนได้ เนื่องจากการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม ต้องใช้น้ำเป็นจำนวนมากและยังเกิดปัญหาน้ำเสีย จากการระบายน้ำจากบ่อกุ้งลงสู่แหล่งน้ำ ธรรมชาติด้วย ชุมชนเกษตรกรรมที่อยู่ข้างเคียงอาจเกิดความไม่พอใจที่ได้รับน้ำไม่เพียงพอต่อการ ทำการเกษตร ตลอดจนได้รับผลกระทบจากปัญหาน้ำเน่าเสีย เป็นต้น ดังนั้น จึงต้องมีการกำหนด พื้นที่เกษตรกรรม และพื้นที่ประมงโดยเฉพาะการเพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกรามอย่างชัดเจน และส่งเสริม ให้เกษตรกรหันมาเลี้ยงกบและจะเข้ แทนเนื่องจากมีความต้องการในการใช้น้ำน้อยกว่าและมี ราคาผลผลิตค่อนข้างสูงเช่นเดียวกัน

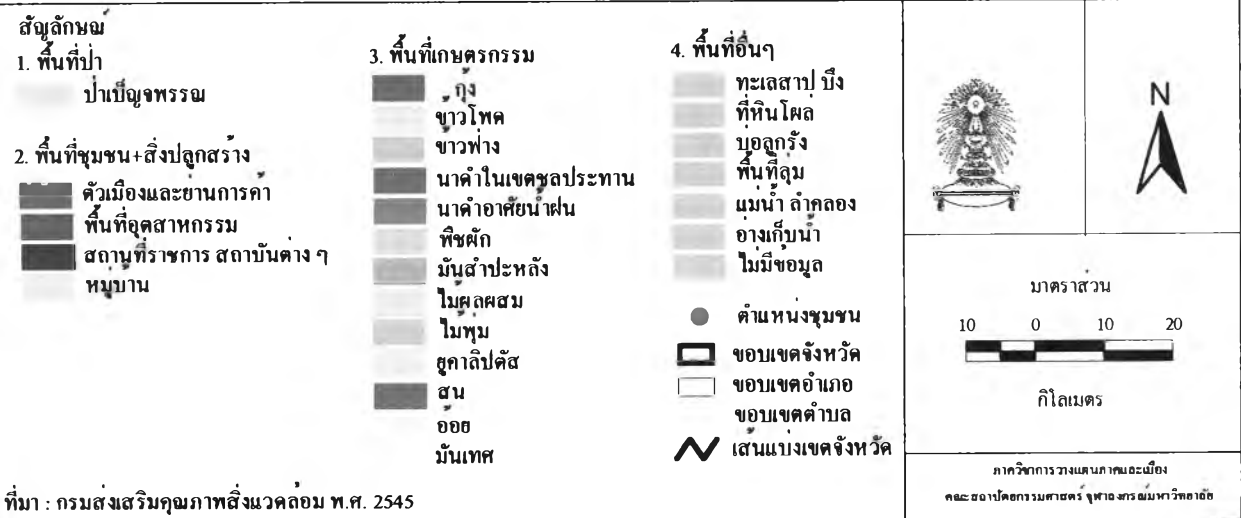
3) ข้อเสนอแนะการใช้ประโยชน์ที่ดินกับระบบชุมชน

ถึงแม้ว่ารูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ในจังหวัดสุพรรณบุรี จะเป็นการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรม ในรูปแบบต่างๆ ได้แก่ พื้นที่เกษตรกรรม พื้นที่ประมงและ พื้นที่ปศุสัตว์ เป็นต้น เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาด้านเศรษฐกิจของจังหวัด พบว่า ภาคบริการและภาคอุตสาหกรรม กลับสามารถ สร้างรายได้และเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญของจังหวัด จึงแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ และการเพิ่มรายได้เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในจังหวัด ไม่สามารถพึ่งพาภาคเกษตรกรรม ได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้น ถึงแม้ว่าสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การ เพาะปลูก และเป็นพื้นที่เกษตรกรรมชั้นดีของประเทศ แต่การใช้ประโยชน์ที่ดินกับชุมชนภายใต้ กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น จะเป็นการวางแผนให้เกิดความสมดุลระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดิน ด้านเกษตรกรรม ระบบชุมชน และเศรษฐกิจ หรืออาจกล่าวได้ว่า มีการพัฒนาควบคู่ไปกับ สิ่งแวดล้อม (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต, 2542) โดยกิจการที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมประเภทการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร หรืออุตสาหกรรมต่อเนื่องจากการเกษตร ซึ่งชุมชนเมืองศูนย์กลางลำดับที่ 1 คือ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี และชุมชนเมืองรอบๆจะมีโอกาสสูง ในการประกอบกิจการดังกล่าว เนื่องจากมีความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐาน นอกจากนี้ จาก ความได้เปรียบทางด้านความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นภูเขา ป่าไม้ และน้ำตกใน เขตชุมชนเมืองด่านช้าง สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญได้ เป็นต้น

วิทยานิพนธ์เรื่อง : แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนที่ 4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ประโยชน์ที่ดินกับชุมชน จังหวัดสุพรรณบุรี

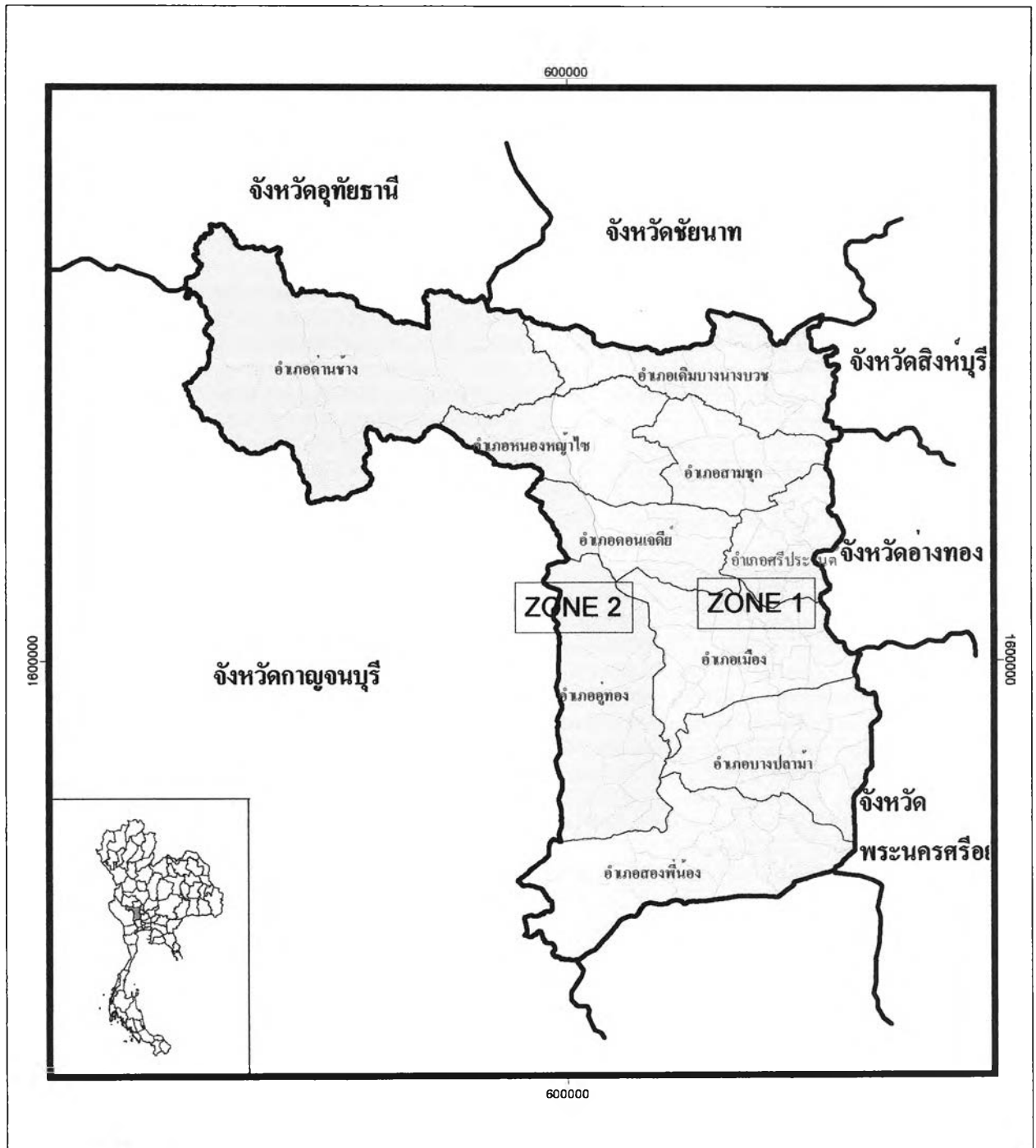

4.3.2 การตั้งถิ่นฐาน

จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำอูมสมบูรณ์ และมีบางส่วนเป็นพื้นที่สูง และจากสภาพภูมิประเทศดังกล่าวสามารถแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะพื้นที่ราบลุ่ม และลักษณะราบลุ่มจนถึงพื้นที่ดอน แห้งแล้ง และพื้นที่ภูเขา เนื่องจากปัจจัยทางด้านกายภาพเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดิน รวมทั้งยังส่งผลให้การประกอบอาชีพของประชาชนในแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกันหรือคล้ายคลึงกันด้วย ดังนั้น จึงได้แบ่งพื้นที่ศึกษาโดยพิจารณาจากลักษณะภูมิประเทศเป็นหลัก ประกอบกับลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน และลักษณะประชากร จึงสามารถแบ่งการตั้งถิ่นฐานของจังหวัดสุพรรณบุรีออกเป็น 2 Zone เพื่อสะดวกในการวางแผนจัดการทรัพยากรที่ดินในภาพรวม และเป็นกรอบในการจัดการทรัพยากรที่ดินในแต่ละพื้นที่ต่อไป ดังนี้

1) Zone1 เป็นการตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีลักษณะราบลุ่ม มีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก และเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก อำเภอสองพี่น้อง อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอหนองหญ้าไซ และพื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอดอนเจดีย์ มีชุมชนเมืองที่สำคัญคือ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี และชุมชนเมืองสองพี่น้อง

2) Zone2 เป็นการตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ซึ่งจะมีลักษณะราบลุ่มจนถึงพื้นที่ดอน แห้งแล้ง และพื้นที่ภูเขา ครอบคลุมพื้นที่อำเภอด่านช้าง อำเภออู่ทอง บางส่วนของอำเภอหนองหญ้าไซ และบางส่วนของอำเภอดอนเจดีย์ มีชุมชนเมืองที่สำคัญคือ ชุมชนเมืองอู่ทอง และชุมชนเมืองดอนเจดีย์ (ตารางที่ 4.6)

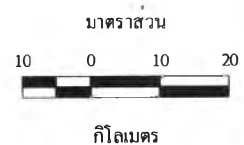

วิทยานิพนธ์เรื่อง : แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนที่ 4.5 : การตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรี

สัญลักษณ์

- ZONE 1 การตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน
- ZONE 2 การตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- เส้นแบ่งเขตจังหวัด

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.6 รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	-ตำบลท่าพี่เลี้ยง	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีทรัพยากรดินและน้ำ สมบูรณ์เหมาะสำหรับการเพาะปลูก
	-ต. รั้วใหญ่	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีทรัพยากรดินและน้ำ สมบูรณ์เหมาะสำหรับการเพาะปลูกและพื้นที่ บางส่วนเป็นที่ดอน ทางด้านทิศตะวันออกของตำบล มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน เป็นแนวแบ่งเขตตำบลรั้วใหญ่ ตำบลสนามชัยและตำบลท่าพี่เลี้ยง พื้นที่ไม่ติดต่อกัน
	-ต. ทับตีเหล็ก	เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก เกษตรกรรม มีความอุดมสมบูรณ์ ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว มี บางส่วนเป็นที่ดอน มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ คือ แม่น้ำท่าจีน
	-ต. ทหาระหัด	เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก
	-ต. ไร่ขวาง	เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก
	-ต. โคกโคเฒ่า	พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ฤดูฝนน้ำท่วมขัง
	-ต. ดอนตาล	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและมีพื้นที่ บางส่วนเป็นที่ดอน มีบึงขนาดใหญ่มากเป็นแหล่ง เพาะพันธุ์ปลา และทำให้ประชาชนมีอาชีพการ ประมงจากบึงนี้ ชื่อว่า "บึงลาดกระจับ" มีลำคลอง ไหลผ่านกลางตำบลดอนตาล
	-ต. ดอนมะสังข์	หมู่ที่ 1,2,3,5 เป็นพื้นที่ราบลุ่ม หมู่ที่ 4 เป็นพื้นที่ดอน มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือบึงลาดตาล ซึ่งไหลผ่านทาง ทิศตะวันออกของตำบลดอนมะสังข์ ติดต่อกับอำเภอ วิเศษชัยชาญและคลองชลประทาน โครงการเขื่อน โปธิ์พระยา
	-ต. พินารแดง	เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก
	-ต. ดอนกำยาน	พื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต. ดอนโพธิ์ทอง	เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือบึงลาดคา บึง ไร่แขก ใช้เป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภค และ บริโภค

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	-ต.บ้านโพธิ์	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ดิน ทิวทั้งตำบล มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือคลองพันตำลึง
	-ต.สระแก้ว	สภาพภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ สภาพภูมิอากาศ เหมือนกับพื้นที่ทั่วไปในเขตภาคกลาง ฤดูร้อนอากาศ ร้อนพอสมควร และฤดูหนาวอากาศหนาวพอสมควร ฤดูฝนมีตมมาก ลักษณะพื้นที่ราบลุ่ม พื้นที่บางส่วน จะถูกน้ำท่วม
	-ต.ตลิ่งชัน	มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติไหล ผ่านคือลำน้ำท่าว่า
	-ต.บางกุ้ง	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่ บางส่วนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าว่าเป็นที่ดอน มีแหล่งน้ำ ธรรมชาติ คือ แม่น้ำท่าว่า ซึ่งไหลผ่านกลางตำบล บางกุ้ง ในแนวเหนือจดใต้ ที่ลุ่มจะทำนาและสวน ผลไม้
	-ต.ศาลาขาว	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต.สวนแตง	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและมีพื้นที่ บางส่วนที่เป็นที่ลุ่ม
	-ต.สนามชัย	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต.โพธิ์พระยา	ลักษณะภูมิประเทศ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และมีพื้นที่บางส่วนเป็นที่ดอน มีแหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำท่าจีน ใช้ในการอุปโภค บริโภค และ การเกษตร
	-ต.สนามคลี	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ แม่น้ำท่าว่าไหลผ่านทางด้านตะวันออกของตำบลใน แนว เหนือ-ใต้

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอเดิมบางนางบวช	-ต.เขาพระ	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีภูเขาเตี้ย ๆ กระจายอยู่ทั่วไป และมีภูเขาใหญ่ทางทิศตะวันตก/ตะวันออก/เหนือ/ใต้
	-ต.เดิมบาง	ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่เรียกกันว่าคลองระแหง เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ราษฎรในพื้นที่ใช้ในการประกอบอาชีพ
	-ต.นางบวช	พื้นที่ราบลุ่ม มีภูเขาเล็กน้อย แม่น้ำท่าจีนไหลผ่านกลางตำบล ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนาทำสวน
	-ต.เขาดิน	เป็นที่ราบมีเพียงเนินเขา (วัดเขาดิน) เล็กๆ มีคลองส่งน้ำผ่านครอบคลุมทุกพื้นที่ของตำบลประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร
	-ต.ปากน้ำ	พื้นที่ราบลุ่ม มีภูเขาเล็กน้อย
	-ต.ทุ่งคลี	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ทำไร่
	-ต.โคกช้าง	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และทำสวน
	-ต.หัวเขา	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเนินเขา สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทราย มีแหล่งน้ำธรรมชาติคือ คลองมะขามเฒ่า อุโมง บึงจวาก บึงก้ามเขียร์
	-ต.บ่อกรู	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเนินเขา ราษฎรส่วนมากประกอบอาชีพการเกษตร
	-ต.วังศรีราช	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ดินร่วน สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 14 เมตร มีลำคลองล้อมรอบทั้ง 4 ด้าน
	-ต.ป่าสะแก	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ดินร่วน สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 15 เมตร
	-ต.ยางนอน	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ สภาพดินทั่วไปเป็นดินเหนียว
-ต.หนองกระทุ่ม	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม เหมาะแก่การทำนา ทำไร่	

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอเดิมบางนางบวช	-ต.ห้วยนา	ลักษณะเป็นพื้นที่ราบมีแหล่งน้ำห้วยกระเจี๊ยะไหลผ่านตอนกลางของตำบล เป็นคลองระบายน้ำในโครงการส่งน้ำ และบำรุงรักษาเขื่อนกระเสียว
	-ต.โคกคราม	สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการเกษตร
อำเภอบางปลาม้า	-ต. บางปลาม้า	สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการเกษตร
	-ต. ตะค่า	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่มน้ำขัง โดยเฉพาะในเดือนตุลาคม - ธันวาคม ของทุกปี มีแม่น้ำท่าจีนเป็นเส้นแบ่งเขตตำบลระหว่างตำบลบ้านแหลมกับตำบลตะค่า ราษฎรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน
	-ต. บางใหญ่	ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ลุ่ม กั้นกั้นกั้นน้ำจากแม่น้ำท่าจีน
	-ต. กฤษณา	เป็นพื้นที่ชนบทที่ยังไม่มีความเจริญมากนัก ราษฎรส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่ม พื้นที่เป็นที่ลุ่มและมีน้ำท่วมขังประมาณ 5 - 6 เดือน
	-ต. สาลี	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต. ไม้กองดิน	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต. อองครักษ์	พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่มเล็ก
	-ต. จระเข้ใหญ่	พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต. บ้านแหลม	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ราษฎรอาศัยอยู่กันเป็นกลุ่ม ปลูกบ้านเรือนเป็นแนวยาวไปตามริมแม่น้ำท่า
	-ต. มะขามล้ม	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต. วังน้ำเย็น	พื้นที่ทั่วไปเป็นที่ลุ่มเหมาะกับการเกษตร เช่นทำนา , เลี้ยงสัตว์ , เช่น สุก ร เบ็ด ไก่ ปลา เป็นต้น โดยมีคลองธรรมชาติและคลองส่งน้ำของชลประทานผ่านทุกหมู่บ้าน มีความอุดมสมบูรณ์
	-ต วัดโบสถ์	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ราษฎรมีอาชีพหลักทำนา
	-ต วัดดาว	สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมขังในฤดูฝนทุกปี

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอศรีประจันต์	-ต. ศรีประจันต์	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำท่าจีน พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำการเกษตร ทำนา ทำไร่
	-ต. บ้านกร่าง	มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและมีแม่น้ำไหลผ่านเหมาะสำหรับการเพาะปลูกและทำการเกษตร
	-ต. มดแดง	มีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มและมีแม่น้ำไหลผ่านเหมาะสำหรับการเพาะปลูกข้าว และทำการเกษตร
	-ต. บางงาม	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสมกับการประกอบกิจการ และบางพื้นที่มีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่
	-ต. ดอนปลู	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองธรรมชาติและคลองชลประทานไหลผ่านส่งให้ราษฎรใช้ในการเกษตรกรรมพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก
	-ต. ปลายนา	หมู่บ้าน ตำบลปลายนาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก มีคู คลอง ไหลผ่าน
	-ต. วังหว่า	เป็นที่ราบลุ่ม น้ำท่วมบ้างแต่ไม่ช้งนาน
	-ต. วังน้ำซับ	เป็นที่ราบลุ่ม ดินและน้ำอุดมสมบูรณ์ดี มีแม่น้ำและคลองชลประทานไหลผ่าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
	-ต. วังยาง	เป็นที่ราบลุ่มเหมาะต่อการเพาะปลูกพืชผล การเกษตร มีคู คลอง แม่น้ำไหลผ่าน
อำเภอดอนเจดีย์	-ต. ดอนเจดีย์	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งเหมาะแก่การทำ การเกษตร
	-ต. หนองสาหร่าย	มีอาชีพเกษตรกรรมทำน่าน้ำฝนเพียงครั้งเดียว ส่วนในเขตชลประทานอยู่ในเขตจัดรูปที่ดินซึ่งทำนาเป็นส่วนใหญ่
	-ต. ไร่รถ	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทาน และเขตจัดรูปที่ดินจึงใช้ประโยชน์ด้านการเพาะปลูกเป็นสำคัญ

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอสองพี่น้อง	-ต. สองพี่น้อง	เทศบาลตำบลสองพี่น้องตั้งอยู่ที่ราบลุ่ม ประมาณเดือนกันยายนของทุกปีจะเกิดน้ำท่วมขัง มีระดับสูงเฉลี่ย 2 เมตร จากระดับพื้นดินเดิมและจะท่วมขังอยู่นานถึง 4-5 เดือน
	-ต. บางเลน	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีน้ำท่วมตลอดปี
	-ต. บางตาเถร	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม
	-ต. บางตะเคียน	เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีคลองซอยเพื่อการเกษตรมาก และในทุก ๆ ปี จะมีน้ำท่วมพื้นที่การเกษตร
	-ต. บ้านกุ่ม	สภาพทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงในช่วงปลายเดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคมของทุกปี จะประสบปัญหาน้ำท่วม พื้นที่เป็นพื้นนาสลับกับลำคลอง
	-ต. หัวโพธิ์	ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ประชาชนตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมคลองสองพี่น้อง และริมถนนเป็นส่วนใหญ่
	-ต. บางพลับ	มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ในฤดูฝนจะมีน้ำท่วมขังเป็นเวลานาน 5-6 เดือน พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรกรรม คือ ทำนา และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ (ปลา)
	-ต. เนินพระปรางค์	มีลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม
	-ต. บ้านช้าง	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนาและเลี้ยงปลาเลี้ยงกุ้ง มีแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรี และคลองชลประทานไหลผ่าน
	-ต. ดันตาด	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีน้ำท่วมทุกปี ราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรม ชาวนาจะทำนาปรังประมาณไม่เกิน 2 ครั้ง/ปี จะไม่ทำนาปีเพราะน้ำท่วมทุกปี
-ต. ศรีสำราญ	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีระบบชลประทานเข้าถึงทุกหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร และเลี้ยงสัตว์	

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 1		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอสองพี่น้อง	-ต. ทุ้งคอก	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม ไม่มีแม่น้ำไหลผ่าน มีแต่คลองชลประทานไหลผ่านบางส่วน
	-ต. หนองบ่อ	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและมีภูเขาเป็นบางส่วน
	-ต. ปอสุพรรณ	เป็นที่ราบลุ่มมีคลองชลประทานผ่านหลายสาย เหมาะแก่การทำไร่ - ทำนาและเลี้ยงปลา
	-ต. ดอนมะนาว	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน
อำเภอสามชุก	-ต. ย่นยาว	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ
	-ต. วังลึก	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีการขุดคลองชลประทานผ่านหมู่บ้านต่างๆ ในตำบล เหมาะแก่อาชีพทำการเกษตร ไร่ไม่ท่วม
	-ต. สามชุก	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน
	-ต. หนองผักนาก	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสมกับการทำเกษตร
	-ต. บ้านสระ	เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานผ่านเหมาะสำหรับอาชีพการเพาะปลูก
	-ต. หนองสะเดา	พื้นที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนา ทำสวน
	-ต. กระเสี้ยว	มีน้ำไหลผ่านและมีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน ที่ดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะต่อการเลี้ยงสัตว์และทำการเกษตรได้มากมาย
อำเภอหนองหญ้าไซ	-ต. หนองราชวัตร	พื้นที่ราบสูง แห้งแล้ง
	-ต. ทัพหลวง	สภาพทั่วไปพื้นที่ราบสูง ไม่มีแหล่งน้ำธรรมชาติ

Zone 2		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอด่านช้าง	-ต. หนองมะคำโมง	พื้นที่เป็นที่ราบ ราษฎรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำไร่ (ไร่ค้อย, มันสำปะหลัง)
	-ต. ด่านช้าง	เป็นที่ราบ มีภูเขาป่าไม้ มีอ่างเก็บน้ำ มีถนนเชื่อมติดต่อกันระหว่างหมู่บ้าน และตำบลใกล้เคียง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัด สุพรรณบุรี

Zone 2		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอด่านช้าง	-ต. ห้วยขมิ้น	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา
	-ต. องค์พระ	เป็นพื้นที่ลาดเทเชิงเขาเขตป่าสงวนแห่งชาติทั้งตำบล และส่วนหนึ่งเป็นเขตอุทยานแห่งชาติพุเตย พอดีจะเป็นพื้นที่ราบอยู่บ้าง
	-ต. วังคัน	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูงสลับภูเขาเตี้ยๆ เกือบทั้งตำบล พื้นที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเกือบทั้งตำบล
	-ต. นิคมกระเสียว	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับดอนชัน จนถึงเทือกเขาสูง
	-ต. วังยาว	เป็นพื้นที่ลาดเท เชิงเขาทั้งตำบลเป็นพื้นที่ป่าสงวน
อำเภอคอนเจดีย์	-ต. สระกระโจม	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินกรวดเป็นที่ราบสูง เป็นพื้นที่แห้งแล้ง ทำนาได้ฤดูกาลเดียว และต้องอาศัยน้ำจากธรรมชาติ
	-ต. ทะเลบก	ไม่มีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในตำบล น้ำในการเกษตรอาศัยน้ำฝนอย่างเดียว ทำนาครั้งเดียว
อำเภออู่ทอง	-ต. อู่ทอง	เป็นที่ราบเชิงเขา ทางทิศตะวันตกเป็นเทือกเขา ทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองจะเข้สามพันไหลผ่าน เป็นที่ตั้งของชุมชนตลาดอู่ทอง
	-ต. สระยายโสม	ร้อยละ 80 ของพื้นที่เป็นที่ราบซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตก อีกร้อยละ 20 เป็นที่ราบลุ่มอยู่ทางทิศตะวันออก มีแหล่งน้ำ คือ คลองส่งน้ำชลประทาน ช่วยในการทำการเกษตร
	-ต. จรเข้สามพัน	เป็นที่ราบเชิงเขา และราบลุ่ม
	-ต. บ้านดอน	ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม และเป็นที่ดอนในบางแห่ง มีคลองส่งน้ำชลประทานตัดผ่าน
	-ต. ดอนมะเกลือ	เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูกด้านการเกษตร มีคลองชลประทาน

ตารางที่ 4.6 (ต่อ) รายชื่ออำเภอ ตำบลและสภาพทั่วไปของแต่ละตำบลแบ่งตาม Zone จังหวัดสุพรรณบุรี

Zone 2		
อำเภอ	ตำบล	สภาพทั่วไป
อำเภอหนองหญ้าไซ	-ต. หนองหญ้าไซ	พื้นที่มีหนองน้ำใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 7 ไร่ ประชาชนทั่วไปใช้น้ำจากแหล่งน้ำนี้ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม
	-ต. หนองโพธิ์	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ อาศัยน้ำชลประทานในการเพาะปลูก
	-ต. แฉงงาม	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ
	-ต. หนองขาม	พื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นที่ราบลุ่ม

ที่มา : www.thaitambon.com/suphanburi

4.3.3 โครงสร้างพื้นฐาน

1) ถนน

จังหวัดสุพรรณบุรี มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 340 (กรุงเทพมหานคร-สุพรรณบุรี) เป็นทางหลวงที่สำคัญของจังหวัด ซึ่งปัจจุบันได้รับการขยายเป็นถนนคอนกรีต 6 เลน แยกเส้นทางไป-กลับ ถนนสายนี้เป็นถนนเชื่อมต่อระหว่างภาคเหนือและภาคใต้ โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพมหานครและท่าอากาศยานกรุงเทพมหานคร การคมนาคมโดยทางรถยนต์ทั้งภายในจังหวัดและระหว่างจังหวัด มีความสะดวกรวดเร็วมากเนื่องจากได้ปรับปรุงถนนในเขตจังหวัดอย่างต่อเนื่อง โดยถนนสายต่างๆ มีความยาวทั้งสิ้น 32,448 กิโลเมตร ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ระบบเครือข่ายเส้นทางคมนาคมขนส่งในจังหวัด มีความสมบูรณ์มากที่สุดจังหวัดหนึ่งในประเทศ นอกจากนี้ยังมีรถโดยสารประจำทางทั้งประเภทปรับอากาศและธรรมดา จึงให้บริการตลอดเวลาอีกด้วย

2) แหล่งน้ำ

แหล่งน้ำผิวดิน ประกอบด้วยแม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง บึงต่างๆ ซึ่งจังหวัดสุพรรณบุรีมีแหล่งน้ำธรรมชาติเหล่านี้อยู่ทั่วไป แต่แม่น้ำสายใหญ่ที่สำคัญและมีบทบาทต่อเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในจังหวัดมากที่สุด ได้แก่ แม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำสุพรรณบุรี ซึ่งไหลผ่าน อำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชุก อำเภอศรีประจันต์ อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า อำเภอสองพี่น้องตามลำดับ และเขื่อนกระเสียวซึ่งเป็นสาขาที่สำคัญ

ของแม่น้ำสุพรรณบุรี นอกจากนั้นเป็นแม่น้ำสายเล็กซึ่งส่วนใหญ่จะไหลลงสู่มแม่น้ำท่าจีนเกือบทั้งสิ้น เช่น ลำห้วยกระเสียว คลองสองพี่น้อง และคลองบางยี่หน เป็นต้น

นอกจากนี้ จังหวัดสุพรรณบุรีมีการกำหนดและเน้นนโยบายการพัฒนา ปรับปรุง และขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อการอุปโภคบริโภค ให้เพียงพอต่อความต้องการอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ โครงการขุดลอกแม่น้ำท่าจีน โครงการพัฒนาบึงฉวาก และโครงการพัฒนาบึงบ้านโพธิ์ เป็นต้น

4.3.4 ทรัพยากรที่ดิน

4.3.4.1 ลักษณะและคุณภาพของดินโดยรวม

กองสำรวจและจำแนกที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จำแนกลักษณะดินในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีออกเป็น 5 กลุ่มใหญ่ ตามความเหมาะสมของดินในการใช้ประโยชน์ ดังนี้

1)กลุ่มดินนา เป็นดินที่อยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาทั้งสองด้านและตอนกลางของจังหวัด เป็นกลุ่มดินที่เหมาะสมสำหรับการปลูกข้าวและพืชผัก ดินกลุ่มนี้ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่จังหวัด

2)กลุ่มดินไร่ เป็นดินที่อยู่ระหว่างที่ราบเชิงเขาที่บริเวณที่ราบลุ่ม เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่ เช่น อ้อย มันสำปะหลัง และสับปะรด ดินกลุ่มนี้ส่วนใหญ่อยู่ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือและตะวันตกของพื้นที่จังหวัด ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด

3)กลุ่มดินตื้น เป็นดินที่อยู่บริเวณเนินเขาซึ่งเป็นที่สูง ไม่มีความเหมาะสมที่ใช้เป็นที่ดินในการเพาะปลูก ส่วนใหญ่อยู่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด ดินตื้นมีพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่จังหวัด

4)กลุ่มดินภูเขา เป็นกลุ่มดินที่อยู่บริเวณเนินเขาสูงทางด้านตะวันตกของจังหวัด ไม่เหมาะที่จะทำประโยชน์ในด้านการเกษตร ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่จังหวัด

5)กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด เป็นกลุ่มดินที่มีศักยภาพในการเพาะปลูกต่ำ ส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณที่ลุ่มที่มีน้ำท่วมถึง ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่จังหวัด โดยเฉพาะในเขตอำเภอสองพี่น้องและอำเภอบางปลาม้า

นอกจากกลุ่มดินดังกล่าวแล้ว ยังพบกลุ่มดินคละในเขตอำเภออยู่ทองอีกด้วย

4.3.4.2 ลักษณะดินจำแนกรายอำเภอ

1) ลักษณะดินอำเภอเมืองสุพรรณบุรี

กลุ่มดินอำเภอเมืองสุพรรณบุรี สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาดี (นด.) และดินนาทั่วไป (นท.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ทั่วไป (รท.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนกลางของอำเภอ

-กลุ่มดินตื้น (ต.) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณทิศตะวันออกเฉียงใต้ของอำเภอ

2) ลักษณะดินอำเภอบางปลาม้า

กลุ่มดินอำเภอบางปลาม้า สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และเป็นดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนบนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ทั่วไป (รท.) และดินไร่ดี (รด.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนบนของอำเภอ

-กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด (ก.) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินกรดคละกับดินนาดี นด. (ก.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

3) ลักษณะดินอำเภออู่ทอง

กลุ่มดินอำเภออู่ทอง สามารถแบ่งได้เป็น 6 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 25 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ทั่วไป (รท.) และดินไร่ดี (รด.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนกลาง และทิศตะวันออกของอำเภอ

-กลุ่มดินตื้น (ต.) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณตอนกลางด้านทิศตะวันตกของอำเภอ

-กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด (ก.) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณตอนกลางด้านทิศตะวันออกของอำเภอ

-กลุ่มดินภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนบนและบริเวณทิศตะวันตกของอำเภอ

-กลุ่มดินคละ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร้วัวไป และดินนาดี (รท./นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทิศเหนือของอำเภอ

4) ลักษณะดินอำเภอสองพี่น้อง

กลุ่มดินอำเภอสองพี่น้อง สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนกลางทางทิศเหนือของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร้วัวไป (รท.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนกลางของอำเภอ

-กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด (ก.) ซึ่งเป็นดินนาที่มีสภาพเป็นกรด ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณทางซีกตะวันออกของอำเภอ

นอกจากนี้ ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 15 เป็นดินกลุ่มดินนาเลว (นล.) ซึ่งอยู่บริเวณทิศตะวันตกของอำเภอ

5) ลักษณะดินอำเภอสามชูก

กลุ่มดินอำเภอสามชูก มีดินซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และเป็นดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร้วัวไป (รท.) และดินไร้วัวดี (รด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

6) ลักษณะดินอำเภอด่านช้าง

กลุ่มดินอำเภอด่านช้าง สามารถแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และเป็นดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนบนและตอนล่างของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร้วัวไป (รท.) และดินไร้วัวดี (รด.) ซึ่งอยู่บริเวณทิศตะวันออกของอำเภอ

-กลุ่มดินตื้น (ต.) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณทิศตะวันตกของอำเภอ

-กลุ่มดินภูเขา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนบนและบริเวณซีกด้านตะวันตกทั้งหมดของอำเภอ

7) ลักษณะดินอำเภอนองหญ้าไซ

กลุ่มดินอำเภอนองหญ้าไซ มีดินซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ดี (รด.) และดินไร่ทั่วไป (รท.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

8) ลักษณะดินอำเภอศรีประจันต์

กลุ่มดินอำเภอศรีประจันต์ มีดินซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และเป็นดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ทั่วไป (รท.) และดินไร่ดี (รด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

9) ลักษณะดินอำเภอดอนเจดีย์

กลุ่มดินอำเภอดอนเจดีย์ มีดินซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และเป็นดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ทั่วไป (รท.) และดินไร่ดี (รด.) ซึ่งอยู่บริเวณทางตอนบนของอำเภอ

10) ลักษณะดินอำเภอเดิมบางนางบวช

กลุ่มดินอำเภอเดิมบางนางบวช สามารถแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ตามลำดับได้ดังนี้

-กลุ่มดินนา ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินนาทั่วไป (นท.) และดินนาดี (นด.) ซึ่งอยู่บริเวณทุกส่วนของอำเภอ

-กลุ่มดินไร่ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 78 ของพื้นที่อำเภอ เป็นดินไร่ทั่วไป (รท.) ซึ่งอยู่บริเวณด้านทิศตะวันตกของอำเภอ

-กลุ่มดินดั้น (ต.) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 2 ของพื้นที่อำเภอ ซึ่งอยู่บริเวณตอนกลางของอำเภอ

จากตารางที่ 4.7 เมื่อพิจารณาจากการกระจายตัวของกลุ่มดินต่างๆ ของแต่ละอำเภอในจังหวัดสุพรรณบุรีสามารถสรุปได้ว่า โดยรวมแล้วทรัพยากรที่ดินในจังหวัดเป็นดินที่มีศักยภาพและความเหมาะสมสำหรับการเพาะปลูกในระดับสูง โดยเฉพาะการทำนาหรือการกสิกรรม ส่วนกลุ่มดินที่มีศักยภาพต่ำในการเพาะปลูกคือ กลุ่มดินดินตื้นและกลุ่มดินภูเขา ซึ่งเป็นดินที่อยู่บริเวณเนินเขาสูงทางด้านตะวันตกและตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัด ซึ่งพบมากในเขตอำเภอด่านช้าง และพบเล็กน้อยในเขตอำเภออู่ทอง

ตารางที่ 4.7สรุปลักษณะดิน จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกรายอำเภอ

อำเภอ		ลักษณะดิน (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)						ศักยภาพในการเพาะปลูก
		กลุ่มดินนา	กลุ่มดินไร่	กลุ่มดินตื้น	กลุ่มดินกรด	ภูเขา	กลุ่มดินคละ	
1	อำเภอเมืองสุพรรณบุรี	80	10	10	-	-	-	เหมาะสำหรับปลูกข้าวและพืชผักมากที่สุด
2	อำเภอบางปลาม้า	5	5	-	90	-	-	มีศักยภาพในการเพาะปลูกต่ำ เนื่องจากอยู่ในที่ราบน้ำท่วมถึง
3	อำเภออู่ทอง	40	25	5	15	10	5	มีลักษณะดินหลายประเภท มีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวและพืชผักมากที่สุด นอกจากนี้ยังสามารถปลูกพืชไร่ได้ด้วย
4	อำเภอสองพี่น้อง	5	20	-	60	-	-	มีศักยภาพในการเพาะปลูกต่ำ เนื่องจากอยู่ในที่ราบน้ำท่วมถึง แต่ยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่อยู่บ้าง
5	อำเภอสมาชูก	40	60	-	-	-	-	เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ปลูกข้าวและพืชผักในสัดส่วนใกล้เคียงกัน

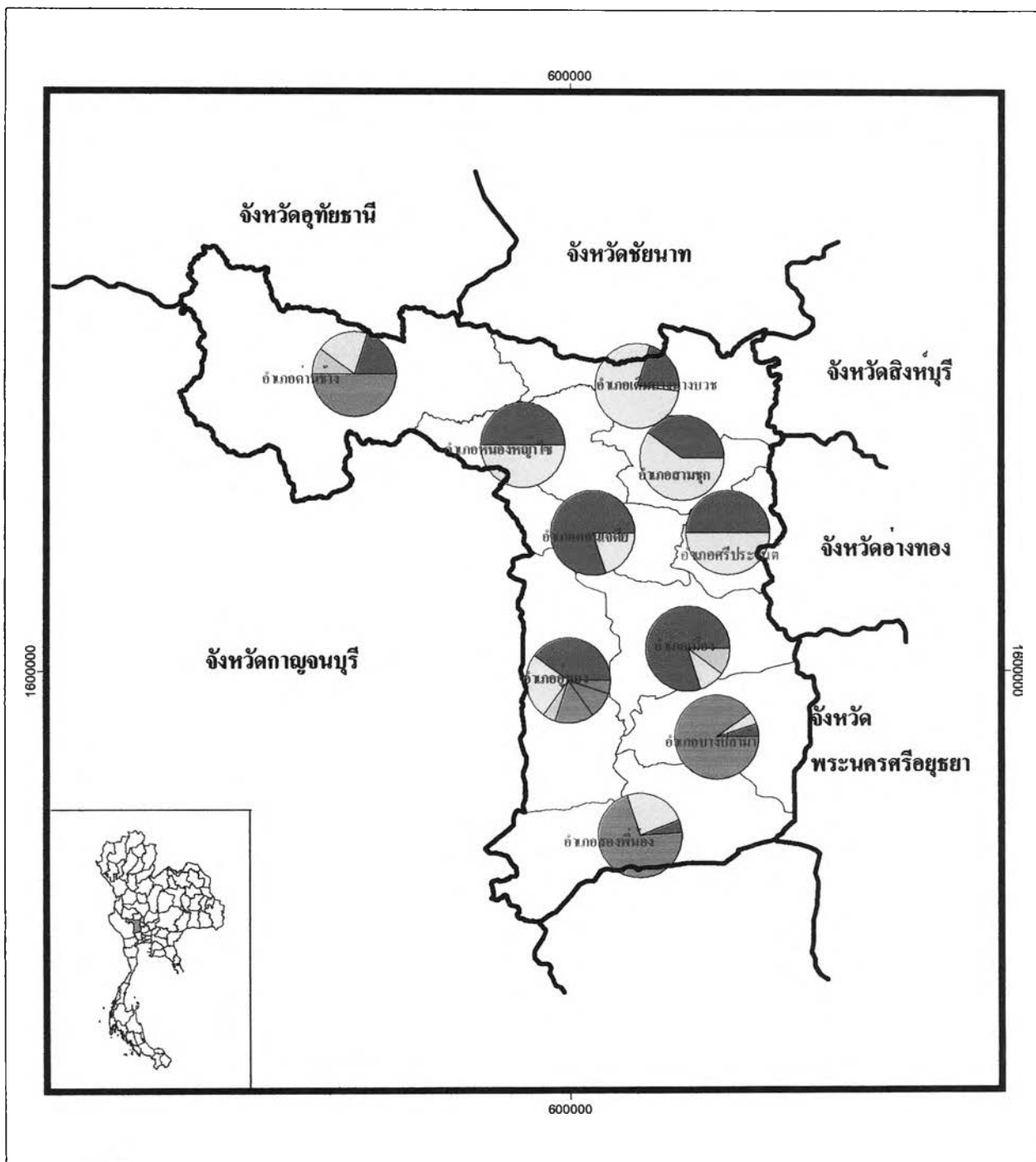
ตารางที่ 4.7 (ต่อ) สรุปลักษณะดิน จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกรายอำเภอ

อำเภอ	ลักษณะดิน (ร้อยละของพื้นที่อำเภอ)						ศักยภาพในการเพาะปลูก	
	กลุ่มดินนา	กลุ่มดินไร่	กลุ่มดินคัน	กลุ่มดินกรด	ภูเขา	กลุ่มดินคละ		
6	อำเภอด่านช้าง	20	20	10	-	50	-	พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่เหมาะที่จะเพาะปลูก แต่ยังมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าว พืชผัก และพืชไร่ อยู่บ้าง
7	อำเภอหนองหญ้าไซ	50	50	-	-	-	-	เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ปลูกข้าวและพืชผักในสัดส่วนเท่ากัน
8	อำเภอศรีประจันต์	50	50	-	-	-	-	เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่ ปลูกข้าวและพืชผักในสัดส่วนเท่ากัน
9	อำเภอดอนเจดีย์	80	20	-	-	-	-	เหมาะสำหรับปลูกข้าวและพืชผักมากที่สุด และมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกพืชไร่ด้วย
10	อำเภอเดิมบางนางบวช	20	78	2	-	-	-	เหมาะสำหรับปลูกพืชไร่มากที่สุด และมีพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกข้าวและพืชผักด้วย

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2531 และจากการศึกษา

4.3.5 สรุปลความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินกับการตั้งถิ่นฐาน

จากการศึกษาการใช้ประโยชน์ที่ดินและการตั้งถิ่นฐานของประชาชน ในจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบอุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำท่าจีนตัดผ่าน การตั้งถิ่นฐานของประชาชนในช่วงแรกจึงตั้งถิ่นฐานเป็นแนวยาวตามแม่น้ำท่าจีน เมื่อทางรัฐบาลมีนโยบายกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฉบับต่างๆ ด้วยการสร้างระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการลงในพื้นที่มากขึ้น ทำให้การตั้งถิ่นฐานของประชาชนเปลี่ยนเป็นกระจายไปตามเส้นทางคมนาคม และกระจุกตัวตามศูนย์กลางของชุมชน

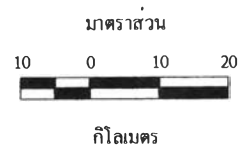

วิทยานิพนธ์เรื่อง : แนวทางการจัดการทรัพยากรที่ดิน จังหวัดสุพรรณบุรี

แผนที่ 4.6 : ลักษณะดินจำแนกรายอำเภอ จังหวัดสุพรรณบุรี

สัญลักษณ์

- กลุ่มดินนา
- กลุ่มดินไร่
- กลุ่มดินคัน
- กลุ่มดินที่มีสภาพเป็นกรด
- กลุ่มดินภูเขา
- กลุ่มดินคละ
- ขอบเขตจังหวัด
- ขอบเขตอำเภอ
- เส้นแบ่งเขตจังหวัด

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่มา : กรมพัฒนาที่ดิน พ.ศ. 2543

เช่น วัด โรงเรียน สถานีรถไฟ ต่อมาเมื่อประชาชนเพิ่มขึ้น ตลอดจนระบบเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ความต้องการใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมต่างๆ ของประชาชนจึงเพิ่มขึ้นตามลำดับ ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อเข้าไปตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพ ทั้งนี้การเพิ่มขึ้นของประชาชน นอกจากการเพิ่มขึ้นตามธรรมชาติของประชาชนในพื้นที่แล้ว ยังมีการเพิ่มขึ้นของประชาชนนอกถิ่นอพยพเข้ามาด้วย เนื่องจากจังหวัดสุพรรณบุรีมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และมีปัจจัยในด้านต่างๆ ที่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและประกอบอาชีพ

เมื่อพิจารณาการใช้ประโยชน์ที่ดินและข้อมูลพื้นฐานด้านต่างๆ ของจังหวัดสุพรรณบุรี (สำนักงานเกษตรจังหวัดสุพรรณบุรี, พ.ศ. 2543) พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.58 ของพื้นที่ทั้งหมด (ตารางที่ 4.2) ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรกรรม และจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพการเกษตรในพื้นที่มีถึง ร้อยละ 62.97 (ตารางที่ 3.9) จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า จังหวัดสุพรรณบุรีมีการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม และประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้หลักมาจากการทำการเกษตรกรรม ซึ่งรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมในจังหวัดสุพรรณบุรีนั้น ระบบการผลิตส่วนใหญ่เป็นแบบกึ่งการค้า เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีขนาดการถือครองที่ดินในระดับเล็ก และปานกลาง ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่(กก.)ไม่แน่นอน แต่ค่อนข้างมีปริมาณสูง เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินในพื้นที่ ในปัจจุบัน การเกษตรส่วนใหญ่เป็นแบบอาศัยธรรมชาติควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิต

จากลักษณะทางกายภาพ การประกอบอาชีพ และลักษณะประชากรทั้ง 2 Zone ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและคล้ายคลึงกันของปัจจัยเหล่านั้นที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐาน เช่น ประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีลักษณะราบลุ่มจนถึงพื้นที่ดอน แห้งแล้ง และพื้นที่ภูเขา ซึ่งครอบคลุมพื้นที่อำเภอด่านช้าง อำเภอกู่ทอง อำเภอหนองหญ้าไซ และอำเภอดอนเจดีย์ จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยพืชเศรษฐกิจส่วนใหญ่ที่พบได้แก่ พืชไร่ ชนิดต่างๆ เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง และไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ส่วนประชาชนที่อยู่อาศัยในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน ซึ่งมีลักษณะราบลุ่ม มีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก และเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเดิมบางนางบวช อำเภอสามชูก อำเภอเมืองสุพรรณบุรี อำเภอบางปลาม้า และอำเภอสองพี่น้อง ก็จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่เช่นกัน โดยพืชเศรษฐกิจส่วนใหญ่ที่พบ ได้แก่ ข้าว พืชผัก ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชไร่ เช่น อ้อย ข้าวโพด แต่เนื่องจากความได้เปรียบของลักษณะทางกายภาพที่เป็นพื้นที่ราบลุ่ม และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้พื้นที่ในฝั่งนี้สามารถประกอบอาชีพทางการประมงได้ด้วย คือ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ กุ้งกุลาดำ และกุ้งก้ามกราม เป็นต้น ซึ่ง

สร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้มากกว่าการทำเกษตรเพียงอย่างเดียว จึงเห็นได้ว่าประชาชนในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีนมีอาชีพที่หลากหลายกว่าประชาชนในพื้นที่ฝั่งตะวันตก แต่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำดังกล่าว ทำให้เกิดการแทรกซึมของน้ำเสีย และตะกอนจากบ่อเลี้ยงแพร่กระจายในลำน้ำ สร้างความเสียหายต่อพื้นที่นา และที่อยู่อาศัยข้างเคียง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 4.8 สรุปความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์ที่ดินกับการตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุพรรณบุรี

ประเด็น	Zone	
	Zone 1	Zone 2
ลักษณะทางกายภาพ	พื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน เป็นพื้นที่ราบลุ่ม มีความลาดเทระหว่าง 0-3% อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางเฉลี่ย 3-10 เมตร มีน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก และเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี	พื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบลุ่มจนถึงพื้นที่ดอน แห่งแล้ง และพื้นที่ภูเขา มีความลาดเทระหว่าง 2-8% มักประสบปัญหาภัยแล้ง
การตั้งถิ่นฐาน	1. การตั้งบ้านเรือน ความเจริญรวมทั้งการขยายตัวของชุมชนขยายไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน 2. การตั้งบ้านเรือนแบบกระจุกกลุ่มกัน ในบริเวณใกล้ศูนย์ชุมชน ก่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินเข้มข้น 3. การตั้งบ้านเรือนกระจายไปตามแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมของตนเอง 3. การตั้งบ้านเรือน และการกระจุกตัวของชุมชนในบริเวณศูนย์กลางชุมชนที่เป็นย่านพาณิชย์กรรมและราชการ มีรูปแบบตาราง (Grid Pattern)	1. การตั้งบ้านเรือน ความเจริญรวมทั้งการขยายตัวของชุมชนขยายไปตามความยาวของเส้นทางคมนาคมหลักที่ตัดผ่าน 2. การตั้งบ้านเรือน และการกระจุกตัวของชุมชนจะหนาแน่นบริเวณที่เป็นที่ราบ ด้านตะวันตกจะมีความลาดชันสูงไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานและการทำการเกษตรกรรม จึงมีการตั้งถิ่นฐานเบาบางมาก 3. การตั้งบ้านเรือน และการขยายตัวของชุมชนคำนึงถึงการเข้าถึงและการติดต่อกันในชุมชนโดยยานพาหนะตามรูปแบบตาราง (Grid Pattern)
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	ส่วนใหญ่ทำการเกษตร โดยเฉพาะปลูกข้าว ปลูกพืชผัก และปลูกพืชไร่ เนื่องจากเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินสูง	พื้นที่ส่วนใหญ่ยกเว้น พื้นที่ทางด้านเหนือและตะวันตก จะทำการเกษตรปลูกข้าว ปลูกพืชผัก และปลูกพืชไร่ แต่จะได้ผลผลิตน้อยกว่า Zone 1

ตารางที่ 4.8(ต่อ) สรุปความสัมพันธ์ของการใช้ประโยชน์ที่ดินกับการตั้งถิ่นฐานในจังหวัด
สุพรรณบุรี

ประเด็น	Zone	
	Zone 1	Zone 2
โครงสร้างพื้นฐาน ถนน	เส้นทางสายหลักคือ ถนนมาลัยแมน (ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 321) ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3039 (สุพรรณบุรี-ชัยนาท)	เส้นทางสายหลักคือ ทางหลวงสายอยู่ ทอง-บ้านไร่ (ทางหลวงหมายเลข 3230) ทางหลายสายด้านข้าง-สามชุก (ทางหลวงหมายเลข 3350)
รถไฟ	ผ่านอำเภอสองพี่น้อง อำเภอบางปลา ม้า	ไม่ผ่าน
ชุมชนเมือง	เทศบาลเมืองสุพรรณบุรี เป็นชุมชน ศูนย์กลางระดับที่ 1 ที่มีบทบาทในการ ให้บริการในระดับอำเภอและชุมชน เทศบาลตำบลท่าเสด็จ ,เทศบาล ตำบลโพธิ์พระยา ,เทศบาลตำบลสวน แดง เทศบาลตำบลสองพี่น้อง เป็นชุมชน ศูนย์กลางระดับที่ 2 ที่มีบทบาทในการ ให้บริการในระดับชุมชน ได้แก่ เทศบาลตำบลทุ่งคอก ,เทศบาลตำบล บางปลาม้า , เทศบาลตำบลบ้าน แหลม ,เทศบาลตำบลโคกคราม , เทศบาลตำบลไผ่กองดิน ,เทศบาล ตำบลสามชุก ,เทศบาลตำบลศรี ประจันต์ , เทศบาลตำบลนางบวช , เทศบาลตำบลเขาพระ ,เทศบาล ตำบลบ่อกรุ	เทศบาลตำบลอยู่ทอง , เทศบาลตำบล สระยายโสม ,เทศบาลตำบลด่านช้าง เทศบาลตำบลหนองหญ้าไซ ,เทศบาล ตำบลดอนเจดีย์ ,เทศบาลตำบลสระ กระโจม

ที่มา : จากการศึกษา

จากปรากฏการณ์ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลจากการใช้ประโยชน์
ที่ดิน และการตั้งถิ่นฐานที่แตกต่างหรือคล้ายคลึงกัน เช่น ปัจจัยทางกายภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐาน
ที่สำคัญที่รองรับการกระทำของมนุษย์ ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีการ
เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้กิจกรรมของมนุษย์ต่อพื้นที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ซึ่งการ

กระทำของมนุษย์ จะมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่หรือปัจจัยทางกายภาพได้ทั้งในทางบวกและทางลบ

4.3.6 สรุปแนวโน้มการใช้ทรัพยากรที่ดิน และระบบชุมชนในอนาคต

จากการศึกษาถึงระบบชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี ตามลักษณะการปกครองแล้วพบว่า ระบบชุมชนในพื้นที่แบ่งออกเป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบชุมชนเมือง และชุมชนชนบท นอกจากนี้แล้วเมื่อพิจารณาจากการศึกษาลำดับชุมชนของสำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ยังสามารถแบ่งระดับความสำคัญของชุมชนได้เป็น 4 ระดับ คือ ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1-4 (หัวข้อ 4.2.2 :ระบบชุมชน) เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับการศึกษาถึงบทบาทของชุมชนเมืองที่สำคัญและความสัมพันธ์กับชุมชนอื่น ทำให้ทราบถึงแนวโน้มของการใช้ทรัพยากรที่ดิน และระบบชุมชนในอนาคต ดังนี้

เมื่อมองในภาพรวมของทั้งจังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 คือ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี เป็นชุมชนศูนย์กลางขนาดใหญ่ที่เป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ได้แก่ ศูนย์กลางทางด้านเศรษฐกิจ การบริการ การศึกษา เป็นต้น ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีความสัมพันธ์ในลักษณะให้การพึ่งพาอย่างเข้มข้นแก่ชุมชนใกล้เคียง เช่น ชุมชนเมืองโพธิ์พระยา ชุมชนเมืองสวนแตง และชุมชนเมืองโคกคราม จนชุมชนเมืองดังกล่าวมีความเจริญและการขยายตัวค่อนข้างต่ำ เนื่องจากเกือบจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนเมืองสุพรรณบุรี นอกจากนี้ ยังมีความสัมพันธ์ในลักษณะให้การพึ่งพาแก่ชุมชนเมืองอื่นๆ ที่อยู่ข้างเคียง เช่น ชุมชนเมืองอู่ทอง ชุมชนเมืองศรีประจันต์ และชุมชนเมืองดอนเจดีย์ ตลอดจนชุมชนเมืองอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกล เช่น ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ ชุมชนเมืองด่านช้าง และชุมชนเมืองเดิมบางนางบวช เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองที่ใหญ่ที่สุด ขอบเขตการให้บริการจึงกว้างที่สุด ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าชุมชนเมืองสุพรรณบุรีเป็นชุมชนเมืองที่มีโอกาสเจริญและขยายตัวได้มากขึ้น และมากกว่าชุมชนเมืองอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2 คือ ชุมชนเมืองอู่ทอง และชุมชนเมืองสองพี่น้อง หรือชุมชนเมืองศูนย์กลางลำดับที่ 3 คือ ชุมชนเมืองเขาพระ ชุมชนเมืองดอนเจดีย์ ชุมชนเมืองศรีประจันต์ และชุมชนเมืองสามชุก เนื่องจากชุมชนเมืองสุพรรณบุรีมักจะเป็นชุมชนแรกที่ได้รับงบประมาณ จากนโยบายกระจายความเจริญต่างๆ ของรัฐบาล และนโยบายพัฒนาท้องถิ่น

นอกจากนี้ เมื่อมองแนวโน้มการใช้ทรัพยากรที่ดิน และระบบชุมชนในอนาคต แยกย่อยในแต่ละ Zone พบว่า Zone1 ซึ่งเป็นการตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีน มีชุมชนเมืองสุพรรณบุรี เป็นศูนย์กลางหลักและเป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 1 มีความสัมพันธ์ในลักษณะให้การพึ่งพาแก่ชุมชนศูนย์กลางในลำดับอื่นๆ และเป็น Zone ที่มีชุมชนศูนย์กลางในลำดับ 1-4 มากที่สุด โดย Zone1 นี้เป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสุพรรณบุรี จึงเป็น Zone หลักที่มีความสำคัญมาก เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการทำเกษตรกรรมและชุมชนส่วนใหญ่ต่างเป็นชุมชนเกษตรกรรมด้วย สำหรับแนวโน้มการใช้ทรัพยากรที่ดินใน Zone นี้ ชุมชนเมืองสุพรรณบุรี ชุมชนเมืองสองพี่น้อง และชุมชนเมืองสามชุก อาจมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เกษตรกรรมเพื่อเป็นพื้นที่อยู่อาศัย ที่อยู่อาศัยเชิงพาณิชย์ โรงงานอุตสาหกรรม และสิ่งปลูกสร้างตามความต้องการมากขึ้น สืบเนื่องจากการประกาศขายที่ดินซึ่งพบเห็นเป็นจำนวนมาก ส่วนชุมชนเมืองอื่นๆ ยังคงลักษณะการเป็นชุมชนเกษตรกรรมแต่อาศัยเทคโนโลยีมาช่วยเพิ่มพูนผลผลิต โดยเทคโนโลยีและตลาดกลางในการกระจายสินค้าไปยังอำเภอต่างๆ ที่ห่างไกล และจังหวัดใกล้เคียง ยังคงต้องพึ่งพาชุมชนเมืองสุพรรณบุรี และชุมชนเมืองหลักในแต่ละอำเภอ

และ Zone2 เป็นการตั้งถิ่นฐานของประชากรในพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน มีชุมชนเมืองอู่ทอง เป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 2 และชุมชนเมืองเขาพระ ชุมชนเมืองดอนเจดีย์ เป็นชุมชนศูนย์กลางลำดับที่ 3 ให้การพึ่งพาแก่ชุมชนเมืองต่างๆ ที่อยู่ห่างไกลออกไป เนื่องจากภูมิประเทศหลักของ Zone นี้ เป็นพื้นที่ภูเขา ชุมชนเมืองหลักอยู่ห่างไกลจากชุมชนเมืองศูนย์กลางลำดับ 1 มาก ดังนั้น จึงไม่มีความสัมพันธ์ในลักษณะการพึ่งพาชุมชนเมืองสุพรรณบุรีโดยตรง แต่มีการพึ่งพาชุมชนเมืองศูนย์กลางในลำดับ 2-3 ซึ่งอยู่ใน Zone แทน ได้แก่ ชุมชนเมืองด่านช้างมีความสัมพันธ์กับชุมชนเมืองดอนเจดีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ มีบางชุมชนที่ติดต่อสัมพันธ์กับชุมชนอื่นๆ ค่อนข้างน้อยเนื่องจากอยู่ห่างไกลและการคมนาคมยังไม่ค่อยสะดวก ได้แก่ ชุมชนเมืองหนองหญ้าไซ เป็นต้น Zone2 มีลักษณะภูมิประเทศและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรที่ดินไม่เหมาะสมในการทำเกษตรกรรมมากเท่า Zone1 เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านการใช้ประโยชน์ที่ดินทางด้านเหนือและตะวันตกของจังหวัดสุพรรณบุรี ที่เป็นพื้นที่ภูเขาและเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ (ตารางที่ 3.27 และแผนที่ 3.11) แต่ชุมชนส่วนใหญ่ก็ยังคงเป็นชุมชนเกษตรกรรม มีแนวโน้มการใช้ทรัพยากรที่ดินด้านเกษตรกรรมเพิ่มขึ้นเล็กน้อยหรือคงที่ เนื่องจากมีการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีการผลิตพืชจากการผลิตแนวราบมาเป็นการผลิตแนวตั้ง เป็นการเพิ่มจำนวนผลผลิตมากกว่าเพิ่มพื้นที่การเกษตร